

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატამ მნიშვნელოვანი განმარტება გააკეთა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XXXIV³ თავით გათვალისწინებული ცალკეული დელიქტით (დანაშაულით) მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელის განხილვის გამარტივებულ წესთან დაკავშირებით (საქმე №ას-1322-2018, 04 აპრილი, 2019 წელი).

განსახილველ შემთხვევაში, მოსარჩელემ სარჩელის ფაქტობრივ საფუძველად მიუთითა, რომ კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით მოპასუხეები ცნობილი იქნენ დამნაშავედ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენისათვის. ზიანის მიყენების ფაქტის და მისი ოდენობის დასამტკიცებლად მოსარჩელემ სასამართლოს წარუდგინა 2010 წლის 15 აპრილის თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის კანონიერ ძალაში შესული განაჩენი. მოპასუხეებმა წარადგინეს მოთხოვნის განხორციელების შემაფერხებელი შესაგებელი და სარჩელი არ ცნეს ხანდაზმულობისა და უსაფუძვლოობის გამო.

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ 2010 წლის 15 დეკემბერს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში განხორციელებული ცვლილების შესაბამისად, V კარს დაემატა ახალი XXXIV³ თავი – ცალკეული დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელის განხილვის გამარტივებული წესი. განხორციელებული ცვლილების პროცესუალურ სამართლებრივი ანალიზის მიზნებისათვის, ერთმანეთისაგან უნდა გაიმიჯნოს ცალკეული დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელის განხილვის გამარტივებული წესი, დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების თაობაზე წარდგენილი სარჩელის ჩვეულებრივი სასარჩელო წარმოებისაგან. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XXXIV³ თავით გათვალისწინებული წესები გამოიყენება მაშინ, როდესაც სახეზეა კანონიერ ძალაში შესული განაჩენი, ანუ როდესაც დანაშაულის ჩადენის შედეგად პირისათვის ზიანის მიყენების ფაქტი დასტურდება კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით. ასეთ შემთხვევაში, სამოქალაქო საქმის განმხილველი მოსამართლე აღარ იკვლევს მართლსაწინააღმდეგო ქმედების ჩადენის ფაქტსა და მიზეზობრივ კავშირს მართლსაწინააღმდეგო ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის. აღნიშნული დასკვნის სამართლებრივ საფუძველს წარმოადგენს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309²⁰ მუხლი.

საკასაციო პალატამ მიუთითა, რომ 2010 წლის 24 სექტემბერს განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებებით გაუქმებული იქნა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 106-ე მუხლის „გ“ ქვეპუნქტი, კერძოდ, სისხლის სამართლის საქმეზე კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით დადგენილ ფაქტებს აღარ გააჩნიათ პრეიუდიციული ძალა, როცა საქმეს იხილავს სასამართლო იმ პირის მოქმედების სამოქალაქო-სამართლებრივი შედეგების შესახებ, ვის მიმართაც გამოტანილია განაჩენი, თუმცა სსსკ-ის 309²⁰ მუხლის

ფორმულირებით, დანაშაულის მიყენების ფაქტი პრეიუდიციის რანგშია აყვანილი ანუ მიჩნეულია ფაქტად, რომელიც მტკიცებას არ საჭიროებს.

საკასაციო პალატამ მიუთითა, რომ რაც შეეხება განსხვავებას დელიქტით მიყენებული ზიანის გამარტივებული და ჩვეულებრივი სასარჩელო წესით განხილვას შორის, აღნიშნულთან მიმართებით, აღსანიშნავია, რომ გამარტივებული წესით საქმის განხილვის დროს სახეზეა კანონიერ ძალაში არსებული განაჩენი, რომლითაც უტყუარად დასტურდება ზიანის ფაქტი და მიზეზობრივი კავშირი ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის, შესაბამისად, სასამართლო აღარ იკვლევს აღნიშნულ საკითხებს და დამატებითი მტკიცებულებების წარმოდგენის გარეშე დადასტურებულად მიიჩნევს მათ. სასამართლო კვლევისა და შეფასების საგანია მხოლოდ ზიანის ოდენობა იმ შემთხვევაში, როდესაც განაჩენით/ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეზე გამოცემული ადმინისტრაციული აქტით იგი არ არის დადგენილი. ასეთ დროს, ზიანის ოდენობის დამადასტურებელი მტკიცებულება მოსამარჩელემ უნდა წარადგინოს.

ჩვეულებრივი სასარჩელო წესით დელიქტის შედეგად მიყენებული ზიანის შესახებ სარჩელის განხილვის დროს კი, მხარეები სსსკ-ის 102-ე და 103-ე მუხლების შესაბამისად სასამართლოს წარუდგენენ, როგორც მართლსაწინააღმდეგო ქმედების, ასევე ზიანის ფაქტის, მიზეზობრივი კავშირისა და ზიანის ოდენობის ამსახველ მტკიცებულებებს, ხოლო სასამართლო წარმოდგენილ მტკიცებულებებს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 105-ე მუხლის შესაბამისად აფასებს. ცხადია, თუკი დანაშაულებრივი ქმედებით მიყენებული ზიანის არსებობისას, სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაკისრების აუცილებელ წინაპირობად, ზიანის მიმყენებლის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენის დადგომა ჩაითვლებოდა, ამით უხეშად დაირღვეოდა დაზარალებულის უფლებები. გამოვიდოდა, რომ უფრო უპირატეს მდგომარეობაში იქნებოდა ის დაზარალებული, რომელსაც ზიანი არა დანაშაულებრივი, არამედ სხვაგვარი მართლსაწინააღმდეგო ქმედებით/სამოქალაქო-სამართლებრივი დელიქტით მიადგა.

საკასაციო პალატამ მიუთითა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკაზე, კერძოდ, ევროკონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტს არ ეწინააღმდეგება არც ის გარემოება, რომ ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის ბედი შეიძლება გადაწყდეს სისხლის სამართლის საქმის მასალებიდან მოპოვებული მტკიცებულებებით. ევროპული სასამართლოს შეფასებით, საწინააღმდეგო განმარტების პირობებში, ერთი მხრივ, არაპროპორციულად შეიზღუდება თავად მსხვერპლის უფლება სამართლიანი სასამართლოს ხელმისაწვდომობაზე (კონვენციის 6.1-ე მუხლი), ვინაიდან, მას აღარ ექნებოდა საშუალება მოეთხოვა ზიანის ანაზღაურება სისხლის სამართლის საქმეზე უდანაშაულოდ ცნობილი პირისაგან, მეორე მხრივ კი, თვითონ ბრალდებული აღმოჩნდებოდა პრივილეგირებულ მდგომარეობაში, იმის მიუხედავად, რომ იარსებებდა სამოქალაქო წესით პასუხისმგებლობის დაკისრებისათვის საკმარისი მტკიცებულებები. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ ასევე განმარტა, რომ დელიქტთან დაკავშირებული სამოქალაქო სამართალწარმოების ფარგლებში, პირისათვის (რომელიც სასამართლომ დამნაშავედ არ ცნო)

პასუხისმგებლობის დაკისრება, არ არღვევს უდანაშაულობის პრეზუმფციას. თავისთავად კომპენსაციის დაკისრების ფაქტი არ უთანაბრდება სისხლისსამართლებრივ სანქციას, მის მიზანს არ წარმოადგენს პასუხისგებაში მიცემული პირის დასჯა. სისხლისსამართლებრივი სანქციისაგან განსხვავებით, კომპენსაციის მინიჭების მთავარი არსი სწორედ დაზარალებული მხარისათვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურებაა და, ამდენად, ეს პროცესი არ შეიძლება განიმარტოს, კონვენციის გაგებით, როგორც პირის დადანაშაულება კონკრეტული ბრალეული ქმედების ჩადენაში.

საკასაციო პალატამ ყურადღება გაამახვილა იმ გარემოებაზეც, რომ საქართველოს ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ამოქმედებამდე (2010 წლის 1-ლი ოქტომბერი) მოქმედი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის IV - ე თავი ითვალისწინებდა სისხლის სამართლის საქმეში სამოქალაქო სარჩელის წარდგენის შესაძლებლობას. კერძოდ, სსსკ-ის 30-ე მუხლის თანახმად (2010 წლის პირველ ოქტომბრამდე მოქმედი რედაქციით), პირს, რომელსაც უშუალოდ დანაშაულის შედეგად მიადგა ქონებრივი, ფიზიკური ან მორალური ზიანი, უფლება ჰქონდა სისხლის სამართლის საქმის წარმოებისას მოეთხოვა ზიანის ანაზღაურება და ამ მიზნით, წარედგინა სამოქალაქო სარჩელი. საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ სისხლის სამართლის საქმეში სამოქალაქო სარჩელის აღძვრა იყო დაზარალებული პირის უფლება და არა ვალდებულება. მას შეეძლო სისხლის სამართლის საქმეში ჩაბმულიყო სამოქალაქო მოსარჩელის სტატუსით, ან სისხლის სამართლის საქმისაგან დამოუკიდებლად სარჩელით მიემართა სასამართლოსათვის და მოეთხოვა მართლსაწინააღმდეგო, ბრალეული მოქმედებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება. გამონაკლისი ამ წესიდან, გათვალისწინებული იყო სსსკ-ის 37-ე მუხლის პირველი ნაწილით, (2010 წლის პირველ ოქტომბრამდე მოქმედი რედაქციით), რომლის თანახმადაც, პროკურორი ვალდებული იყო სისხლის სამართლის საქმეში წარედგინა სამოქალაქო სარჩელი, თუ იმ პირის დანაშაულის ან მართლსაწინააღმდეგო ქმედების შედეგად, რომლის მიმართაც წარმოებდა სისხლის სამართლის საქმე, ზიანი მიადგა სახელმწიფოს. ასეთი შემთხვევების მიმართ, მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადის დენა დაიწყება (სსკ-ის 1008-ე მუხლი) იმ დღის მომდევნო დღიდან, როდესაც სახელმწიფო დაზარალებულად იქნა ცნობილი სისხლის სამართლის საქმეზე და მისთვის ცნობილი გახდა ზიანის მიმყენებლის შესახებ.

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ რაც შეეხება 2010 წლის პირველი ოქტომბრის შემდეგ (ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ამოქმედება, რომელიც აღარ ითვალისწინებს სამოქალაქო სარჩელის აღძვრის შესაძლებლობას სისხლის სამართლის საქმეზე), სახელმწიფოსათვის ან სამართლებრივი ურთიერთობის სხვა სუბიექტისათვის დანაშაულით ან სხვა მართლსაწინააღმდეგო მოქმედებით (ადმინისტრაციული სამართალდარღვევა) მიყენებული მატერიალური ზიანის ანაზღაურების შესახებ მოთხოვნების მიმართ, სსკ-ის 1008-ე მუხლით გათვალისწინებული სამწლიანი ხანდაზმულობის ვადის დაწყება დაკავშირებულია იმ გარემოებასთან, თუ რა წესით ითხოვს დაზარალებული მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას. თუ დაზარალებული ითხოვს მიყენებული მატერიალური ზიანის ანაზღაურებას გამარტივებული სამართალწარმოების წესით, მაშინ მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადის დენა დაიწყება იმ დღის მომდევნო

დღიდან, როცა ზიანის მიმყენებლის მიმართ კანონიერ ძალაში შევიდა სისხლის სამართლის საქმეზე სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენი ან ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეზე გამოცემული იქნა ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი, რომლითაც დასტურდება ზიანის მიყენების ფაქტი, ხოლო იმ შემთხვევაში, როცა დაზარალებული მოითხოვს დანაშაულით ან ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის შედეგად მიყენებული მატერიალური ზიანის ანაზღაურებას საერთო სასარჩელო (და არა გამარტივებული სამართალწარმოების წესით) წესით, მიყენებული მატერიალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის ხანდაზმულობის სამწლიანი ვადის დენა დაიწყება იმ დღიდან, როცა დაზარალებულმა შეიტყო ზიანის ან ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის შესახებ.

საქმე №ას-1322-2018

04 აპრილი, 2019 წელი

ქ. თბილისი

**სამოქალაქო საქმეთა პალატა
შემადგენლობა:**

ზურაბ ძლიერიშვილი (თავმჯდომარე, მომხსენებელი),
ბესარიონ ალავიძე, ეკატერინე გასიტაშვილი

საქმის განხილვის ფორმა – ზეპირი მოსმენის გარეშე

პირველი კასატორი – ქ.თბილისის მუნიციპალიტეტის მერია (მოსარჩელე)

მოწინააღმდეგე მხარე – ლ. დ-ი, ჯ. ლ-ე, მ. ბ-ე, ა. ძ-ი, ზ. ჭ-ი (მოპასუხე)

გასაჩივრებული განჩინება – თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 12 ივლისის განჩინება

კასატორის მოთხოვნა – გასაჩივრებული განჩინების გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელის სრულად დაკმაყოფილება

დავის საგანი – დანაშაულით მიყენებული მატერიალური ზიანის ანაზღაურება

მეორე კასატორი – ლ. დ-ი, ჯ. ლ-ე, მ. ბ-ე, ა. ძ-ი (მოპასუხე)

მოწინააღმდეგე მხარე - ქ.თბილისის მუნიციპალიტეტის მერია (მოსარჩელე)

გასაჩივრებული განჩინება - თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 22 მარტის განჩინება

კასატორის მოთხოვნა - გასაჩივრებული განჩინების გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილების მიღებით სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა.

დავის საგანი – დანაშაულით მიყენებული მატერიალური ზიანის ანაზღაურება

ა ღ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი:

სასარჩელო მოთხოვნა:

1. ქ.თბილისის მუნიციპალიტეტის მერიამ (შემდგომ – მოსარჩელე) სარჩელი აღძრა სასამართლოში ჯ. ლ-ის (შემდგომ – პირველი მოპასუხე), მ. ბ-ის (შემდგომ – მეორე მოპასუხე), ლ. დ-ის, ა. ძ-ისა და ზ. ჭ-ის (შემდგომ -მოპასუხეები) მიმართ, დანაშაულით მიყენებული მატერიალური ზიანის ანაზღაურების მიზნით, მოსარჩელის სასარგებლოდ სოლიდარულად 283 500,00 ლარის გადახდის დაკისრების შესახებ.

სარჩელის საფუძვლები:

2. მოსარჩელის განმარტებით, თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის 2010 წლის 15 აპრილის განაჩენით მოპასუხეები ცნობილ იქნენ დამნაშავედ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენაში, კერძოდ, მათ ყალბი ოფიციალური დოკუმენტების გამოყენებით მითვისეს თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული 945 კვ.მ მიწის ნაკვეთი მტკვრის მარცხენა სანაპიროსა და ც-ის ქუჩას შორის. განაჩენი კანონიერ ძალაში შევიდა 2010 წლის 15 აპრილს.

3. სარჩელის შეტანის მდგომარეობით ქ. თბილისის თვითმმართველი ერთეულისაგან დანაშაულის გზით მიტაცებული მიწის ნაკვეთი საჯარო რეესტრის ამონაწერის თანახმად, წარმოადგენს შპს „მ-ს“ (შემდგომ – შპს) საკუთრებას.

მოპასუხის პოზიცია:

4. მოპასუხეებმა წარადგინეს მოთხოვნის განხორციელების შემაფერხებელი შესაგებელი და სარჩელი არ ცნეს ხანდაზმულობისა და უსაფუძვლობის გამო. მათ მიუთითეს, რომ განაჩენში მითითებული არ არის მოპასუხეების მიერ თვითმმართველის საკუთრებაში არსებული უძრავი ქონების უშუალოდ მითვისების შესახებ. სადავო ქონება ქ.თბილისის თვითმმართველი ერთეულისაგან უშუალოდ მიიღო საკუთრებაში შპს-მ 2007 წლის 28 მარტს. თბილისის მერიას არა მოპასუხეების ქმედებით მიადგა ზიანი, არამედ შპს-ს

მიერ ქონების საჯარო რეესტრში საკუთრებად რეგისტრაციით, 2007 წლის 28 მარტს. უშუალო ზიანის მიმყენებელი არის შპს-ს, რომელიც შესაგებლის წარდგენის დროისათვის ფუნქციონირებდა შპს „ტ-ის“ (შემდგომ – წინამორბედი შპს) სახელწოდებით.

5. თბილისის მუნიციპალიტეტის 1997 წლის 20 ნოემბრის №25.07.1192 დადგენილება და მიწის ნაკვეთის გეგმა შედგენილია შპს-ს სახელზე. ზიანის მიყენების ფაქტი მდგომარეობს 2007 წლის 28 მარტს საჯარო რეესტრში მუნიციპალურ საკუთრებაში არსებული ქონების შპს-ზე გასხვისებაში. ზიანის შესახებ მოსარჩელემ იცოდა ან უნდა სცოდნოდა, თუნდაც 2009 წლის 31 აგვისტოს, როდესაც საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საგამოძიებო დეპარტამენტის დადგენილებით სახელმწიფო ცნობილ იქნა დაზარალებულად. სისხლის სამართლის კანონმდებლობით სახელმწიფოში მოიაზრება ადგილობრივი თვითმმართველობებიც.

6. შესაგებელში მითითებულია, რომ სასარჩელო მოთხოვნა ხანდაზმულია. უტყუარად დგინდება, რომ მოსარჩელე დაზარალებულად სისხლის სამართლის საქმეში ცნობილი იქნა 2009 წლის 31 აგვისტოდან, შესაბამისად, მას სარჩელის წარდგენის უფლება საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 37-ე მუხლის საფუძველზე წარმოეშვა ამ პერიოდიდან მაინც, იმავე საქმის ფარგლებში. აღნიშნული წარმოადგენდა ბრალდების იმპერატიულ ვალდებულებას და მას ისევე უნდა ემოქმედა, როგორც აღმაშენებლის ხეივანზე მდებარე სადავო მიწის ნაკვეთთან მიმართებით, როდესაც წარდგენილ და დაკმაყოფილებულ იქნა სამოქალაქო სარჩელი. შესაბამისად, მან გაუშვა მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადა. რაც შეეხება მის მითითებას 309²⁰ მუხლზე, აღნიშნული ვერ გავრცელდება ამ ურთიერთობაზე უკუქცევით, რადგან ნორმაში არ არის მითითებული, ზიანის მომტანია და აუარესებს თუ არა მოპასუხეთა მდგომარეობას.

7. საქართველოს პარლამენტის 2012 წლის 5 დეკემბრის დადგენილებით, პირველი მოპასუხე ცნობილ იქნა პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ პირად, ხოლო მეორე მოპასუხე – პოლიტიკური ნიშნით დევნილ პირად. 2012 წლის 28 დეკემბრის „ამნისტიის შესახებ კანონის“ 22-ე მუხლის თანახმად, ისინი გათავისუფლდნენ სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობისა და სასჯელისაგან. შესაბამისად, პარლამენტის ამ აქტებით მათი ბრალეულობა ჩადენილ ქმედებაში გაქარწყლდა.

პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილი:

8. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2017 წლის 27 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით სარჩელი არ დაკმაყოფილდა, რაც მოსარჩელემ გაასაჩივრა სააპელაციო წესით.

სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილი და ფაქტობრივ-სამართლებრივი დასაბუთება:

9. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 12 ივლისის განჩინებით მოსარჩელის სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა, ხოლო გასაჩივრებული გადაწყვეტილება დარჩა უცვლელად შემდეგ გარემოებათა გამო:

10. სააპელაციო პალატამ აღნიშნა, რომ მოსარჩელის სასარჩელო მოთხოვნის (დანაშაულით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება) სამართლებრივ საფუძველს წარმოადგენს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის (შემდგომ – სსკ) 992-ე მუხლი და 998-ე მუხლის პირველი ნაწილი.

11. სარჩელის ფაქტობრივ საფუძველად მოსარჩელემ მიუთითა, რომ მოპასუხეებმა დანაშაულებრივი ქმედებით, კერძოდ, სახელმწიფო საკუთრებაში არსებულ, ქ. თბილისში, მ-ა და ც-ის ქუჩას შორის მდებარე არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების 945 კვ.მ მიწის ნაკვეთის თაღლითურად მისაკუთრებით მიაყენეს 283500 ლარის ოდენობის ზიანი.

12. ზიანის მიყენების ფაქტის და მისი ოდენობის დასამტკიცებლად მოსარჩელემ სასამართლოს წარუდგინა 2010 წლის 15 აპრილის თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის კანონიერ ძალაში შესული განაჩენი და თბილისის არქიტექტურის სამსახურის 2009 წლის ოქტომბრის წერილი, რომლითაც დგინდება, რომ 2007 წლის 25 აპრილის მდგომარეობით სადავო მიწის ნაკვეთის 1 კვ.მ ფართის ნორმატიული ღირებულება შეადგენდა 300 ლარს.

13. სსკ-ის 992-ე მუხლის თანახმად, პირს ზიანის ანაზღაურება დაეკისრება, თუ არსებობს ზიანის მიყენებისათვის პასუხისმგებლობის დაკისრების პირობები, კერძოდ: ზიანი; ზიანი მიყენებულია მართლსაწინააღმდეგო მოქმედებით და ზიანის მიმყენებელს მიუძღვის ბრალი; ზიანის მიმყენებლის მართლსაწინააღმდეგო ქმედებასა და დამდგარ ზიანს შორის მიზეზობრივი კავშირის არსებობა ასევე წარმოადგენს სავალდებულო პირობას დელიქტური პასუხისმგებლობის დადგომისათვის. ამასთან, ზიანი უნდა იყოს პირდაპირი და გარდაუვალი შედეგი ზიანის მიმყენებლის მოქმედებისა (უმოქმედობისა). ამ პირობების ერთობლიობა წარმოადგენს იურიდიულ შემადგენლობას.

14. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის (შემდგომ – სსსკ) 309¹⁷ მუხლის თანახმად, ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელს უნდა დაერთოს კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო განაჩენი ან ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის განმხილველი ორგანოს/თანამდებობის პირის მიერ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეზე გამოცემული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი, რომლითაც დასტურდება ზიანის მიყენების ფაქტი. თუ კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო განაჩენი ან ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის განმხილველი ორგანოს/თანამდებობის პირის მიერ გამოცემული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი არ შეიცავს მიყენებული ზიანის გაანგარიშებას, ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელს შეიძლება ასევე დაერთოს უფლებამოსილი პირის/ორგანოს მიერ შედგენილი დოკუმენტი, რომელშიც განსაზღვრული იქნება მიყენებული ზიანის ოდენობა.

15. ერთ-ერთ საქმეში საკასაციო პალატამ განმარტა სსსკ-ის XXXIV³ თავით გათვალისწინებული სპეციალური მოწესრიგების პროცედურული მნიშვნელობა და აღნიშნა: „ამ კატეგორიის საქმეების განხილვის თავისებურება მდგომარეობს იმაში, რომ კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით დადგენილ ფაქტებს პრეიუდიციული მნიშვნელობა გააჩნიათ (სსსკ-ის 309²⁰ მუხლის მე-2 ნაწილი), რაც იმას გულისხმობს, რომ დამტკიცებულად და განხორციელებულად ითვლება დელიქტური სამართლის დამფუძნებელი ნორმის, სსკ-ის 992-ე მუხლით გათვალისწინებული სამართლებრივი შედეგის განმაპირობებელი ყველა სამართლებრივი წანამდგარი: მოქმედების მართლსაწინააღმდეგობა, ზიანი, ადექვატური მიზეზობრივი კავშირი და ბრალი“ (იხ. №ას-176-163-2015, 4 ოქტომბერი, 2016 წელი).

16. სააპელაციო სასამართლომ განმარტა, რომ საქმის ფაქტობრივი გარემოებების დადგენას ყოველთვის წინ უძღვის სასამართლოს მიერ მტკიცებულებათა შეფასება, რაც

მოიცავს მტკიცებულებების შემოწმებას დასაშვებობის, შემხებლობის და უტყუარობის კუთხით, აგრეთვე მტკიცებულებათა საკმარისობაზე მსჯელობას და მათ შეფასებას ერთობლიობაში. მტკიცებულებათა დასაშვებობა შესაძლებელია დადგენილი იყოს როგორც მატერიალური, ასევე, საპროცესო კანონით. სააპელაციო პალატამ ყურადღება გაამახვილა იმ გარემოებაზე, რომ ცალკეული დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელის გამარტივებული წესით განხილვის მარეგულირებელი ნორმებით (სსსკ-ის XXXIV3 თავი) მოწესრიგებულია როგორც წმინდა პროცესუალური საკითხები (დასაშვებობა, განსჯადობა და ა.შ.), ასევე მტკიცებულებათა დასაშვებობასთან დაკავშირებული საკითხები.

17. განსახილველ შემთხვევაში სააპელაციო პალატამ ყურადღება გაამახვილა იმ ფაქტობრივ გარემოებაზე, რომ საქმეში წარმოდგენილი კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით სადავო მიწის ნაკვეთთან დაკავშირებით დანაშაულის ჩადენაში დამნაშავედ ცნობილია მხოლოდ პირველი მოპასუხე, ხოლო, რაც შეეხება სხვა თანამოპასუხეებს, ისინი კონკრეტულ ეპიზოდში (მტკვრის მარცხენა სანაპიროსა და ც-ის ქუჩას შორის მდებარე მიწის ნაკვეთის ეპიზოდი) მსჯავრდებულნი არ ყოფილან (იხ. განაჩენი).

18. ამდენად, სააპელაციო პალატა სრულად დაეთანხმა პირველი ინსტანციის სასამართლოს დასკვნას, რომ მოპასუხეების – ლ. დ-ის, მ. ბ-ის, ა. ძ-ის და ზ. ჭ-ის მხრიდან კონკრეტული დანაშაულის ჩადენა სათანადო მტკიცებულებით არ დასტურდება, შესაბამისად, უსაფუძვლოა მათ მიმართ ზიანის ანაზღაურების შესახებ მოთხოვნა ისეთი დანაშაულისთვის, რომელიც მათ არ ჩაუდენიათ.

19. სადავო არ არის, რომ პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ და პოლიტიკური ნიშნით დევნილ პირთა შესახებ საქართველოს პარლამენტის 2012 წლის 5 დეკემბრის დადგენილების საფუძველზე, რაც, თავის მხრივ, ეფუძნება ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის 2012 წლის 3 ოქტომბრის №1900 რეზოლუციას, პირველი მოპასუხე ცნობილ იქნა პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ, ხოლო მეორე მოპასუხე – პოლიტიკური ნიშნით დევნილ პირად.

20. ასევე, უდავოა, რომ „ამნისტიის შესახებ“ საქართველოს 2013 წლის 13 იანვრის კანონის საფუძველზე პირველი მოპასუხე და მეორე მოპასუხე გათავისუფლდნენ სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობისაგან და სასჯელისაგან.

21. ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეამ, რომლის წევრიცაა საქართველო, 2012 წლის 3 ოქტომბერს მიიღო №1900 რეზოლუცია და განსაზღვრა ის კრიტერიუმები, რომელიც საფუძველად უნდა დაედოს პირის პოლიტპატიმრად ცნობას, კერძოდ პირი, რომელსაც წაერთვა პერსონალური თავისუფლება, მიიჩნევა პოლიტიკურ პატიმრად: ა) თუ დაპატიმრება განხორციელდა ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციით გათვალისწინებული რომელიმე უფლების დარღვევის გამო, განსაკუთრებით, აზრის, სინდისისა და რელიგიის, გამოხატვისა და ინფორმაციის მიღების, შეკრებისა და გაერთიანების თავისუფლების ხელყოფის მიზნით; ბ) თუ დაპატიმრებას საფუძველად დაედო მხოლოდ პოლიტიკური მიზეზი და ადგილი არ ჰქონია დანაშაულის ჩადენას; გ) თუ დაპატიმრება, როგორც ღონისძიება, აშკარად არ შეესაბამება იმ დანაშაულის სიმძიმეს, რომლის ჩადენაშიც იქნა პირი ბრალდებული ან მსჯავრდებული და დაპატიმრების გადაწყვეტილება პოლიტიკურადაა მოტივირებული; დ) პოლიტიკური მიზეზით, პირის დაპატიმრება შეეფარდა დისკრიმინაციულად, სხვებისაგან განსხვავებით; ე) დაპატიმრება აშკარად უსამართლო და უკანონო სამართალწარმოების შედეგია, რაც ხელისუფლების მოქმედების პოლიტიკურ მოტივებს უკავშირდება.

22.სააპელაციო პალატა დაეთანხმა პირველი ინსტანციის სასამართლოს დასკვნას, რომ ქ. თბილისის მუნიციპალიტეტის მერიის სარჩელი ხანდაზმულია და განმარტა, რომ ხანდაზმულობის საკითხი მატერიალურ-სამართლებრივ კატეგორიას წარმოადგენს, შესაბამისად, ხანდაზმულობის ვადების გამოთვლაც მატერიალური სამართლით – სსკ-ით წესრიგდება.

23.სააპელაციო პალატამ აღნიშნა, რომ განსახილველი დავა დელიქტური ვალდებულებიდან გამომდინარეობს, შესაბამისად, სასარჩელო ხანდაზმულობის საკითხზე მსჯელობისას პალატამ იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1008-ე მუხლით, რომელიც, დელიქტიდან გამომდინარე, სასარჩელო მოთხოვნებისთვის სპეციალურ ხანდაზმულობის ვადას აწესებს, კერძოდ, დელიქტით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლების ხანდაზმულობის ვადა არის სამი წელი იმ მომენტიდან, როცა დაზარალებულმა შეიტყო ზიანის ან ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის შესახებ.

24.სააპელაციო პალატამ განმარტა, რომ ხსენებული სამართლებრივი ნორმის დანაწესით გათვალისწინებული ხანდაზმულობის ვადის დენის ათვლა დაკავშირებულია დაზარალებულის მიერ ზიანის, ან ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის შეტყობასთან.

25.განსახილველ შემთხვევაში სააპელაციო სასამართლომ დაადგინა, რომ სისხლის სამართლის №... საქმეზე გამოძიება ლ. თ-ის, გ. ბ-ის, ი-ის, რ. ე-ის, ლ. ზ-ის, ნ. ო-ის, ა. ო-ის, ი. ჩ-ის, გ. გ-ის, ა. გ-ის, ჯ. ლ-ის, მ. ბ-ის, კ. დ-ის, ა. ძ-ი, ლ. დ-ისა და ზ. ჭ-ის მიმართ დაიწყო 2009 წლის 20 სექტემბერს და დასრულდა 2009 წლის 21 სექტემბერს. ასევე, დადგენილია, რომ 2009 წლის 31 აგვისტოს, გამომძიებლის, გ. ბ-ის დადგენილებით სისხლის სამართლის №... საქმესთან დაკავშირებით, სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთების თაღლითურად დაუფლების ფაქტზე, საქართველოს სახელმწიფო ცნობილ იქნა დაზარალებულად.

26.შესაბამისად, მოსარჩელისათვის ზიანისა და ზიანის მიმყენებელი პირების შესახებ 2009 წლის აგვისტოს თვეში უკვე ცნობილი იყო.

27.საქმეში წარმოდგენილია ასევე, თბილისის არქიტექტურის სამსახურის 2009 წლის ოქტომბრის წერილი, რომლითაც სადავო მიწის ნაკვეთის ნორმატიული ღირებულება განსაზღვრული, ხოლო წერილის ადრესატი კი საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს შემოსავლების სამსახურის საგამოძიებო დეპარტამენტის თბილისის მთავარი სამმართველოს უფროსს გამომძიებელია, რომელსაც ინფორმაცია მიეწოდა სისხლის სამართლის №... საქმესთან დაკავშირებით. შესაბამისად, მოსარჩელისათვის ზიანის ოდენობის შესახებაც კი ცნობილი იყო, ჯერ კიდევ 2009 წლის ოქტომბერში.

28.ამასთან, სააპელაციო პალატამ ყურადღება გაამახვილა იმ გარემოებაზე, რომ სისხლის სამართლის საქმეზე წინასწარი გამოძიების და სასამართლო განიხლვის მიმდინარეობის პერიოდში მოქმედი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებდა სისხლის სამართლის საქმეზე სამოქალაქო სარჩელის წარდგენის შესაძლებლობას. მოცემულ შემთხვევაში დადგენილია, რომ დაზარალებულის მხრიდან სამოქალაქო სარჩელები სხვა ეპიზოდებზე აღძრულია 2009 წლის სექტემბერსა და ამავე წლის ნოემბერში, ხოლო 2010 წლის 15 აპრილის სისხლის სამართლის განაჩენით დაკმაყოფილებულია მოთხოვნები ზიანის ანაზღაურების შესახებ. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სააპელაციო პალატამ მიიჩნია, რომ მოსარჩელეს შეეძლო სამოქალაქო

სარჩელის აღძვრით დაეკმაყოფილებინა ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა სადავო ეპიზოდთან დაკავშირებითაც, რაც მან არ განახორციელა.

29.სააპელაციო პალატის მოსაზრებით, მართალია, სამოქალაქო სარჩელები სხვა ეპიზოდებზეა აღძრული, მაგრამ მოთხოვნის უფლების წარმოშობის სამართლებრივი წინაპირობები მოცემულ შემთხვევაშიც იგივეა, გამომდინარეობს იმავე საქმიდან, სახელმწიფოსათვის ზიანის მიყენებიდან, მათ შორის მოცემულ ეპიზოდში ბრალდებული პირის, პირველი მოპასუხის მიერ სხვა ეპიზოდით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნიდან. აღნიშნული კი, დამატებით, იმაზე მიანიშნებს, რომ მოსარჩელისათვის ცნობილი იყო ზიანისა და ზიანის მიმყენებელი პირების შესახებ და მას გააჩნდა შესაძლებლობა, მოცემულ ეპიზოდთან დაკავშირებითაც სისხლის სამართლის საქმეზე წარედგინა სამოქალაქო სარჩელი.

30.სააპელაციო პალატამ გაიზიარა გასაჩივრებულ გადაწყვეტილებაში განვითარებული მსჯელობა, რომ დანაშაულის ჩადენის შედეგად მიყენებული ზიანის მოთხოვნის ხანდაზმულობასთან დაკავშირებით გასათვალისწინებელია, რომ ვადის ათვლა დაიწყება ზიანის შეტყობის და ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის ფაქტობრივი იდენტიფიკაციის მომენტიდან, თუ საკმარისად განსაზღვრადია ზიანის მიმყენებელი პირის ვინაობა. ზიანის მიყენების ფაქტის (ანუ უფლების დარღვევის ფაქტის) და ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის ვინაობის შეტყობა ვადის ათვლის დაწყების კუმულატიურ წინაპირობებად უნდა იქნეს განხილული.

31.განსახილველ შემთხვევაში სააპელაციო პალატამ დაადგინა, რომ მოსარჩელემ სასამართლოს სარჩელით მიმართა 2013 წლის 15 აპრილს, შესაბამისად, სააპელაციო პალატამ გაიზიარა პირველი ინსტანციის სასამართლოს დასკვნა, რომ სარჩელი ხანდაზმულია.

32.იმ შემთხვევაშიც კი, თუ წარმოდგენილი სარჩელი ხანდაზმულად არ ჩაითვლება, სააპელაციო პალატამ სასარჩელო მოთხოვნა დანაშაულით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ პირველი მოპასუხის მიმართ მაინც უსაფუძვლოდ მიიჩნია.

33.როგორც ზემოთ აღინიშნა, პირველი მოპასუხე საქართველოს პარლამენტის მიერ პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ პირად იქნა მიჩნეული იმ განაჩენის საფუძველზე, რომელზე დაყრდნობითაც ქ. თბილისის მუნიციპალიტეტის მერია ითხოვს მოპასუხისაგან დანაშაულით მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას.

34.ამდენად, საქართველოს ხელისუფლების უმაღლესმა საკანონმდებლო ორგანომ დაადგინა, რომ 2010 წლის 15 აპრილის თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის განაჩენით პირველი მოპასუხის მსჯავრდება განხორციელდა პოლიტიკური ნიშნით, გამოგონილი ბრალდებით და სინამდვილეში მას დანაშაული არ ჩაუდენია.

35.ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ვინაიდან სახელმწიფო უმაღლესმა ხელისუფლების ორგანომ დაადგინა, რომ პირველ მოპასუხეს დანაშაული არ ჩაუდენია და იგი გასამართლდა პოლიტიკური ნიშნით, სააპელაციო პალატამ უსაფუძვლოდ მიიჩნია ქ. თბილისის მუნიციპალიტეტის მერიის სარჩელი არსებული დანაშაულით სახელმწიფოსთვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ.

პირველი კასატორის მოთხოვნა და საფუძვლები:

36. სააპელაციო სასამართლოს განჩინებაზე მოსარჩელემ (პირველი კასატორი) შეიტანა საკასაციო საჩივარი, მოითხოვა მისი გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელის დაკმაყოფილება შემდეგი საფუძვლებით:

37. კასატორმა მიუთითა სსკ-ის 992-ე, 1008-ე მუხლებზე და მიიჩნია, რომ კანონიერ ძალაში შესული განაჩენი არის ის ერთადერთი დოკუმენტი, რომლითაც მოცემულ შემთხვევაში დგინდება მართლსაწინააღმდეგო ქმედების ჩადენის ფაქტი, სწორედ გამოძიებისა და შესაბამისი სასამართლო წარმოების პროცესში დგინდება ზიანის ოდენობა და, ამასთან, ხდება იმ პირის იდენტიფიცირება, რომლის მართლსაწინააღმდეგო და ბრალეულმა ქმედებამაც გამოიწვია ზიანი.

38. კასატორმა არ გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს განმარტება, რომ, ვინაიდან სისხლის სამართლის საქმე აღიძრა 2009 წლის 20 სექტემბერს და დასრულდა 21 სექტემბერს, ასევე, 2009 წლის 31 აგვისტოს გამომძიებლის დადგენილებით სისხლის სამართლის №... საქმესთან დაკავშირებით სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთების თაღლითურად დაუფლების ფაქტზე სახელმწიფო ცნობილ იქნა დაზარალებულად, შესაბამისად, მოსარჩელისათვის ზიანისა და ზიანის მიმყენებელი პირების შესახებ 2009 წლის აგვისტოში უკვე ცნობილი იყო, წინააღმდეგობაში მოდის საქართველოს კონსტიტუციასთან, რომლის მე-40 მუხლის თანახმად, ადამიანი უდანაშაულოდ ითვლება, ვიდრე მისი დამნაშავეობა არ დამტკიცდება კანონით დადგენილი წესით და კანონიერ ძალაში შესული სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენით.

39. ამდენად, კასატორის მოსაზრებით, სისხლის სამართლის საქმის განხილვის ფარგლებში შესაბამისი ორგანოების კვლევის საგანს წარმოადგენს სწორედ ის ფაქტობრივი გარემოება, არის თუ არა პირი დამნაშავე ანუ ჩაიდინა თუ არა მან მართლსაწინააღმდეგო და ბრალეული ქმედება. აღნიშნულ ფაქტობრივ გარემოებას კი ადასტურებს მხოლოდ კანონიერ ძალაში შესული განაჩენი. შესაბამისად, მიწის ნაკვეთების თაღლითურად დაუფლების ფაქტზე საქართველოს სახელმწიფოს დაზარალებულად ცნობა არ წარმოადგენს იმ მომენტს, საიდანაც ქ. თბილისის მუნიციპალიტეტის მერიას უნდა აეთვალოს დელიქტიდან გამომდინარე ხანდაზმულობის ვადა. ვინაიდან პირის ქმედების მართლსაწინააღმდეგო ხასიათსა და ბრალეულობას ადასტურებს არა სისხლის სამართლის საქმის აღძვრა ან/და დაზარალებულად ცნობის დადგენილება, არამედ სისხლის სამართლის სასამართლოს მიერ მიღებული განაჩენი. სისხლის სამართლის საქმის აღძვრა ეფუძვნება მხოლოდ ვარაუდს მართლსაწინააღმდეგო ქმედებისა და ზიანის არსებობის შესახებ. სწორედ სისხლის სამართლის საქმის განხილვის ფარგლებში დგინდება და დასტურდება კონკრეტული ქმედება არის თუ არა დანაშაულის ნიშნების შემცველი და ზიანის გამომწვევი. ასევე დგინდება მართლსაწინააღმდეგო ქმედების განმახორციელებელი სუბიექტიც.

40. კასატორმა ყურადღება გაამახვილა თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2016 წლის 9 მარტის №22/3418-15 განჩინებაზე, სადაც განხილულ იქნა ანალოგიური დავა, რომლითაც ქ.თბილისის მერიას უარი ეთქვა სააპელაციო საჩივრის დაკმაყოფილებაზე, სწორედ კანონიერ ძალაში შესული განაჩენის არარსებობის გამო, და სასამართლომ არ გაიზიარა აპელანტის მითითება, რომ სააპელაციო საჩივარში დასახელებული პირი მოხსენიებული იყო საბრალდებო დასკვნასა და განაჩენში.

41. კასატორის განმარტებით, კონკრეტულ შემთხვევაში ხანდაზმულობის ვადის ათვლა უნდა მოხდეს ზიანის შეტყობის და ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის ზუსტი იდენტიფიკაციის მომენტიდან, ანუ დანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში კანონიერ ძალაში

შესული განაჩენის დადგომის შემდეგ, ვინაიდან სწორედ კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით არის შესაძლებელი დადგინდეს ზიანისა და ზიანის მომყენებელი პირის არსებობა. კანონი ხანდაზმულობის ვადის დაწყებას პირდაპირ უკავშირებს ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის შესახებ ზუსტი ინფორმაციის მიღების დროს, რაც დანაშაულის არსებობის შემთხვევაში შეიძლება დადგინდეს კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით.

42. სააპელაციო სასამართლოს გასაჩივრებული განჩინება მითითებული განმარტებასთან და №ას-584-552-2012 საქმეზე საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2012 წლის 11 ივნისის განჩინებასთან წინააღმდეგობაშია, რადგან სააპელაციო სასამართლომ ხანდაზმულობის ვადის ათვლის დროს აქცენტი გააკეთა ჯერ სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის, ხოლო შემდეგ ქ.თბილისის მერიის დაზარალებულად ცნობის დადგენილების მიღების დღეზე.

43. საქალაქო სასამართლოს მიერ ხანდაზმულობის ვადის ათვლა 2009 წლის 31 აგვისტოდან (რაც შემდგომში გაზიარებულ იქნა სააპელაციო სასამართლოს მიერ სადავო განჩინებით), როდესაც მოცემულ სისხლის სამართლის საქმეზე დაზარალებულად ცნობილ იქნა ქ.თბილისის მერია, წინააღმდეგობაში მოდის ზემოთ მითითებულ როგორც მოქმედ კანონმდებლობასთან, ასევე, მითითებულ სასამართლო პრაქტიკასთან. დელიქტური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის სპეციფიკური ხასიათიდან გამომდინარე, ასეთი მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადა არის სამი წელი იმ მომენტიდან, როცა დაზარალებულმა შეიტყო ზიანის ან ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის შესახებ.

44. დასახელებული დანაწესი გამორიცხავს ხანდაზმულობის ზოგადი წესით გამოთვლისათვის გათვალისწინებულ ისეთ პირობებს, როგორცაა მოთხოვნის წარმოშობის დროის დადგენისას მოთხოვნის მქონე პირის მიერ უფლების დარღვევის შესახებ ინფორმაციის მიღებულად ცნობა, ინფორმაციის მიღების ან იმ დროის გათვალისწინებით, როცა პირს უნდა შეეტყო უფლების დარღვევის შესახებ (სსკ-ის 130-ე მუხლი). ნაცვლად ამისა, კანონი ხანდაზმულობის ვადის დაწყებას პირდაპირ უკავშირებს ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის შესახებ ზუსტი ინფორმაციის მიღების დროს, რაც დანაშაულის არსებობის შემთხვევაში შეიძლება დადგინდეს კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით. განსახილველ შემთხვევაში, როგორც ზიანის მიყენების ფაქტი, ასეთი ზიანის მიმყენებელი პირის ვინაობა დადგინდა თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის 2010 წლის 15 აპრილის კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით.

45. კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით დადასტურდა, რომ ქ.თბილისის მერიას მოპასუხეთა მართლსაწინააღმდეგო ქმედებით მიადგა ზიანი, ვინაიდან ვერ ხერხდება პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენა, რადგან მიწის ნაკვეთები, რომლებიც წარმოადგენდა ქ.თბილისის თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებას, დღეის მდგომარეობით გასხვისებულია, მოპასუხეები ვალდებულნი არიან, აანაზღაურონ მათ მიერ თბილისის მერიისათვის მიყენებული მატერიალური ზიანი, რამაც 283 5900 ლარი შეადგინა.

46. სააპელაციო სასამართლო სადავო განჩინებაში განმარტავს, რომ მოსარჩელეს შეემლო სამოქალაქო სარჩელის აღძვრით დაეკმაყოფილებინა ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა. დადგენილია, რომ სამოქალაქო სარჩელები სხვა ეპიზოდებზე აღძრულია 2009 წლის სექტემბერსა და ამავე წლის ნოემბერში, ხოლო 2010 წლის 15 აპრილის სისხლის სამართლის განაჩენით დაკმაყოფილებულია მოთხოვნები ზიანის ანაზღაურების შესახებ.

47. კასატორის განმარტებით, გაუგებარია, თუ რა კავშირშია მოცემულ დავასთან 2010 წლის 15 აპრილის განაჩენის მიღების დროისათვის სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიაში

მიმდინარე დავა და სხვა ეპიზოდებზე წარდგენილი სამოქალაქო სარჩელი. მართალია, განაჩენის დადგენის დროისათვის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი ითვალისწინებდა სამოქალაქო სარჩელის აღძვრას სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიაში საქმის განხილვისას ამავე კოლეგიაში, მაგრამ აღნიშნული არ გამოორიცხავდა სამოქალაქო წესით დავას. ამასთან, სისხლის სამართლის საქმეში სამოქალაქო სარჩელის აღძვრაც პიდაპირ იყო დაკავშირებული განაჩენის დადგომასთან და სამოქალაქო სარჩელი კმაყოფილდებოდა მხოლოდ გამამტყუნებელი განაჩენის დადგომის შემთხვევაში.

48. საქართველოს კონსტიტუციის 82-ე მუხლის მე-3 პუნქტის, 84-ე მუხლის მე-5 პუნქტის საფუძველზე კასატორმა მიიჩნია, რომ ერთადერთი უფლებამოსილი ორგანო, ვისაც შეეძლო პირველი მოპასუხის მიმართ გამოტანილი განაჩენის გაუქმება იყო და არის სასამართლო და არა პარლამენტი, რაზეც მითითებულ იქნა სააპელაციო სასამართლოს სადავო განჩინებაში. მოცემულ შემთხვევაში საქართველოს პარლამენტი უფლებამოსილია, მხოლოდ შექმნას საკანონმდებლო ბაზა, რომელიც სასამართლოს მისცემს საშუალებას, თავად მოახდინოს თავისივე მიღებული გადაწყვეტილების გადახედვა.

49. რაც შეეხება პირველი მოპასუხის „პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ და პოლიტიკური ნიშნით დევნილ პირთა შესახებ“ საქართველოს პარლამენტის 2012 წლის 5 დეკემბრის დადგენილების თანახმად, პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ პირად მიჩნევას, მითითებული დადგენილების პირველი პუნქტის თანახმად, „მიჩნეულ იქნენ პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ პირებად საქართველოს პარლამენტის ადამიანის უფლებათა დაცვისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის კომიტეტის 2012 წლის 30 ნოემბრის სხდომაზე (ოქმი №8) დამტკიცებულ პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ პირთა სიაში დასახელებული მსჯავრდებულები (დანართი №1). ამავე დადგენილების მე-3 პუნქტის თანახმად: „საქართველოს პარლამენტმა უმოკლეს ვადაში უზრუნველყოს ამ დადგენილების პირველი და მე-2 პუნქტებით განსაზღვრულ პირთათვის სისხლის-სამართლებრივი პასუხისმგებლობისა და სასჯელისაგან გათავისუფლების ან/და სამართლიანი სასამართლოს უფლების სარგებლობის სამართლებრივი მექანიზმების შექმნა“.

50. კასატორმა განმარტა, რომ პირველი მოპასუხე „პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ და პოლიტიკური ნიშნით დევნილ პირთა შესახებ“ საქართველოს პარლამენტის 2012 წლის 5 დეკემბრის დადგენილების თანახმად, მიჩნეულ იქნა პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ პირად და ამავე ნორმატიული აქტით განისაზღვრა მისი უფლება, მიმართოს სასამართლოს განაჩენის გადახედვის მიზნით, რაც დღემდე არ მომხდარა, შესაბამისად, 2010 წლის 15 აპრილის განაჩენი ძალაშია, ხოლო „ამნისტიის შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად, პირველი მოპასუხე გათავისუფლდა მხოლოდ, სისხლის-სამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან და სასჯელისაგან, რაც არ გულისხმობს სამოქალაქო სამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან გათავისუფლებას.

მეორე სარჩელის სასარჩელო მოთხოვნა:

51. ქ.თბილისის მერიამ (შემდგომ – მოსარჩელე) სარჩელი აღძრა სასამართლოში ჯ. ლ-ის (შემდგომ – პირველი მოპასუხე), მ. ბ-ის (შემდგომ – მეორე მოპასუხე), ლ. დ-ის, ა. მ-ის (შემდგომ – მოპასუხეები), ზ. ჭ-ის და ა. გ-ის მიმართ დანაშაულით მიყენებული ზიანის – 1 570 650 ლარის ანაზღაურების შესახებ.

სარჩელის საფუძვლები:

52. მოსარჩელის განმარტებით, 2010 წლის 15 აპრილის თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის განაჩენით მოპასუხეები ცნობილი იქნენ დამნაშავეებად საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენისათვის, კერძოდ, მათ ყალბი ოფიციალური დოკუმენტების გამოყენებით მითვისეს თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული 5 501 კვ.მ მიწის ნაკვეთი ქ. თბილისი, ი-... რაიონში, 3-სა და მ-ს შორის. აღნიშნული განაჩენი კანონიერ ძალაში შევიდა იმავე დღეს.

53. მოპასუხეთა ბრალეული ქმედებით მიტაცებული მიწის ნაკვეთი არის სს „ვ-ას“ საკუთრება.

54. მოსარჩელეს მოპასუხეთა ზემოაღნიშნული მართლსაწინააღმდეგო და ბრალეული ქმედების შედეგად მიაღვა დიდი მაცულობის მატერიალური ზიანი. შესაბამისი უძრავი ქონების ნორმატიული ღირებულება არის 1 570 650 ლარი.

მოპასუხის პოზიცია:

55. მოპასუხეებმა წარადგინეს მოთხოვნის განხორციელების შემაფერხებელი შესაგებელი და სარჩელი არ ცნეს ხანდაზმულობისა და უსაფუძვლობის გამო. მათ მიუთითეს, რომ უშუალო ზიანის მიმყენებელი არის გ. გ-ი, რომელმაც 2007 წლის 10 აგვისტოს საკუთრებაში დაირეგისტრირა სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული მიწის ნაკვეთი. მოსარჩელეს არა მათი ქმედებით, არამედ გ. გ-ის მიერ ქონების 2007 წლის 10 აგვისტოს საჯარო რეესტრში რეგისტრაციით მიაღვა ზიანი. ქ.თბილისის მუნიციპალიტეტის 1994 წლის 17 ივლისის №... დადგენილება და მიწის ნაკვეთის გეგმა შედგენილია გ. გ-ის სახელზე.

56. ზიანის შესახებ მოსარჩელემ იცოდა ან უნდა სცოდნოდა თუნდაც 2009 წლის 31 აგვისტოს, როდესაც საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საგამოძიებო დეპარტამენტის დადგენილებით სახელმწიფო ცნობილ იქნა დაზარალებულად.

57. შესაბამისი ქონების პრივატიზაციასთან დაკავშირებით გ. გ-ი გასამართლებულია და მის მიმართ დამდგარია გამამტყუნებელი განაჩენი.

58. საქართველოს პარლამენტის 2012 წლის 5 დეკემბრის დადგენილებით, პირველი მოპასუხე ცნობილ იქნა პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ პირად, ხოლო მეორე მოპასუხე – პოლიტიკური ნიშნით დევნილ პირად. ამავე დადგენილების თანახმად, ისინი გათავისუფლდნენ სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობისა და სასჯელისაგან. ამ აქტით გაქარწყლდა მათი ბრალეულობა მართლსაწინააღმდეგო ქმედების ჩადენაში.

59. მოსარჩელის მოთხოვნა ხანდაზმულია. უტყუარად არის დადგენილი, რომ მოსარჩელე დაზარალებულად სისხლის სამართლის საქმეში ცნობილ იქნა 2009 წლის 31 აგვისტოდან, შესაბამისად, მას სარჩელის წარდგენის უფლება იქამდე მოქმედი საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 37-ე მუხლის საფუძველზე წარმოეშვა ამ პერიოდიდან მაინც, იმავე საქმის ფარგლებში. აღნიშნული წარმოადგენდა ბრალდების იმპერატიულ ვალდებულებას და მას ისევე უნდა ემოქმედა, როგორც აღმაშენებლის

ხეივანზე მდებარე სადავო მიწის ნაკვეთთან მიმართებით, როდესაც წარდგენილი და დაკმაყოფილებულ იქნა სამოქალაქო სარჩელი. შესაბამისად, მოსარჩელეს გაშვებული აქვს მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადა. რაც შეეხება მის მითითებას 309²⁰ მუხლზე, აღნიშნული ვერ გავრცელდება ამ ურთიერთობაზე უკუქცევით, რადგან ასეთი დათქმა არ არის მითითებული ამ ნორმაში, მისი მოქმედება ზიანის მომტანია და აუარესებს მოპასუხეთა მდგომარეობას.

პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილი:

60. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2016 წლის 15 ივლისის გადაწყვეტილებით სარჩელი არ დაკმაყოფილდა, რაც მოსარჩელემ გაასაჩივრა სააპელაციო წესით.

სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილი და ფაქტობრივ-სამართლებრივი დასაბუთება:

61. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 22 მარტის განჩინებით მოსარჩელის სააპელაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, გასაჩივრებული გადაწყვეტილება გაუქმდა და საქმე დაუბრუნდა იმავე სასამართლოს ხელახლა განსახილველად შემდეგ გარემოებათა გამო:

62. სააპელაციო პალატის განმარტებით, საქმის მასალების შესწავლით დასტურდება, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლოში საქმის განხილვისას მოპასუხებმა წარდგენილ შესაგებელში მიუთითეს სასარჩელო მოთხოვნის ხანდაზმულობაზეც. სააპელაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სასარჩელო მოთხოვნა მოპასუხეთა მიმართ დანაშაულით მიყენებული მატერიალური ზიანის ანაზღაურების თაობაზე არ არის ხანდაზმული.

63. სააპელაციო პალატამ განმარტა, რომ ხანდაზმულობის ვადის სწორად გამოსათვლელად მნიშვნელოვანია მისი დენის დაწყების მომენტის განსაზღვრა. ხანდაზმულობის ვადის დასაწყისი შეესაბამება დღეს, როდესაც წარმოიშვა მოთხოვნის უფლება. გარდა კანონით პირდაპირ გათვალისწინებული შემთხვევებისა, როდესაც მოთხოვნის წარმოშობის ვადის განსაზღვრა ზოგადი წესისაგან განსხვავებულადაა რეგულირებული, მისი წარმოშობა დაკავშირებულია მომენტთან, როდესაც პირმა გაიგო ან უნდა გაეგო უფლების დარღვევის თაობაზე.

64. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის (შემდგომ – სსკ) 130-ე მუხლის თანახმად, ნორმის აღწერილობითი ნაწილის მითითება – „როცა პირმა შეიტყო ან უნდა შეეტყო“, არ შეიძლება გაგებულ იქნა იმგვარად, რომ გარემოების შეტყობა რაიმე განსაკუთრებულ ფაქტს ან მოვლენას უნდა უკავშირდებოდეს, კანონის ზემოაღნიშნული დანაწესი, პრაქტიკულად, ერთმანეთის თანმხვედრია და ორიენტირებულია კრედიტორის ობიექტურ აღქმაზე ვალდებულების დარღვევის მიმართ. ამასთან, მხოლოდ სუბიექტურ ფაქტორზე - უნდა შეეტყო, მხოლოდ მაშინ შეიძლება დაყრდნობა, თუ სამართლებრივი ურთიერთობის თავისებურებიდან გამომდინარე, პრაქტიკულად შეუძლებელია ობიექტური ფაქტორის განსაზღვრა.

65. სააპელაციო პალატამ მიუთითა სსკ-ის 128-ე მუხლზე, 144-ე მუხლის პირველ ნაწილზე, 130-ე მუხლზე და განმარტა, რომ სასარჩელო მოთხოვნის ხანდაზმულობაში იგულისხმება დრო, რომლის განმავლობაშიც პირს, რომელიც მიიჩნევს, რომ მისი უფლებები

დარღვეულია, შეუძლია მოითხოვოს უფლების სასამართლო წესით დაცვა. ამ ვადის გასვლა გავლენას ახდენს მატერიალური სარჩელის დაკმაყოფილებაზე, თუმცა მატერიალური უფლება, ხანდაზმულობის ვადის გასვლასთან ერთად, ავტომატურად არ ქარწყლდება. ამისთვის დაინტერესებულმა პირმა სასამართლოს უნდა განუცხადოს მოთხოვნის ხანდაზმულობის შესახებ, რომლის შემოწმების გარეშე, სასამართლოს მხრიდან ისეთი მოქმედებების განხორციელება, როგორცაა მტკიცების საგანში შემავალი ფაქტების დადგენა, აზრს კარგავს.

66. სსკ-ის 128-ე მუხლის პირველი ნაწილის დანაწესის შემოღებით, კანონმდებელმა განსაზღვრა სამოქალაქო უფლების დაცვის გარკვეული ვადებით შეზღუდვის აუცილებლობა, რომელიც მყარ სამოქალაქო ბრუნვაზეა ორიენტირებული და მოთხოვნის ხანდაზმულობის ამა თუ იმ ვადის გასვლით მხარე კარგავს იმ სამართლებრივ ბერკეტებს, რომელთა საშუალებითაც მას შესაძლებლობა ჰქონდა, მოეხდინა მისი მოთხოვნის იძულებით აღსრულება. ხანდაზმულობის ვადის სწორად გამოთვლისათვის მნიშვნელოვანია მისი დენის დაწყების მომენტის განსაზღვრა. ხანდაზმულობის ვადის დასაწყისი შეესაბამება დღეს, როდესაც წარმოიშვა მოთხოვნის უფლება.

67. სააპელაციო პალატამ მიუთითა სსკ-ის 1008-ე მუხლზე, რომლის შესაბამისად, დელიქტით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლების ხანდაზმულობის ვადა არის სამი წელი იმ მომენტიდან, როცა დაზარალებულმა შეიტყო ზიანის ან ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის შესახებ.

68. ამრიგად, სამოქალაქო კოდექსის აღნიშნული ნორმა სპეციალურად განსაზღვრავს დელიქტით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურებისათვის სასამართლოსთვის მიმართვის სამწლიან ვადას.

69. სააპელაციო პალატამ სრულად გაიზიარა აპელანტის პოზიცია იმასთან დაკავშირებით, რომ მოცემულ დავაში არსებობს დანაშაულის გზით მიყენებული ზიანი, რომლის ხანდაზმულობის ვადის ათვლაც უნდა მოხდეს ზიანის შეტყობის და ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის ზუსტი იდენტიფიკაციის მომენტიდან, ანუ დანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში კანონიერ ძალაში შესული განაჩენის დადგომის შემდეგ, ვინაიდან სწორედ კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით არის შესაძლებელი ზიანისა და ზიანის მიმყენებელი პირის დადგენა.

70. სააპელაციო პალატამ არ გაიზიარა საქალაქო სასამართლოს მსჯელობა იმის თაობაზე, რომ სასარჩელო ხანდაზმულობის ვადის ათვლა 2009 წლის 12 მარტიდან – მოცემულ სისხლის სამართლის საქმეზე დაზარალებულის დაკითხვის მომენტიდან უნდა განხორციელდეს, რამდენადაც ხსენებული გარემოება წინააღმდეგობაში მოდის მოქმედ კანონმდებლობასთან; კერძოდ, დელიქტური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის სპეციფიკური ხასიათიდან გამომდინარე, ასეთი მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადა არის სამი წელი იმ მომენტიდან, როცა დაზარალებულმა შეიტყო ზიანის ან ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის შესახებ. დასახელებული დანაწესი გამორიცხავს ხანდაზმულობის ზოგადი წესით გამოთვლისათვის გათვალისწინებულ ისეთ პირობებს, როგორცაა მოთხოვნის წარმოშობის დროის დადგენისას, მოთხოვნის მქონე პირის მიერ უფლების დარღვევის შესახებ ინფორმაციის მიღებულად ცნობა ინფორმაციის მიღების ან იმ დროის გათვალისწინებით, როცა პირს უნდა შეეტყო უფლების დარღვევის შესახებ (სსკ-ის 130-ე მუხლი). ნაცვლად ამისა, კანონი ხანდაზმულობის ვადის დაწყებას პირდაპირ უკავშირებს ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის შესახებ ზუსტი ინფორმაციის

მიღების დროს, რაც დანაშაულის არსებობის შემთხვევაში შეიძლება დადგინდეს მხოლოდ კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით.

71. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სააპელაციო პალატამ მიიჩნია, რომ განსახილველ შემთხვევაში, როგორც ზიანის მიყენების ფაქტი, ასევე ზიანის მიმყენებელი პირის ვინაობა, დადგინდა თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის 2010 წლის 15 აპრილის კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით.

72. ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, სააპელაციო პალატა არ დაეთანხმა გასაჩივრებულ გადაწყვეტილებაში არსებულ შეფასებას სასარჩელო ხანდაზმულობის საკითხის თაობაზე და დადგენილად მიიჩნია, რომ ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის მერიისთვის ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებულ პირთა წრის შესახებ ცნობილი გახდა საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის 2010 წლის 15 აპრილის კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით.

73. შესაბამისად, მოსარჩელეს სასამართლოსთვის უნდა მიემართა მოთხოვნის წარმოშობის მომენტიდან 3 წლის განმავლობაში – 2013 წლის 15 აპრილამდე, რაც მან განახორციელა კიდევ, კერძოდ, აღძრა სარჩელი თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიაში სწორედ 2013 წლის 15 აპრილს, ანუ სამოქალაქო კოდექსის 1008-ე მუხლით განსაზღვრული სამწლიანი ვადის ფარგლებში, რაც გამორიცხავს ხანდაზმულობის მოტივით სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის საფუძვლის არსებობას.

74. სააპელაციო პალატამ მიიჩნია, რომ გადაწყვეტილება უნდა გაუქმდეს და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნდეს თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიას.

75. სააპელაციო პალატამ განმარტა, რომ სამოქალაქო პროცესი აგებულია რა შეჯიბრებითობის პრინციპზე, მხარეებს უფლებებთან ერთად, აკისრებს თავისივე ინტერესებისათვის აუცილებელ საპროცესო მოვალეობებს, რომელთა შეუსრულებლობა იწვევს ამავე მხარისათვის არახელსაყრელ შედეგს. ეს დანაწესი განმტკიცებულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის (შემდგომ – სსსკ) მე-4 მუხლით, რომლითაც მოდავე მხარეებს თანაბარი შესაძლებლობა აქვთ განსაზღვრონ ფაქტები თავიანთი მოთხოვნებისა თუ შესაგებლის დასასაბუთებლად და თვითონვე მიიღონ გადაწყვეტილება, თუ რომელი მტკიცებულებებით უნდა იქნეს დადასტურებული ეს ფაქტები.

76. ამავე კოდექსის 102-ე მუხლით, თითოეულმა მხარემ უნდა დაამტკიცოს გარემოებანი, რომლებზედაც იგი ამყარებს თავის მოთხოვნებსა და შესაგებელს, ე.ი. მხარეს ეკისრება როგორც ფაქტების მითითების, ასევე მათი დამტკიცების ტვირთი, რაც სათანადო მტკიცებულებების წარდგენით უნდა განახორციელოს.

77. სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ მისი მსჯელობის საგანს წარმოადგენს პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ დადგენილი ის ფაქტობრივი გარემოებები, რომელზეც დამყარებულია გასაჩივრებული გადაწყვეტილება, ამ გარემოებების დამადასტურებელი მტკიცებულებები და მათი სამართლებრივი თვალსაზრისით შეფასების სისწორე. ამდენად, სააპელაციო საჩივარი პირველი ინსტანციის სასამართლოში წარდგენილი მტკიცებულებების ფარგლებში უნდა შემოწმდეს.

78. განსახილველ შემთხვევაში, დადგენილია, რომ სასამართლომ სარჩელი ხანდაზმულობის მოტივით არ დააკმაყოფილა და, შესაბამისად, სასარჩელო მოთხოვნის საფუძვლიანობის საკითხი არსებითად არ განიხილა. ვინაიდან, წინამდებარე განჩინებით სააპელაციო პალატამ არ გაიზიარა პირველი ინსტანციის სასამართლოს მსჯელობა

სასარჩელო მოთხოვნის ხანდაზმულობის თაობაზე, აღნიშნული გარემოება, სააპელაციო პალატის მოსაზრებით, მიზანშეწონილს ხდის საქმის პირველი ინსტანციის სასამართლოში განსახილველად დაბრუნებას, რათა გამოკვლეულ იქნას სასარჩელო მოთხოვნის ფაქტობრივი საფუძვლები და გათვალისწინებულ იქნეს მხარეთა მატერიალურ-სამართლებრივი პოზიცია, რათა მათ არ შეეზღუდოთ შეჯიბრებითობის პრინციპით გათვალისწინებული უფლებამოსილების რეალიზაციის შესაძლებლობა. პალატის შეხედულებით, ამ თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია, რომ განსახილველ დავაზე მხარეებმა არ დაკარგონ ფაქტობრივი გარემოებების დამდგენი პირველი ინსტანციის სასამართლო სამართალწარმოებაში მონაწილეობის მიღების უფლება.

79. ამდენად, ზემოაღნიშნული გარემოებებიდან გამომდინარე, სააპელაციო პალატამ მიიჩნია, რომ გასაჩივრებული გადაწყვეტილება უნდა გაუქმებულიყო და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნებოდა პირველი ინსტანციის სასამართლოს. თბილისის საქალაქო სასამართლოს საქმის ხელახალი განხილვისას ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის მერიის სასარჩელო მოთხოვნის საფუძვლიანობის საკითხი უნდა განიხილა არსებითად, რა დროსაც უნდა დადგენილიყო საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე ფაქტობრივი გარემოებები და მათი სამართლებრივი შეფასების საფუძველზე გადაწყვეტილიყო დავა.

მეორე კასატორის მოთხოვნა და საფუძვლები:

80. სააპელაციო სასამართლოს განჩინებაზე მოპასუხებმა (მეორე კასატორი) შეიტანეს საკასაციო საჩივარი, მოითხოვეს მისი გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა შემდეგი საფუძვლებით:

81. მეორე კასატორის მოსაზრებით, სააპელაციო პალატამ არასწორად მიიჩნია პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ დადგენილად, რომ სისხლის სამართლის საქმეზე დამდგარი განაჩენით დასტურდება მოპასუხეთა ბრალეულობის ფაქტი მოსარჩელის მიმართ დადგარ ზიანში.

82. პირველი ინსტანციის სასამართლო საქმის არსებითი ნაწილის განხილვაში არ შესულა, შესაბამისად, ასეთ ფაქტსაც ვერ დაადგენდა, რადგან სარჩელს უარი ეთქვა ხანდაზმულობის საფუძვლით. სააპელაციო პალატამ მოახდინა პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილებით დადგენილი სადავო ფაქტობრივი გარემოებების არასწორი ინტერპრეტაცია, როდესაც მიიჩნია, რომ მოსარჩელის მოთხოვნა მოპასუხეთა მიმართ ხანდაზმულია. პირველი ინსტანციის სასამართლომ განაჩენის შესახებ მიუთითა სულ სხვა კონტექსტში, კერძოდ, რომ სასამართლო განაჩენის კანონიერ ძალაში შესვლას ვერ დაუკავშირდება ისეთი მატერიალურ სამართლებრივი ინსტიტუტის განხორციელება, როგორცაა ხანდაზმულობა.

83. სააპელაციო სასამართლომ არასწორად განმარტა სსკ-ის 1008-ე მუხლი, როდესაც სრულად გაიზიარა აპელანტის პოზიცია, რომ მოცემულ შემთხვევაში არსებობს დანაშაულის გზით მიყენებული ზიანი, რომლის ხანდაზმულობის ვადის ათვლაც უნდა მოხდეს ზიანის შეტყობინებისა და ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის ზუსტი იდენტიფიკაციის მომენტიდან, ანუ დანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში კანონიერ ძალაში შესული განაჩენის დადგომის შემდეგ, ვინაიდან სწორედ კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით არის შესაძლებელი, ზიანისა და ზიანის მიმყენებელი პირის დადგენა.

84. კასატორის მითითებით, პირველი ინსტანციის სასამართლოს არ დაუდგენია, რომ სისხლის სამართლის საქმეზე დამდგარი განაჩენით დასტურდება მოპასუხეთა

ბრალეულობის ფაქტი მოსარჩელეთა მიმართ დამდგარ ზიანში, სასამართლო საქმის განხილვის არსებით ნაწილში არ შესულა და, როგორც ასეთ შემთხვევაში ხდება, შემოიფარგლა მხოლოდ ხანდაზმულობის საკითხის განხილვით და მხოლოდ ამ მოტივით უთხრა უარი მოსარჩელეს სარჩელის დაკმაყოფილებაზე.

85. აღნიშნულს ადასტურებს თავად სააპელაციო სასამართლოც, რომლის დასაბუთება წინააღმდეგობაშია საკუთარ თავდაპირველ მსჯელობასთან, კერძოდ, საქმის პირველი ინსტანციის სასამართლოში განსახილველად დაბრუნების მოტივად მან მიუთითა, რომ ვინაიდან, წინამდებარე განჩინებით სააპელაციო სასამართლომ არ გაიზიარა პირველი ინსტანციის სასამართლოს მსჯელობა სასარჩელო მოთხოვნის ხანდაზმულობის თაობაზე, აღნიშნული გარემოება სააპელაციო პალატის მოსაზრებით, მიზანშეწონილად ხდის საქმეში პირველი ინსტანციის სასამართლოში განსახილველად დაბრუნებას, რათა გამოკვლეულ იქნეს სასარჩელო მოთხოვნის ფაქტობრივი საფუძვლები და გათვალისწინებულ იქნეს მხარეთა მატერიალურ-სამართლებრივი პოზიცია.

86. კასატორის განმარტებით, სსკ-ის 1008-ე მუხლის პირობა ალტერნატიულია. ტერმინებს: „ზიანის შეტყობასა“ და „ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის“ შორის არის კავშირი „ან“ და არა კავშირი „და“.

87. ამასთან, ზიანის ანაზღაურება, როგორც მატერიალურ სამართლებრივი ინსტიტუტი ვერ დაუკავშირდება მხოლოდ სისხლის სამართლის საქმეზე კანონიერ ძალაში შესულ განაჩენს. ეს უაღრესად დააკნინებდა ამ სამართლებრივ ინსტიტუტს, ხოლო ზიანის მიმყენებელი პირისა და „ზიანის ანაზღაურების ფაქტის დადგენა“ მხოლოდ ასეთი განაჩენით უაღრესად შეზღუდავდა საზოგადოდ ზიანის ანაზღაურების სამოქალაქო-სამართლებრივ გაგებასა და არარად აქცევდა ასეთი მოთხოვნით სასამართლოსადმი მიმართვის შესაძლებლობას სისხლის სამართლის პროცედურისა და კანონიერი განაჩენის გარეშე. ზუსტად იგივე ვითარებაა ასეთი საქმეებიდან გამომდინარე, ხანდაზმულობის საკითხთან დაკავშირებითაც.

88. მხოლოდ კანონიერ ძალაში შესული სასამართლოს განაჩენით არ არის შესაძლებელი ზიანის მიყენების ფაქტის ან ზიანის მიყენებული პირის დადგენა. მოცემულ შემთხვევაში ზიანის მიყენების ფაქტი არის ქონების სახელმწიფო საკუთრებიდან გასვლა – ნივთთან სამართლებრივი კავშირის დაკარგვა, რაც დგინდება საჯარო რეესტრში დაცული ცნობებით და ცნობილი გახდა მოსარჩელისათვის სისხლის სამართლის საქმის გამოძიების ეტაპზე მისი დაზარალებულად ცნობით.

89. რაც შეეხება ზიანის მიმყენებელ პირს, მისი გამოკვეთა იმავე რეესტრის პრეზუმირებული ჩანაწერთ უდავოდ შესაძლებელი იყო, ხოლო სისხლის სამართლის საქმეში ბრალდებული პირებიც შესაძლოა, ჩათვლილიყვნენ „ზიანის მიმყენებელ პირებად“, რადგან საქმე ეხება სპეციფიკურ შემთხვევას, როდესაც მოქმედი კანონმდებლობა ითვალისწინებდა სისხლის სამართლის საქმის ფარგალში სამოქალაქო სარჩელის წარდგენის შესაძლებლობას. ეს უკანასკნელი გარემოება არსებითი ხასიათისაა მოცემულ საქმეში ხანდაზმულობის საკითხზე მსჯელობისას. თუ ამ დროისათვის არ არსებობს „ფაქტის“ ან/და „პირის“ დადგენის შესაძლებლობა, მაშინ გაურკვეველია, საერთოდ როგორ გაითვალისწინა კანონმდებელმა სამოქალაქო სარჩელის წარდგენის შესაძლებლობა სისხლის სამართლის პროცესის ფარგალში.

90. მეორე კასატორმა მიუთითა სსკ-ის 128-ე, 130-ე, 131-ე, 144-ე, 992-ე და 1008-ე მუხლები, სისხლის სამართლის საქმის წარმოებისა და განაჩენის დადგენის პერიოდში

მოქმედი საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 30-ე, 31-ე, 33-ე, 37-ე, 38-ე, 39-ე მუხლები.

91. მეორე კასატორი აღნიშნავს, რომ სასარჩელო ხანდაზმულობის ვადის ათვლას კანონმდებელი უკავშირებს სსკ-ის 1008-ე მუხლით განსაზღვრული 2 პირობიდან ერთ-ერთის არსებობას: ა) როდესაც შეიტყო ზიანის შესახებ; ბ) როდესაც შეიტყო ზიანის ანაზღაურების ვალდებული პირის შესახებ.

92. ზიანის ფაქტი არის მესაკუთრე ქ.თბილისის მერიისაგან ქონების საკუთრებიდან გასვლის ფაქტი – ნივთთან სამართლებრივი კავშირის დაკარგვა, რომელიც სსკ-ის 311-ე მუხლის თანახმად, დგინდება საჯარო რეესტრში ქონებაზე საკუთრების სხვა პირზე რეგისტრაციით. შესაბამისად, მოცემულ შემთხვევაში ზიანის ფაქტი არის 2007 წლის 10 აგვისტოს სადავო ქონების გასხვისების რეგისტრაცია საჯარო რეესტრში, ხოლო ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული პირი კი – გ. გ-ი, რომლის საკუთრებადაც იქნა დარეგისტრირებული აღნიშნული ქონება.

93. მეორე კასატორის მოსაზრებით, უტყუარად დგინდება, რომ მოსარჩელე მისი წარმომადგენლის სახით დაზარალებულად სისხლის სამართლის საქმეში დაკითხულია 2009 წლის 12 მარტს, რომელმაც მიუთითა, რომ გ. გ-ის საკუთრებაში გადაცემულია 5501 კვ.მ უძრავი ქონება, რომლის ღირებულება არის 1 კვ.მ-ზე 350-500 აშშ დოლარი, რომ სახელმწიფოს გ. გ-ის ქმედებით მიაღდა დიდი ოდენობით მატერიალური ზიანი. შესაბამისად, სწორედ მისგან მოითხოვს მიყენებული მატერიალური ზიანის ანაზღაურებას. ამავე დროს, 2009 წლის 12 მარტს თბილისის მერიის არქიტექტურული სამსახურის მიერ პროკურატურას ეცნობა ზიანის ოდენობაც (ერთი ნაწილის (2130 კვ.მ) ღირებულება: 1 კვ.მ – 320 ლარი, მეორე ნაწილის (3371 კვ.მ). ღირებულება: 1 კვ.მ – 96 ლარი.

94. 2009 წლის 2 ოქტომბრის განაჩენით გ. გ-ი ამ ფაქტზე ცნობილ იქნა დამნაშავედ და მასთან დამტკიცებულ იქნა საპროცესო შეთანხმება სააპელაციო სასამართლოში. ამ განაჩენის მიხედვით, დაზარალებულის სტატუსით სასამართლო განხილვებში მონაწილეობდა იგივე ქ.თბილისის მერიის წარმომადგენელი. შესაბამისად, მოსარჩელემ ამავე განაჩენითაც შეიტყო ზიანის მიყენების ფაქტის, პირის და ოდენობის შესახებ. მეტიც, ამავე განაჩენით მისთვის ცნობილია ზიანის მიყენებული პირების (მოპასუხეების) შესახებ, გ. გ-ის განმარტებით.

95. ამასთან, მოცემული სისხლის სამართლის საქმის ფარგლებში სხვა ეპიზოდებზე 2009 წლის 9 სექტემბერსა (ზ. ჭ-ისა და გ. კ-ის მიმართ) და 4 ნოემბერს (პირველი მოპასუხის მიმართ) წარდგენილ იქნა ორი სარჩელი, რომლებიც დაკმაყოფილდა თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2010 წლის 15 აპრილის განაჩენით.

96. საქართველოს კანონმდებლობა დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნას არ უკავშირებს მხოლოდ სისხლის სამართლის საქმეზე დამდგარ განაჩენს. ასეთი განაჩენი მოთხოვნის უფლების მქონე პირს ათავისუფლებს მხოლოდ მტკიცების ტვირთისაგან. სისხლის სამართლის საქმის წარმოება არ გამორიცხავს, არ აქარწყლებს პირის უფლებას, სამოქალაქო-სამართლებრივი პრეტენზიის წაყენების შესახებ მანამდე, მისი მსვლელობისას ან მის გარეშე.

97. ამასთან, იმ დროს მოქმედი სისხლის სამართლის კანონმდებლობა არათუ უფლებას აძლევდა მოსარჩელეს, არამედ ავალდებულებდა კიდევაც სახელმწიფოს, ეწარმოებინა სამოქალაქო დავა ზიანის ანაზღაურების შესახებ სისხლის სამართლის საქმის ფარგლებში საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 30-39-ე მუხლების საფუძველზე, როგორც გ. გ-ის, ისე მოპასუხეების სისხლის სამართლის საქმეებში. მეტიც, ამ ნორმების თანახმად, აღნიშნული ბრალდების იმპერატიულ ვალდებულებას წარმოადგენდა და

სახელმწიფო ბრალდებაზე პირს ისევე უნდა ემოქმედა, როგორც მოპასუხეთა წინააღმდეგ წარმოებულ სისხლის სამართლის საქმეში იმოქმედა აღმაშენებლის ხეივანზე მდებარე სადავო მიწის ნაკვეთთან მიმართებით, როდესაც საქმეში არსებული 2009 წლის 31 აგვისტოს დაზარალებულად სახელმწიფოს ცნობის შესახებ დადგენილების საფუძველზე წარდგენილ და დაკმაყოფილებულ იქნა სამოქალაქო სარჩელი.

98. მეორე კასატორმა აღნიშნა, რომ სსსკ XXXIV (ტერცია) თავი არ წარმოადგენს რაიმე საკანონმდებლო ნოვაციას. სისხლის სამართლის საქმეზე დამდგარი კანონიერ ძალაში შესული განაჩენი ადრეც იძლეოდა ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელის წარდგენის შესაძლებლობას იმავე საპროცესო უფლებებით, საერთო წესით. ამ შემთხვევაში მოსარჩელეს მტკიცების ტვირთისაგან ათავისუფლებდა სსსკ-ის 106-ე „გ“ მუხლი. აღნიშნული სამართლებრივი ურთიერთობა კანონმდებელმა მოაქცია მხოლოდ გამარტივებული საქმის წარმოების ფარგლებში და გაავრცელა ადმინისტრაციული სამართალდარღვევების საქმეებზეც.

99. წარმოდგენილ განაჩენთან დაკავშირებით საქართველოს პარლამენტის 2012 წლის 5 დეკემბრის დადგენილებით პირველი მოპასუხე ცნობილ იქნა პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ პირად, ხოლო მეორე მოპასუხე პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ პირად. ამასთან, საქართველოს პარლამენტის 2012 წლის 28 დეკემბრის კანონით „ამნისტიის შესახებ“ 22-ე მუხლის თანახმად, ისინი გათავისუფლდნენ სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობისაგან და სასჯელისაგან. შესაბამისად, პარლამენტის ამ აქტებით გაქარწყლებულია მათი ბრალეულობა და მართლწინააღმდეგობა ჩადენილ ქმედებაში. კანონი ემყარება ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის №1900 (2012) რეზოლუციით გათვალისწინებულ კრიტერიუმებს, რომელთაგან პირველი და მეორე მოპასუხეებს ესადაგება მე-3 „ე“ მუხლი: „პატიმრობა აშკარად სამართლიანობას მოკლებული სასამართლო განხილვის შედეგია და დაკავშირებული ხელისუფლების პოლიტიკურ მოტივებთან“.

100. არც პირველი და არც სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოებმა ამ მნიშვნელოვან გარემოებაზე არ იმსჯელეს.

101. კასატორმა მიიჩნია, რომ სააპელაციო საჩივარი სასამართლოს განუხილველად უნდა დაეტოვებინა სსსკ 59-ე, 63-ე, 309²¹ მუხლების საფუძველზე, რასაც ადასტურებს სასამართლო პრაქტიკაც (სუსგ, 18 ივნისი, 2012 წელი, საქმე №ას-856-803-2012).

102. ქ.თბილისის მერია წარმოადგენს ადმინისტრაციული ორგანოს. ის ვალდებულია და ივარაუდება კიდევ, რომ მან იცის კანონი, რადგან საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-5 მუხლი მას აკისრებს კანონის საფუძველზე უფლებამოსილების განხორციელების ვალდებულებას.

103. კასატორმა მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ სასარჩელო ხანდაზმულობის განხილვისას სსკ-ის 128-ე, 130-ე, 131-ე, 144-ე, 1008-ე მუხლებთან ერთობლიობაში არ გამოიყენა და არ განმარტა სისხლის სამართლის საქმის წარმოებისა და განაჩენის დადგენის პერიოდში მოქმედი საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი 30-38-ე მუხლებით დადგენილი სამოქალაქო სარჩელის წარდგენის უფლებისა და შესაძლებლობის მკაფიოდ განსაზღვრული რეგულაციები და არ უპასუხა პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ გაზიარებულ არსებითი ხასიათი არგუმენტებს, რითაც დაარღვია მოპასუხეების სამართლიანი სასამართლო უფლების უმნიშვნელოვანესი პრინციპები მხარეთა შეჯიბრებითობის და მიღებული გადაწყვეტილების დასაბუთების აუცილებლობის შესახებ.

104. აღნიშნული დარღვევა არსებითი ხასიათისაა და მას შეეძლო, ემოქმედა საქმის განხილვის შედეგზე. აღნიშნულის დასტურია იმავე სისხლის სამართლის საქმის სამ ეპიზოდზე პირველი ინსტანციის სასამართლოს და ერთ ეპიზოდზე სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებები მოპასუხეების სასარგებლოდ.

105. პოლიტკატიმრის – პირველი მოპასუხისა და პოლიტდევნილის – მეორე მოპასუხის მიმართ სააპელაციო პალატამ არ იმსჯელა საქართველოს პარლამენტის 2012 წლის 28 დეკემბრის „ამნისტიის შესახებ“ საქართველოს კანონის 22-ე მუხლსა და ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის №1900 (2012) რეზოლუციაზე, როგორც მათ მიმართ სარჩელზე უარის თქმის არსებით საფუძველზე.

106. მეორე კასატორმა მოითხოვა აგრეთვე თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 05 დეკემბრის განჩინების გაუქმება, რომლითაც ქ.თბილისის მუნიციპალიტეტის მერიის სააპელაციო საჩივარი მიღებული იქნა განსახილველად (იხ.საკასაციო მოთხოვნა, ტ.2.ს.ფ.111).

107. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 04 ოქტომბრის განჩინებით პირველი საკასაციო საჩივარი მიღებულ იქნა წარმოებაში, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 396-ე მუხლით და ამავე კოდექსის 391-ე მუხლის შესაბამისად, დასაშვებობის შესამოწმებლად. საკასაციო პალატის 2018 წლის 30 ნოემბრის განჩინებით საკასაციო საჩივრის დასაშვებობის შემოწმების მიზნით საქმის ზეპირი განხილვა დაინიშნა 2018 წლის 18 დეკემბერს, სადაც მხარეებს მიეცათ ვადა საქმის მორიგებით დასრულებისათვის 2018 წლის 28 დეკემბრამდე.

108. 2018 წლის 18 დეკემბერს გამართულ სასამართლო სხდომაზე პირველი კასატორის მოწინააღმდეგე მხარის წარმომადგენელმა მ. პ-ამ შუამდგომლობით მომართა საკასაციო პალატას და მოითხოვა საკასაციო პალატის წარმოებაში არსებული ორი საქმის (საქმე № ას-1322-2018 და საქმე № ას-1584-2018) გაერთიანება სსსკ-ის 182-ე მუხლის საფუძველზე.

109. 2018 წლის 28 დეკემბერს გამართულ სასამართლო სხდომაზე მხარეებმა განაცხადეს, რომ ვერ შეძლეს დავის მორიგებით დასრულება. საკასაციო პალატამ იმსჯელა საქმეთა გაერთიანების შესახებ წარმოდგენილ შუამდგომლობაზე, გაიზიარა შუამდგომლობის ავტორთა პოზიცია, რომ განსახილველი საქმეები ერთგვაროვანი და უდთიერთდაკავშირებულია, შესაბამისად მიზანშეწონილად იქნა მიჩნეული საკასაციო საჩივრების დასასვებობის საკითხის განხილვა მათი ერთ წარმოებად გაერთიანების პირობებში, ამიტომ სსსკ-ის 182-ე მუხლის საფუძველზე საკასაციო პალატამ დააკმაყოფილა შუამდგომლობა და ერთ წარმოებად გააერთიანა სამოქალაქო საქმეები № ას-1322-2018; № ას-1584-2018 და მიანიჭა ერთი ნომერი. საკასაციო პალატამ სსსკ-ის 391-ე მუხლის მე-5-ე ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტის საფუძველზე - საქმე მოიცავს სამართლებრივ პრობლემას, რომლის გადაწყვეტაც ხელს შეუწყობს სამართლის განვითარებასა და ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის ჩამოყალიბებას, საკასაციო საჩივრები დასაშვებად მიიჩნია. ამავე განჩინებით გადაწყდა, რომ სსსკ-ის 408-ე მუხლის მე-3 ნაწილის საფუძველზე, საქმის არსებითად განხილვა მოხდებოდა ზეპირი მოსმენის გარეშე.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი:

110. საკასაციო სასამართლო საქმის შესწავლის, საკასაციო საჩივრების შემოწმების შედეგად მიიჩნევს, რომ **მოსარჩელე კასატორის** საკასაციო საჩივარი არ უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგი გარემოებების გამო:

111. სსსკ-ის 407-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სააპელაციო სასამართლოს მიერ დამტკიცებულად ცნობილი ფაქტობრივი გარემოებები სავალდებულოა საკასაციო სასამართლოსათვის, თუ წამოყენებული არ არის დასაშვები და დასაბუთებული საკასაციო პრეტენზია (შედავება).

112. მოცემულ საქმეზე თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის მიერ დადგენილადაა ცნობილი დავის გადაწყვეტისათვის მნიშვნელობის მქონე შემდეგი ფაქტობრივი გარემოებები:

113. მოსარჩელემ სარჩელის ფაქტობრივ საფუძველად მიუთითა, რომ 2010 წლის 15 აპრილის თბილისის საქალაქო სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით მოპასუხეები ცნობილი იქნენ დამნაშავედ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენისათვის, კერძოდ, მათ ყალბი ოფიციალური დოკუმენტების გამოყენებით მიითვისეს თვითმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული ქ. თბილისში, მ-ა და ც-ის ქუჩას შორის მდებარე არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების 945 კვ.მ მიწის ნაკვეთი, რითაც სახელმწიფოს მიაყენეს 283500 ლარის ოდენობის ზიანი.

114. ზიანის მიყენების ფაქტის და მისი ოდენობის დასამტკიცებლად მოსარჩელემ სასამართლოს წარუდგინა 2010 წლის 15 აპრილის თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის კანონიერ ძალაში შესული განაჩენი და თბილისის არქიტექტურის სამსახურის 2009 წლის 26 ოქტომბრის წერილი, რომლითაც დგინდება, რომ 2007 წლის 25 აპრილის მდგომარეობით სადავო მიწის ნაკვეთის 1 კვ.მ ფართის ნორმატიული ღირებულება შეადგენდა 300 ლარს.

115. **მოპასუხეებმა წარადგინეს მოთხოვნის განხორციელების შემაფერხებელი შესაგებელი და სარჩელი არ ცნეს ხანდაზმულობისა და უსაფუძვლობის გამო.** მათ მიუთითეს, რომ განაჩენში მითითებული არ არის მოპასუხეების მიერ თვითმართველის საკუთრებაში არსებული უძრავი ქონების უშუალოდ მითვისების შესახებ. სადავო ქონება ქ.თბილისის თვითმართველი ერთეულისაგან უშუალოდ მიიღო საკუთრებაში შპს-მ 2007 წლის 28 მარტს. თბილისის მერიას არა მოპასუხეების ქმედებით მიადგა ზიანი, არამედ შპს-ს მიერ ქონების საჯარო რეესტრში საკუთრებად რეგისტრაციით, 2007 წლის 28 მარტს. უშუალო ზიანის მიმყენებელი არის შპს, რომელიც შესაგებლის წარდგენის დროისათვის ფუნქციონირებდა შპს „ტ-ის“ (შემდგომ – წინამორბედი შპს) სახელწოდებით. თბილისის მუნიციპალიტეტის 1997 წლის 20 ნოემბრის №25.07.1192 დადგენილება და მიწის ნაკვეთის გეგმა შედგენილია შპს-ს სახელზე. ზიანის მიყენების ფაქტი მდგომარეობს 2007 წლის 28 მარტს საჯარო რეესტრში მუნიციპალურ საკუთრებაში არსებული ქონების შპს-ზე გასხვისებაში. ზიანის შესახებ მოსარჩელემ იცოდა ან უნდა სცოდნოდა, თუნდაც 2009 წლის 31 აგვისტოს, როდესაც საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საგამომიებო დეპარტამენტის დადგენილებით სახელმწიფო ცნობილ იქნა დაზარალებულად. სისხლის სამართლის კანონმდებლობით სახელმწიფოში მოიაზრება ადგილობრივი თვითმმართველობებიც. სასარჩელო მოთხოვნა ხანდაზმულია, რადგან უტყუარად დგინდება, რომ მოსარჩელე

დაზარალებულად სისხლის სამართლის საქმეში ცნობილი იქნა 2009 წლის 31 აგვისტოდან, შესაბამისად, მას სარჩელის წარდგენის უფლება საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 37-ე მუხლის საფუძველზე წარმოეშვა ამ პერიოდიდან მაინც, იმავე საქმის ფარგლებში. აღნიშნული წარმოადგენდა ბრალდების იმპერატიულ ვალდებულებას და მას ისევე უნდა ემოქმედა, როგორც აღმაშენებლის ხეივანზე მდებარე სადავო მიწის ნაკვეთთან მიმართებით, როდესაც წარდგენილ და დაკმაყოფილებულ იქნა სამოქალაქო სარჩელი. შესაბამისად, მოსარჩელეს გაშვებული აქვს მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადა. რაც შეეხება მითითებას სსსკ-ის 309²⁰ მუხლზე, აღნიშნული ვერ გავრცელდება სადავო ურთიერთობაზე უკუქცევით, რადგან ნორმაში პირდაპირ არ არის მითითებული, რომ ზიანის მომტანია და აუარესებს თუ არა მოპასუხეთა მდგომარეობას. საქართველოს პარლამენტის 2012 წლის 5 დეკემბრის დადგენილებით, პირველი მოპასუხე ცნობილ იქნა პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ პირად, ხოლო მეორე მოპასუხე – პოლიტიკური ნიშნით დევნილ პირად. 2012 წლის 28 დეკემბრის „ამნისტიის შესახებ კანონის“ 22-ე მუხლის თანახმად, ისინი გათავისუფლდნენ სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობისა და სასჯელისაგან. შესაბამისად, პარლამენტის ამ აქტებით მათი ბრალეულობა ჩადენილ ქმედებაში გაქარწყლდა.

116. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2017 წლის 27 ოქტომბრის გადაწყვეტილებითა და თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 12 ივლისის განჩინებით, მოსარჩელის სარჩელი არ დაკმაყოფილდა უსაფუძვლობის, ასევე ხანდაზმულობის გამო.

117. წარმოდგენილი საკასაციო საჩივრით, კასატორი (მოსარჩელე) მოითხოვს გასაჩივრებული განჩინების გაუქმებას და ახალი გადაწყვეტილების მიღებით სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილებას. საკასაციო საჩივარი ეფუძნება სააპელაციო სასამართლოს მიერ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის (შემდგომში: სსსკ-ის) 393-ე მუხლისა და 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის დარღვევას.

118. კასატორის პირველი პრეტენზია შეეხება სააპელაციო სასამართლოს მიერ მოთხოვნის ხანდაზმულად მიჩნევას. კასატორი მიუთითებს, რომ არასწორია სააპელაციო სასამართლოს განმარტება მოთხოვნის ხანდაზმულობასთან მიმართებით, ვინაიდან სისხლის სამართლის საქმე აღიძრა 2009 წლის 20 სექტემბერს და დასრულდა 21 სექტემბერს, ასევე, 2009 წლის 31 აგვისტოს გამომძიებლის დადგენილებით სისხლის სამართლის №... საქმესთან დაკავშირებით სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთების თაღლითურად დაუფლების ფაქტზე სახელმწიფო ცნობილ იქნა დაზარალებულად, შესაბამისად, მოსარჩელისათვის ზიანისა და ზიანის მიმყენებელი პირების შესახებ 2009 წლის აგვისტოში უკვე ცნობილი იყო. კასატორის აზრით, ეს მსჯელობა წინააღმდეგობაში მოდის საქართველოს კონსტიტუციასთან, კერძოდ, ადამიანი უდანაშაულოდ ითვლება, ვიდრე მისი დამნაშავეობა არ დამტკიცდება კანონით დადგენილი წესით და კანონიერ ძალაში შესული სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენით. კასატორის მოსაზრებით, სისხლის სამართლის საქმის განხილვის ფარგლებში შესაბამისი ორგანოების კვლევის საგანს წარმოადგენს სწორედ ის ფაქტობრივი გარემოება, არის თუ არა პირი დამნაშავე ანუ ჩაიდინა თუ არა მართლსაწინააღმდეგო და ბრალეული ქმედება. აღნიშნულ ფაქტობრივ გარემოებას კი ადასტურებს მხოლოდ კანონიერ ძალაში შესული განაჩენი. შესაბამისად, მიწის ნაკვეთების თაღლითურად დაუფლების ფაქტზე სახელმწიფოს დაზარალებულად ცნობა არ წარმოადგენს იმ მომენტს, საიდანაც ქ. თბილისის

მუნიციპალიტეტის მერიას უნდა აეთვალოს დელიქტიდან გამომდინარე ხანდაზმულობის ვადა. ვინაიდან პირის ქმედების მართლსაწინააღმდეგო ხასიათსა და ბრალეულობას ადასტურებს არა სისხლის სამართლის საქმის აღძვრა ან/და დაზარალებულად ცნობის დადგენილება, არამედ სისხლის სამართლის სასამართლოს მიერ მიღებული განაჩენი. სისხლის სამართლის საქმის აღძვრა ეფუძნება მხოლოდ ვარაუდს მართლსაწინააღმდეგო ქმედებისა და ზიანის არსებობის შესახებ. სწორედ სისხლის სამართლის საქმის განხილვის ფარგლებში დგინდება და დასტურდება კონკრეტული ქმედება, არის თუ არა დანაშაულის ნიშნების შემცველი და ზიანის გამომწვევი. ასევე დგინდება მართლსაწინააღმდეგო ქმედების განმახორციელებელი სუბიექტიც. კასატორის განმარტებით, კონკრეტულ შემთხვევაში ხანდაზმულობის ვადის ათვლა უნდა მოხდეს ზიანის შეტყობის და ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის ზუსტი იდენტიფიკაციის მომენტიდან, ანუ დანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში კანონიერ ძალაში შესული განაჩენის დადგომის შემდეგ, ვინაიდან სწორედ კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით არის შესაძლებელი დადგინდეს ზიანისა და ზიანის მომყენებელი პირის არსებობა. კანონი ხანდაზმულობის ვადის დაწყებას პირდაპირ უკავშირებს ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის შესახებ ზუსტი ინფორმაციის მიღების დროს, რაც დანაშაულის არსებობის შემთხვევაში შეიძლება დადგინდეს კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით. კასატორის მოსაზრებით, სააპელაციო სასამართლოს გასაჩივრებული განჩინება მითითებული განმარტებასთან და №ას-584-552-2012 საქმეზე საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2012 წლის 11 ივნისის განჩინებასთან წინააღმდეგობაშია, რადგან სააპელაციო სასამართლომ ხანდაზმულობის ვადის ათვლის დროს აქცენტი გააკეთა ჯერ სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის, ხოლო შემდეგ ქ.თბილისის მერიის დაზარალებულად ცნობის დადგენილების მიღების დღეზე.

119. მოსარჩელე კასატორის საკასაციო საჩივართან მიმართებით, საკასაციო სასამართლო განმარტავს, რომ სასამართლოს უპირველესი ამოცანაა, დაადგინოს, თუ რას ითხოვს მოსარჩელე მოპასუხისაგან და რის საფუძველზე, ანუ რომელ ფაქტობრივ გარემოებებზე ამყარებს თავის მოთხოვნას. სასამართლომ მხარის მიერ მითითებული მოთხოვნის ფარგლებში უნდა მოძებნოს ის სამართლებრივი ნორმა (ნორმები), რომელიც იმ შედეგს ითვალისწინებს, რისი მიღწევაც მხარეს სურს. ამასთან, მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველად განხილული ნორმა (ან ნორმები) შეიცავს იმ აღწერილობას (ფაქტობრივ შემადგენლობას), რომლის შემოწმებაც სასამართლოს ვალდებულებაა და რომელიც უნდა განხორციელდეს ლოგიკური მეთოდების გამოყენების გზით, ანუ სასამართლომ უნდა დაადგინოს, ნორმაში მოყვანილი აბსტრაქტული აღწერილობა რამდენად შეესაბამება კონკრეტულ ცხოვრებისეულ სიტუაციას და გამოიტანოს შესაბამისი დასკვნები. ის მხარე, რომელსაც აქვს მოთხოვნა მეორე მხარისადმი, სულ მცირე, უნდა უთითებდეს იმ ფაქტობრივ შემადგენლობაზე, რომელსაც სამართლის ნორმა გვთავაზობს. აქედან გამომდინარე, შეგვიძლია, დავასკვნათ, რომ მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლის რომელიმე ფაქტობრივი წანამძღვრის (სამართლებრივი წინაპირობის) არარსებობა გამორიცხავს მხარისათვის სასურველი სამართლებრივი შედეგის დადგომას.

120. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ საქმის განმხილველი სასამართლო შეზღუდულია მხოლოდ მხარის მიერ მითითებული ფაქტობრივი გარემოებებით, რაც შეეხება სამართლის ნორმების გამოყენებას, სასამართლო, საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების შეფასებით, ადგენს თუ რა სამართლებრივი ურთიერთობა არსებობს მხარეთა შორის და ამ ურთიერთობის მარეგულირებელი სამართლებრივი ნორმების საფუძველზე

აკმაყოფილებს ან არ აკმაყოფილებს სარჩელს. მხარეთა შორის არსებული ურთიერთობის შეფასება შედის სასამართლოს კომპეტენციაში, თუმცა საქმეზე გადაწყვეტილება მიღებულ უნდა იქნეს შეჯიბრებითობის პრინციპის სრულად რეალიზაციის პირობებში.

121. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ მოთხოვნის საფუძველი სამოქალაქო სამართალში, ზოგადად არის სამართლის ის ნორმა, რომელიც დამოუკიდებლად ან სხვა მოთხოვნის საფუძვლებთან ერთობლიობაში აფუძნებს ამა თუ იმ მოთხოვნას ანუ სამოქალაქო სამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილეთა კონკრეტულ უფლება-მოვალეობებს (იხ. ბოელინგი/ჭანტურია, სამოქალაქო საქმეებზე სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდის, მეორე გამოცემა, თბ., 2004, 38.) კერძო-სამართლებრივი ურთიერთობის მომწესრიგებელი მატერიალურ-სამართლებრივი ნორმების დანიშნულებაა ურთიერთობაში მონაწილე სუბიექტების უფლებების განსაზღვრა და მათი განხორციელების უზრუნველყოფა. მოთხოვნა უფლების რეალიზაციის კანონით გათვალისწინებული შესაძლებლობაა.

122. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ მოთხოვნა პირის ნებას დაქვემდებარებული და სხვა პირზე მიმართული უფლებაა, რომელიც მისი პროცესუალური განხორციელებისაგან მკვეთრად იმიჯნება. მოთხოვნა ძირითადად მატერიალურ-სამართლებრივი მნიშვნელობის მატარებელია. მოთხოვნა საპროცესო-სამართლებრივი გაგებით, ყოველთვის მიმართულია სასამართლო გადაწყვეტილების დადგომისაკენ. მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი არის სამართლის ნორმა, რომლის სამართლებრივი შედეგით გათვალისწინებულია სამართლებრივ ურთიერთობაში მონაწილე პირის მიერ რაიმე მოქმედების განხორციელებისა თუ მოქმედების შესრულებისაგან თავის შეკავების ვალდებულება. თითოეული მოთხოვნის დამფუძნებელი სამართლის ნორმა განსაზღვრავს მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველს, თუმცა მისი განმარტება და ფაქტობრივ გარემოებებზე მისადაგება სასამართლოს უფლებამოსილებაა. მოთხოვნის საფუძველი ორი ნაწილისაგან შედგება: ა) ნორმის შემადგენლობა, რომელიც მოიცავს ცალკეულ წინაპირობას და ბ) სამართლებრივი შედეგი, რომელიც კანონის საფუძველზე დადგება იმ შემთხვევაში, თუ სახეზეა ნორმის შემადგენლობით განსაზღვრული ყველა წინაპირობა.

123. მოთხოვნა და მოთხოვნის საფუძველი სხვადასხვა ცნებებია და სასურველია მათი აღრევა თავიდან იქნეს აცილებული. ამ გამიჯვნას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს იმის გათვალისწინებით, რომ მოთხოვნათა შორის არჩევანის უფლება, მოსარჩელის უფლებამოსილებაა, ხოლო მოსარჩელის მიერ წარდგენილი მოთხოვნის დამფუძნებელი მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველთა შორის ერთ-ერთის მისადაგება სასამართლოს უფლებამოსილება და ვალდებულებაცაა (იხ. ჰ.ბოელინგი, ლ.ჭანტურია, სამოქალაქო საქმეებზე სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდის, მეორე გამოცემა, თბ., 2004, 42.)

124. მოთხოვნის საფუძვლის (საფუძვლების) მიებისას, **სასამართლოსათვის ამოსავალია ის კონკრეტული ფაქტები და გარემოებები, რომლებზედაც მოსარჩელე ამყარებს თავის მოთხოვნას.** სწორედ მოსარჩელის მიერ მითითებული ფაქტები და გარემოებები განსაზღვრავენ მისი მოთხოვნის შინაარსს. სასამართლომ, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, სარჩელში მითითებული ფაქტობრივი გარემოებების შეფასებით, უნდა გაარკვიოს, თუ საიდან გამომდინარეობს მოსარჩელის მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი, კერძოდ, სახელმეკრულებო შეთანხმებებიდან თუ სხვა ვალდებულებითი ურთიერთობებიდან.

125. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ მოსარჩელის მოთხოვნის შინაარსის განმსაზღვრელია სარჩელში მითითებული ფაქტები და გარემოებები. სარჩელის

ინდივიდუალიზაცია სარჩელის ელემენტების მეშვეობითაა შესაძლებელი. სსსკ-ის მე-3, მე-4, 83-ე და 178-ე მუხლების ანალიზით შესაძლებელია, დავასკვნათ, რომ სარჩელი შედგება ორი ელემენტისგან: სარჩელის საგნისა და სარჩელის საფუძვლისგან. სარჩელის საგანია მოსარჩელის მოთხოვნა მოპასუხისადმი (სსსკ-ის 178.1 მუხლის „ზ“ ქვეპუნქტი), ხოლო სარჩელის საფუძველი – კონკრეტული ფაქტები და გარემოებები, რომლებზედაც მოსარჩელე ამყარებს თავის მოთხოვნას (სსსკ-ის 178.1 მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი).

126. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ ყოველი კონკრეტული სამოქალაქო საქმის გადაწყვეტა სასამართლოში, დაკავშირებულია გარკვეული ფაქტების დადგენასთან. ფაქტების დადგენის აუცილებლობა განპირობებულია იმით, რომ სასამართლო იხილავს და წყვეტს მხარეთა შორის წარმოშობილ დავებს, რომლებიც სამართლით რეგულირებული ურთიერთობებიდან წარმოიშობიან. სამართლებრივი ურთიერთობა კი, როგორც ეს ცნობილია, შეიძლება აღმოცენდეს, განვითარდეს ან შეწყდეს მხოლოდ იურიდიული ფაქტების საფუძველზე. სწორედ მტკიცების ტვირთსა და მის სწორ განაწილებაზეა დამოკიდებული დასაბუთებული და კანონიერი გადაწყვეტილების მიღება.

127. ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-6 მუხლით გათვალისწინებული სამართლიანი სასამართლოს უფლების რეალიზება უმეტესწილად დამოკიდებულია და გულისხმობს სასამართლოს მიერ დასაბუთებული, მტკიცებულებათა შეჯერების საფუძველზე მიღებული გადაწყვეტილების მიღებას. მტკიცების ტვირთის როლი განსაკუთრებით ვლინდება სამოქალაქო სამართალწარმოებაში, სადაც მხარეთა ნების ავტონომიას გადაწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება. შესაძლებელია მხარის მოთხოვნა საფუძვლიანი იყოს, მაგრამ შეუძლებელია მხარემ მიიღოს თავისი სასარგებლო გადაწყვეტილება, თუ ვერ დაამტკიცებს თავის სასარგებლო გარემოებებს საპროცესო სამართლით დადგენილი წესით. ამიტომაც, ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს მტკიცების ტვირთის სწორი გადანაწილება მოდავე მხარეებს შორის.

128. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის მიხედვით, მხარეები იწყებენ საქმის წარმოებას სასამართლოში, ამ კოდექსში ჩამოყალიბებული წესების შესაბამისად, სარჩელის ან განცხადების შეტანის გზით. ისინი განსაზღვრავენ დავის საგანს და თვითონვე იღებენ გადაწყვეტილებას სარჩელის (განცხადების) შეტანის შესახებ. მხარეებს შეუძლიათ საქმის წარმოება მორიგებით დაამთავრონ. მოსარჩელეს შეუძლია უარი თქვას სარჩელზე, ხოლო მოპასუხეს – ცნოს სარჩელი. ამავე კოდექსის მე-4 მუხლის მიხედვით სამართალწარმოება მიმდინარეობს შეჯიბრებითობის საფუძველზე. მხარეები სარგებლობენ თანაბარი უფლებებითა და შესაძლებლობებით, დაასაბუთონ თავიანთი მოთხოვნები, უარყონ ან გააქარწყლონ მეორე მხარის მიერ წამოყენებული შესაგებლები, მოსაზრებები თუ მტკიცებულებები. მხარეები თვითონვე განსაზღვრავენ, თუ რომელი ფაქტები უნდა დაედოს საფუძვლად მათ მოთხოვნებს ან რომელი მტკიცებულებებით უნდა იქნეს დადასტურებული ეს ფაქტები.

129. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ კრიტერიუმი, რომლითაც უნდა იხელმძღვანელოს სასამართლომ იმისათვის, რომ სწორად განსაზღვროს მხარეთა მიერ მითითებული ფაქტებიდან, თუ რომელი ამართლებს სამართლებრივად მხარეთა მოთხოვნებს (შესაგებელს) და რომელი არა, ესაა – სარჩელის საგანი (მოსარჩელის მოთხოვნის შინაარსი), მოპასუხის შესაგებელი და შესაბამისი მატერიალურ სამართლებრივი ნორმა.

130. მტკიცების საგანში შემავალი გარემოებებიდან ერთი ნაწილი უნდა დაამტკიცოს მოსარჩელემ, მეორე ნაწილი კი – მოპასუხემ. ამასთან ერთად, დამტკიცების ტვირთის განაწილების საფუძველზე, მოსარჩელე თავისუფლდება იმ ფაქტების დადგენისაგან,

რომელიც მოპასუხემ უნდა დაამტკიცოს და პირიქით, მოპასუხე თავისუფლდება იმ ფაქტების დადგენისაგან, რომელიც მოსარჩელემ უნდა დაამტკიცოს. მტკიცების ტვირთის მხარეთა შორის განაწილების ინსტიტუტი მიუთითებს არა მარტო იმაზე, თუ რომელმა მხარემ რა ფაქტები უნდა დაადგინოს, არამედ იმაზეც, თუ რომელი ფაქტების დადგენის მოვალეობისაგან თავისუფლდება ესა თუ ის მხარე. შესაბამისად, მოსარჩელემ, როგორც წესი, უნდა დაამტკიცოს ყველა გარემოება, რომელიც წარმოადგენს მოთხოვნის წარმოშობის საფუძველს, ხოლო მოპასუხემ კი – ყველა გარემოება, რომელიც წარმოადგენს მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის საფუძველს (იხ. ჰ. ბოელინგი, ლ, ჭანტურია, სამოქალაქო საქმეებზე გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდოლოგია, თბ., 2003, გვ.64).

131. საქმის გარემოებათა ანალიზის საფუძველზე მოსარჩელის მოთხოვნის შინაარსის დადგენა, აგრეთვე მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლის მოძიება და სადავო ურთიერთობის სამართლებრივი შეფასება სასამართლოს ვალდებულებაა, მიუხედავად იმისა, ედავებიან თუ არა ამ შეფასებას მხარეები. ეს იმას ნიშნავს, რომ არც სააპელაციო და არც საკასაციო სასამართლო არაა შებოჭილი სააპელაციო თუ საკასაციო საჩივარში მითითებული კანონის დარღვევებით და ისინი ამოწმებენ გადაწყვეტილებას მატერიალურსამართლებრივი ნორმების სწორად გამოყენების თვალსაზრისით. თუ ასეთი შემოწმების შედეგად ზემდგომი ინსტანციის სასამართლო იმ დასკვნას გამოიტანს, რომ საჩივრის მოთხოვნა გადაწყვეტილების გაუქმების ან შეცვლის შესახებ უნდა დაკმაყოფილდეს, მაგრამ არა საჩივარში მითითებული, არამედ მატერიალურსამართლებრივი ნორმის (კანონის) სხვა დარღვევის გამო, სასამართლომ უნდა გამოიტანოს შესაბამისი გადაწყვეტილება.

132. იმ შემთხვევაში კი, თუ არასწორი სამართლებრივი შეფასების შედეგად, ანუ კანონის (სსსკ-ის 393.2 მუხლის) დარღვევით მიღებული გადაწყვეტილების ძალაში დატოვება შესაძლებელია სხვაგვარი სამართლებრივი შეფასებით, სააპელაციო სასამართლოს შეუძლია, თავისი განჩინებით ძალაში დატოვოს გასაჩივრებული გადაწყვეტილება ან ამ გადაწყვეტილების შეცვლით მიიღოს ახალი გადაწყვეტილება (სსსკ-ის 386-ე მუხლი). ასეთივე შესაძლებლობითაა აღჭურვილი საკასაციო სასამართლოც, კერძოდ, მას შეუძლია, არ გააუქმოს გადაწყვეტილება და ძალაში დატოვოს იგი (სსსკ-ის 410-ე მუხლის „გ“ ქვეპუნქტი) ან ახალი გადაწყვეტილებით დაადგინოს სხვა სამართლებრივი შედეგი (სსსკ-ის 411-ე მუხლი).

133. საკასაციო პალატა ყურადღებას ამახვილებს ამ განჩინების პპ. 2-3 მითითებულ სარჩელის ფაქტობრივ გარემოებებზე და მიაჩნია, რომ მოსარჩელის მოთხოვნის ფაქტობრივი შემადგენლობა (აღწერილობა) სამართლებრივ მოწესრიგებას საჭიროებს დელიქტური ვალდებულებებით გათვალისწინებული საფუძვლებიდან - **სსკ-ის 992-ე მუხლი, 408-ე მუხლის პირველი ნაწილი.**

134. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ ვალდებულების დარღვევა სამოქალაქო-სამართლებრივი პასუხისმგებლობის დადგომის საფუძველია, რომელიც იურიდიული პასუხისმგებლობის სახეა. სამოქალაქო-სამართლებრივი პასუხისმგებლობის ფორმათაგან ზიანის ანაზღაურებას აქვს უნივერსალური მნიშვნელობა და გამოიყენება სამოქალაქო უფლებათა დარღვევის ყველა შემთხვევაში, მაშინ როცა სხვა ფორმების გამოყენებაზე პირდაპირ უთითებს კანონი ან ხელშეკრულება კონკრეტული სამართალდარღვევისას. სამოქალაქო-სამართლებრივი პასუხისმგებლობა, პასუხისმგებლობა ერთი კონტრაქტისა მეორეს წინაშე, სამართალდამრღვევისა – დაზარალებულის წინაშე, დაკავშირებულია არა

პიროვნული თავისუფლების ბოჭკვასთან, როგორც ისტორიულ წარსულში, არამედ მოვალის მხოლოდ ქონების შემცირებასთან.

135. ქონებრივი პასუხისმგებლობის ვალდებულ პირზე დასაკისრებლად საჭიროა, რომ სახეზე იყოს სამართალდარღვევის შემადგენლობა. შემადგენლობის ორგანიზმს ჰქმნის სამართლებრივად ფასეულ სუბიექტურ და ობიექტურ გარემოებათა ერთობლიობა, რომელთა თანაარსებობა მოვალეზე პასუხისმგებლობის დაკისრების საფუძველია. ამ შემადგენლობის ელემენტებია: სამართალდარღვევის შედეგად მიყენებული ზიანი; დამრღვევის მართლსაწინააღმდეგო ქმედება; მიზეზობრივი კავშირი მართლსაწინააღმდეგო ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის; სამართალდარღვევის ბრალი.

136. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ წარმოშობის საფუძველების მიხედვით განასხვავებენ სახელშეკრულებო და არასახელშეკრულებო ზიანს. არასახელშეკრულებო ზიანის უზოგადესი და ცენტრალური ნორმაა სსკ-ის 992-ე მუხლი, რომელიც განამტკიცებს ბრალეული პასუხისმგებლობის პრინციპს და დაზარალებულს (კრედიტორს) ვალდებულ პირის მიმართ ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლებას ანიჭებს. აღნიშნული მუხლის გამოყენების წინაპირობებია: ზიანი; ქმედების მართლწინააღმდეგობა; მიზეზობრივი კავშირი და ბრალი(ე.წ. „გენერალური დელიქტი“).

137. სამოქალაქო სამართალში ზიანში მოიაზრება ქონებაზე ან სამართლებრივად დაცულ სხვა სიკეთეზე გარკვეული ზემოქმედებით გამოწვეული უარყოფითი შედეგი. ზიანი წარმოადგენს სამართალდარღვევის შემადგენლობის აუცილებელ ელემენტს. თუ არაა ზიანი, არც ქონებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი შეიძლება დადგეს. ზიანი სწორედ რომ მართლსაწინააღმდეგო მოქმედების შედეგია. იგი წარმოადგენს სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფის შედეგს.

138. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ ზიანი წარმოადგენს პირის ქონებრივი და არაქონებრივი ინტერესების მისი ნების გარეშე ხელყოფას, რისი ანაზღაურებაც აღიარებულია ბრუნვის წეს-ჩვეულებებით და შეზღუდული არ არის კანონმდებლობით. როგორც საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, ასევე განვითარებული ქვეყნების კანონმდებლობა, ერთმანეთისაგან განასხვავებს ქონებრივ და არაქონებრივ ზიანს. ქონებრივი ზიანი ქონებრივი სიკეთის ხელყოფით შემოიფარგლება. არაქონებრივი ზიანი ეტიმოლოგიურად მორალური ზიანის იდენტურია. ქონებრივ ზიანში იგულისხმება არა მხოლოდ დაზარალებულის ქონებრივი აქტივების შემცირება, არამედ პასივების გაზრდაც. სსკ-ის 408-ე მუხლის თანახმად, პირმა, რომელიც ვალდებულია აანაზღაუროს ზიანი, უნდა აღადგინოს ის მდგომარეობა, რომელიც იარსებებდა, რომ არ დამდგარიყო ანაზღაურების მავალდებულებელი გარემოება.

139. როგორც ზიანის მიყენების ფაქტი, ასევე განცდილი ზიანის ოდენობის დამტკიცების ტვირთი აწევს დაზარალებულ მხარეს ანუ კრედიტორს, რომელიც სასამართლო პროცესში წარმოადგენს მოსარჩელეს. ზიანის ანაზღაურების ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს რეალურად განცდილი დანაკარგების ჯამს. ის არ უნდა ატარებდეს მოვალის მიმართ სადამსჯელო ხასიათს და არ უნდა წარმოადგენდეს საჯარიმო სანქციას, რამეთუ ვალდებულების დარღვევისათვის სამოქალაქო-სამართლებრივი პასუხისმგებლობის არსი მდგომარეობს კრედიტორისათვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურებაში და არა მოვალის დასჯაში. ზიანის ანაზღაურების ინსტიტუტი მიმართულია ვალდებულების დარღვევის პრევენციისა და მხარეთა ინტერესთა წონასწორობის აღდგენაზე. საჯარიმო სანქციები ქართული სამართლისათვის უცხოა. ზიანის ანაზღაურება გულისხმობს შემდეგი

პრინციპების დაცვას: ზიანის სრულად ანაზღაურება; უსაფუძვლო გამდიდრების არდაშვება; ადექვატურობა.

140. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ ზიანი მართლსაწინააღმდეგო ქმედებით უნდა იყოს მიყენებული. წინააღმდეგ შემთხვევაში, როგორც წესი, ზიანის ანაზღაურების საკითხი არ დადგება. მართლსაწინააღმდეგოდ მოქმედებს ის, ვინც არღვევს სამართლებრივ დანაწესებს, სამართლის ნორმათა მოთხოვნებს. მართლწინააღმდეგობა ობიექტური ნიშანია სამართალდარღვევისა და მისი არსებობა არაა დამოკიდებული მოვალის ცნობიერების ხასიათზე ანუ აცნობიერებდა თუ არა მოვალე თავისი ქმედების სამართლებრივ ხასიათს. მთავარია, რომ მოვალის ქმედება არ შეესაბამება კანონის მოთხოვნებს სამოქალაქო სამართალში მართლსაწინააღმდეგოდ მიიჩნევა სხვა პირთა დაცული ინტერესის ხელყოფა. მართლწინააღმდეგობა მოიცავს როგორც კანონით დადგენილი წესების, ისე ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირობების დარღვევას.

141. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ მიზეზობრივი კავშირი სამართალდარღვევის ერთ-ერთი აუცილებელი ელემენტია. ანაზღაურდება მხოლოდ ისეთი ზიანი, რომელიც მართლსაწინააღმდეგო ქმედებით იყო გამოწვეული. იმისათვის, რომ მოვალეს დაეკისროს პასუხისმგებლობა ვალდებულების დარღვევისათვის, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში უნდა გაირკვეს, წარმოადგენს თუ არა ზიანი მოვალის მოქმედების უშუალო შედეგს. თუ მიზეზობრივი კავშირი სახეზეა, არსებული ზიანი ანაზღაურდება სრულად, მიუხედავად იმისა, თუ რა ოდენობისაა ეს ზიანი ან რამდენად მაღალია მოვალის ბრალეულობა დამდგარ შედეგში. ეს წესი არ მოქმედებს მაშინ, როდესაც კრედიტორი თავადაც არის პასუხისმგებელი დამდგარი შედეგისათვის (სსკ-ის 415-ე მუხლი;) პირის მართლსაწინააღმდეგო ქმედება მხოლოდ მაშინაა ზიანის მიზეზი, როცა ის უშუალოდაა დაკავშირებული დამდგარ ზიანთან. ამგვარად, ანაზღაურებას ექვემდებარება მხოლოდ ის ზიანი, რომელიც მისი გამომწვევი ქმედების უშუალო, აუცილებელი, პირდაპირი შედეგია.

142. ბრალი სამართალდარღვევის შემადგენლობის უმნიშვნელოვანესი სუბიექტური ელემენტია. ბრალის სამართლებრივი კატეგორია განასკუთრებული იურიდიული მნიშვნელობის მქონეა, როგორც კონტინენტური, ისე საერთო სამართლის სისტემაში. სამოქალაქო სამართალში განასხვავებენ ბრალის ორ ფორმას: განზრახვა (dolus) და გაუფრთხილებლობა (culpa), რომლებიც პირის ქმედების სუბიექტური შემადგენლობის ელემენტებია.

143. განსახილველ შემთხვევაში, მოპასუხეების მართლსაწინააღმდეგო მოქმედება იმით გამოიხატება, რომ თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის 2010 წლის 15 აპრილის განაჩენით, (ობ.ტ1.ს.ფ.13-111), მოპასუხეები მართლსაწინააღმდეგოდ დაეუფლენ სახელმწიფოს საკუთრებაში არსებულ უძრავ ქონებას, შესაბამისად, გამოვლინდა დელიქტის ერთ-ერთი მთავარი პირობა - მოპასუხეთა მართლსაწინააღმდეგო ქმედება. არსებობს დელიქტური პასუხისმგებლობისათვის აუცილებელი დანარჩენი სამი ელემენტიც, კერძოდ: ზიანი – მოსარჩელემ ქონებრივი დანაკლისი განიცადა; ბრალეულობა; მიზეზშედეგობრიობა – მოპასუხეთა ქმედებამ გამოიწვია მოსარჩელისათვის ზიანის მიყენება.

144. განსახილველ საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების საფუძველზე, საკასაციო პალატა მიზანშეწონილად მიიჩნევს ყურადღება გაამახვილოს დანაშაულით მიყენებული მატერიალური ზიანის ანაზღაურების თავისებურებებზე:

145. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ 2010 წლის 15 დეკემბერს, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში განხორციელებული ცვლილების შესაბამისად, V კარს

დაემატა ახალი XXXIV³ თავი – ცალკეული დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელის განხილვის გამარტივებული წესი. განხორციელებული ცვლილების პროცესუალურ სამართლებრივი ანალიზის მიზნებისათვის, ერთმანეთისაგან უნდა გაიმიჯნოს ცალკეული დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელის განხილვის გამარტივებული წესი დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების თაობაზე წარდგენილი სარჩელის ჩვეულებრივი წარმოებისაგან. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XXXIV³ თავით გათვალისწინებული წესები გამოიყენება მაშინ, როდესაც სახეზეა კანონიერ ძალაში შესული განაჩენი, ანუ როდესაც დანაშაულის ჩადენის შედეგად პირისათვის ზიანის მიყენების ფაქტი დასტურდება კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით. ასეთ შემთხვევაში, სამოქალაქო საქმის განმხილველი მოსამართლე აღარ იკვლევს მართლსაწინააღმდეგო ქმედების ჩადენის ფაქტსა და მიზეზობრივ კავშირს მართლსაწინააღმდეგო ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის. დადასტურებულად ითვლება მართლსაწინააღმდეგო ქმედება და მიზეზობრივი კავშირი მართლსაწინააღმდეგო ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის. აღნიშნული დასკვნის სამართლებრივ საფუძველს წარმოადგენს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309²⁰-ე მუხლი, რომლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელის განხილვისას სასამართლო დადგენილად მიიჩნევს ზიანის მიყენების ფაქტს, რომელიც დასტურდება კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო განაჩენით ან ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის განმხილველი ორგანოს/თანამდებობის პირის მიერ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეზე გამოცემული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით.

146. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ 2010 წლის 24 სექტემბერს განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებებით გაუქმებული იქნა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 106-ე მუხლის „გ“ ქვეპუნქტი, კერძოდ, სისხლის სამართლის საქმეზე კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით დადგენილ ფაქტებს აღარ გააჩნიათ პრეიუდიციული ძალა, როცა საქმეს იხილავს სასამართლო იმ პირის მოქმედების სამოქალაქო-სამართლებრივი შედეგების შესახებ, ვის მიმართაც გამოტანილია განაჩენი, თუმცა სსსკ-ის 309²⁰ მუხლის, ფორმულირებით, დანაშაულის მიყენების ფაქტი პრეიუდიციის რანგშია აყვანილი ანუ მიჩნეულია ფაქტად, რომელიც მტკიცებას არ საჭიროებს. „საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ სსსკ-ის 106-ე მუხლზე მითითება ამავე კოდექსის 309²⁰-ე მუხლის მეორე ნაწილის გაუთვალისწინებლად არ შეიძლება. მართალია, სსსკ-ის 106-ე მუხლის „გ“ ქვეპუნქტი („ფაქტები იმის შესახებ, განხორციელდა თუ არა მოქმედება და ჩაიდინა თუ არა ეს მოქმედება ამ პირმა, რაც დადგენილია სისხლის სამართლის საქმეზე გამოტანილი, კანონიერ ძალაში შესული საბოლოო შემაჯამებელი გადაწყვეტილებით, როცა საქმეს იხილავს სასამართლო იმ პირის მოქმედების სამოქალაქო-სამართლებრივი შედეგების შესახებ, რომლის მიმართაც გამოტანილია საბოლოო შემაჯამებელი გადაწყვეტილება“) 2010 წლის 24 სექტემბერს განხორციელებული ცვლილების შედეგად ამოღებულ იქნა, მაგრამ იმავე წლის 15 დეკემბრის კანონით (#4075.სსმ1, #76) განხორციელებული ცვლილებით დანაშაულით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ მოთხოვნების განხილვისას მოქმედებს განსხვავებული წესი, რაც იმას გულისხმობს, რომ კანონიერ ძალაში შესულ განაჩენში მითითებული სამართლებრივად მნიშვნელოვანი ფაქტები ხელახლა არ დგინდება, ანუ ისინი დადგენილად მიიჩნევა (სსსკ-ის XXXIV თავი)“.

(შდრ. სუსგ №ას-638-605-2014, 22 აპრილი, 2016).

147. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ ერთმანეთისაგან უნდა გაიმიჯნოს ცალკეული დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელის განხილვის

გამარტივებული წესი, დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების თაობაზე წარდგენილი სარჩელის ჩვეულებრივი წარმოებისაგან. კანონით მინიჭებული შესაძლებლობა, საქმე განხილულ იქნას გამარტივებული წესით შემჭიდროვებულ ვადებში, მოსარჩელე მხარის დისპოზიციური უფლებაა და მას არ ეკრძალება სარჩელის წარდგენა საერთო საფუძველზე. გამარტივებული წარმოებით საქმის განსახილველად კი, მოსარჩელეს კანონი ვალდებულებას აკისრებს, სარჩელს თან დაურთოს კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო განაჩენი (თუ დანაშაული გვაქვს სახეზე) ან ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის განმხილველი ორგანოს/თანამდებობის პირის მიერ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეზე გამოცემული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი, რითაც სასამართლო დადგენილად მიიჩნევს ზიანის მიყენების ფაქტს (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309¹⁷ მუხლის 1-ლი ნაწილი).

148. გამარტივებული წარმოების თავისებურება იმაშია, რომ საქმე განიხილება დაჩქარებულად და მარტივად, რაც უპირველესად საქმის განხილვის ვადებში აისახება. კონკრეტულად, სარჩელის შეტანიდან 3 დღის ვადაში წყდება მისი წარმოებაში მიღების საკითხი, მოპასუხისათვის შესაგებლის წარმოსადგენად დადგენილი ვადა კი, არ უნდა აღემატებოდეს 7 დღეს. სასამართლო ვალდებულია, საქმე განიხილოს სარჩელის წარმოებაში მიღებიდან ერთი თვის ვადაში (იხ.სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309¹⁹, 309²⁰ მუხლები).

149. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განმარტებით, გამარტივებული წესით განსახილველ საქმეთა კატეგორია კანონით ზუსტად არის განსაზღვრული და იგი მხარის მოთხოვნის საფუძველზე მიმდინარეობს, ანუ კანონით გათვალისწინებული წინაპირობების არსებობისას, სარჩელი ამ წესით საქმის განხილვაზე მხარემ უნდა წარადგინოს და, შესაბამისად, სასამართლო ვალდებულია საქმის გამარტივებული წესით განხილვის თაობაზე. (შდრ. სუსგ №ას-1319-1245-2012, 22 ოქტომბერი, 2012.)

150. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ პრაქტიკული მნიშვნელობის საკითხია, მიიჩნევა თუ არა დადასტურებულად ზიანის ოდენობა და სასამართლომ უნდა იხელმძღვანელოს თუ არა ზიანის ოდენობით, როგორც დადასტურებული ფაქტით. სსკ-ის 309²⁰ მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელის განხილვისას სასამართლო დადგენილად მიიჩნევს ზიანის მიყენების ფაქტს, რომელიც დასტურდება კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო განაჩენით და ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის განმხილველი ორგანოს/თანამდებობის პირის მიერ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეზე გამოცემული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით, ხოლო ამავე კოდექსის 309¹⁷ მუხლის პირველი და მე-2 ნაწილების შესაბამისად, ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელს უნდა დაერთოს კანონიერ ძალაში შესული სასამართლოს განაჩენი ან ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის განმხილველი ორგანოს/თანამდებობის პირის მიერ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეზე გამოცემული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი, რომლითაც დასტურდება ზიანის მიყენების ფაქტი. თუ კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო განაჩენი ან ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის განმხილველი ორგანოს/თანამდებობის პირის მიერ გამოცემული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი არ შეიცავს მიყენებული ზიანის გაანგარიშებას, ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელს შეიძლება ასევე დაერთოს უფლებამოსილი პირის/ორგანოს მიერ შედგენილი დოკუმენტი, რომელშიც განსაზღვრული იქნება მიყენებული ზიანის ოდენობა.

151. აღნიშნული ნორმები განხილულ უნდა იქნეს სისტემური, ლოგიკური და შინაარსობრივი ანალიზის შედეგად. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309¹⁷

მუხლი განსაზღვრავს სარჩელზე დასართავ მტკიცებულებათა წრეს, კერძოდ, სარჩელი უნდა შეიცავდეს ზიანის ოდენობის ამსახველ მტკიცებულებას. აღნიშნულს შეიძლება მოიცავდეს თვით განაჩენი ან კიდევ, შესაძლებელია, მითითებული მტკიცებულების დამოუკიდებლად შექმნა და სარჩელზე დართვა. რაც შეეხება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309²⁰ მუხლს, აღნიშნული ნორმა ადგენს დელიქტით მიყენებული ზიანის თაობაზე წარდგენილი სარჩელის განხილვის წესს. მითითებული მუხლი იმპერატიულად ადგენს ასევე, თუ რა უნდა ჩაითვალოს დადასტურებულად ანუ ე.წ. პრეიუდიციად. მითითებული მუხლის პირველი ნაწილის პირველ წინადადებაში ნათლად და მკაფიოდ იკითხება: ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელის განხილვისას სასამართლო დადგენილად მიიჩნევს ზიანის მიყენების ფაქტს, რაც იმას ნიშნავს, რომ პრეიუდიციული მნიშვნელობა მხოლოდ ზიანის ფაქტსა და მიზეზობრივ კავშირს გააჩნია. „საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული ამ სპეციალური წარმოების არსი სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ ასეთ შემთხვევაში სასამართლოს აღარ უწევს ზიანის მიყენების ფაქტის, ე.ი. თავად მიყენებული ზიანის, ზიანის მიმყენებლის ბრალის, მის ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის მიზეზობრივი კავშირის კვლევა. თუკი ზიანი დანაშაულის შედეგად დადგა, ყველა აღნიშნული გარემოება სისხლის სამართლის საქმეზე გამოტანილი განაჩენით დასტურდება. რაც შეეხება ზიანის ოდენობას, აღნიშნულთან მიმართებით მსჯელობას შესაძლებელია შეიცავდეს თავად განაჩენი/ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეზე გამოცემული ადმინისტრაციული აქტი, სხვა შემთხვევებში, კი, ზიანის გაანგარიშება დასაშვებია უფლებამოსილი პირის/ორგანოს მიერ შედგენილი დოკუმენტით (საპროცესო კოდექსის 309¹⁷ მუხლის მე-2 ნაწილი). (შდრ. სუსგ №ას-937-888-2012, 13 დეკემბერი, 2012.)

152. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ ზემოაღნიშნულ ნორმათა სისტემური და ლოგიკური ანალიზის საფუძველზე შეიძლება დასკვნის გაკეთება, იმ შემთხვევაში, როდესაც ზიანის ოდენობა განაჩენით/ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეზე გამოცემული ადმინისტრაციული აქტით არ არის დადგენილი, ასეთ შემთხვევაში სასამართლო ამ ნაწილში მხარეთა მიერ წარდგენილ მტკიცებულებებს შეაფასებს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 105-ე მუხლის საფუძველზე.

153. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ რაც შეეხება განსხვავებას დელიქტით მიყენებული ზიანის გამარტივებული და ჩვეულებრივი სასარჩელო წესით განხილვას შორის, აღნიშნულთან მიმართებით, აღსანიშნავია, რომ გამარტივებული წესით საქმის განხილვის დროს სახეზეა კანონიერ ძალაში არსებული განაჩენი, რომლითაც უტყუარად დასტურდება ზიანის ფაქტი და მიზეზობრივი კავშირი ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის, შესაბამისად, სასამართლო აღარ იკვლევს აღნიშნულ საკითხებს და დამატებითი მტკიცებულებების წარმოდგენის გარეშე დადასტურებულად მიიჩნევს მათ. სასამართლო კვლევისა და შეფასების საგანია მხოლოდ ზიანის ოდენობა იმ შემთხვევაში, როდესაც განაჩენით/ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეზე გამოცემული ადმინისტრაციული აქტით იგი არ არის დადგენილი. ასეთ დროს ზიანის ოდენობის დამადასტურებელი მტკიცებულება მოსამარჩელემ უნდა წარადგინოს. ჩვეულებრივი სასარჩელო წესით დელიქტის შედეგად მიყენებული ზიანის შესახებ სარჩელის განხილვის დროს კი, მხარეები სსსკ-ის 102-ე და 103-ე მუხლების შესაბამისად წარუდგენენ, როგორც მართლსაწინააღმდეგო ქმედების, ასევე ზიანის ფაქტის, მიზეზობრივი კავშირისა და ზიანის ოდენობის ამსახველ მტკიცებულებებს, ხოლო სასამართლო წარმოდგენილ მტკიცებულებებს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 105-ე მუხლის შესაბამისად აფასებს.

154. მნიშვნელოვანია საკითხი იმის შესახებ, თუ ვინ იღებს გადაწყვეტილებას, თუ რა წესით უნდა იქნეს განხილული დანაშაულით მიყენებული ზიანის თაობაზე წარმოდგენილი სარჩელი. აღსანიშნავია, რომ მითითებული საკითხი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით პირდაპირ მოწესრიგებული არ არის, თუმცა, საპროცესო ნორმათა ერთობლივი ანალიზი იძლევა გარკვეული დასკვნის გაკეთების შესაძლებლობას, კერძოდ, აღნიშნული საკითხი წყდება სარჩელის შეტანის ეტაპზე. გარდა ამისა, ამავე ეტაპზე წყდება სახელმწიფო ბაჟის საკითხიც. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 46-ე მუხლის პირველი ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტის მიხედვით, სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სასამართლო ხარჯების გადახდისაგან თავისუფლდებიან მოსარჩელები დანაშაულით მიყენებული მატერიალური ზარალის (ზიანი) ანაზღაურების სარჩელებზე. აღნიშნული მუხლის შესაბამისად, მოსარჩელე მხოლოდ მაშინ თავისუფლდება ბაჟის გადახდის ვალდებულებისაგან, თუ მას დანაშაულის შედეგად მიადგა მატერიალური ზიანი. ამდენად, თუ არ არსებობს კანონიერ ძალაში შესული განაჩენი, შესაბამისად, არ არსებობს დანაშაულის ჩადენისა და დანაშაულის შედეგად ზიანის მიყენების პრეიუდიცია, რაც იმას ნიშნავს, რომ არ არსებობს საქმის გამარტივებული წესით განხილვისა და სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან მოსარჩელის გათავისუფლების კანონით გათვალისწინებული წინაპირობები.

155. საპროცესო სამართლებრივი ნორმის ამგვარი ფორმულირებით მოსარჩელის ბაჟისაგან გასათავისუფლებლად უნდა არსებობდეს შემდეგი კუმულატიური პირობები: 1. დანაშაული დადასტურებული უნდა იყოს კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით; 2. მოთხოვნა მხოლოდ მატერიალური ზიანის ანაზღაურებას უნდა ეხებოდეს, რაც იმას ნიშნავს, რომ დანაშაულით მიყენებულ მორალურ ზიანთან დაკავშირებული მოთხოვნა სახელმწიფო ბაჟისაგან არ თავისუფლდება.

156. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ მოსარჩელის (დაზარალებული) მიერ მართლსაწინააღმდეგო მოქმედებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლების დაცვა სასარჩელო და არა გამარტივებული წარმოების წესით, შეიძლება განპირობებული იქნეს სხვადასხვა გარემოებით, კერძოდ, ჯერ ერთი, ყოველთვის ვერ ხერხდება სავარაუდო დამნაშავის დროული იდენტიფიცირება, რაც აბრკოლებს მის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენის დადგომას. შესაძლოა, პირი კიდევაც იქნას ცნობილი ბრალდებულად, მაგრამ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 105-ე მუხლის პირველი და მეორე ნაწილებით განსაზღვრული რომელიმე საფუძვლის არსებობისას შეწყდეს გამოძიება ან/და სისხლისსამართლებრივი დევნა, მაგალითად, პროკურორმა უარი თქვა ბრალდებაზე, ბრალდების მხარემ პირის მიმართ გამოიყენა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის ან განრიდების მექანიზმი და ა.შ.

157. მხედველობაშია მისაღები ის გარემოებაც, რომ შესაძლებელია, სისხლის სამართლის საქმემ არსებითი განხილვის ეტაპამდეც მიაღწიოს, მაგრამ ბრალდებამ ვერ შეძლოს გონივრულ ეჭვს მიღმა მტკიცებულებათა სტანდარტით ბრალდებულის დამნაშავეობის დამტკიცება და ამის გამო გამოტანილი იქნას გამამართლებელი განაჩენი. სწორედ ამიტომაც, არსებითი მნიშვნელობა ენიჭება იმ გარემოებას, რომ ყველა ზემოთ განხილულ შემთხვევაში დაუცველი არ დარჩეს კონკრეტული დაზარალებული, მისი ინტერესები და ანაზღაურდეს ის ზიანი, რომელიც მართლსაწინააღმდეგო ქმედებით იქნა მიყენებული. ცხადია, თუკი დანაშაულებრივი ქმედებით მიყენებული ზიანის არსებობისას, სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაკისრების აუცილებელ წინაპირობად, ზიანის მიმყენებლის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენის დადგომას ჩავთვლიდით, ამით უხეშად დაირღვეოდა დაზარალებულის უფლებები. გამოვიდოდა, რომ უფრო უპირატეს

მდგომარეობაში იქნებოდა ის დაზარალებული, რომელსაც ზიანი არა დანაშაულებრივი, არამედ სხვაგვარი მართლსაწინააღმდეგო ქმედებით/სამოქალაქო-სამართლებრივი დელიქტით მიადგა.

158. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მე-5 ნაწილის თანახმად, ადამიანი უდანაშაულოდ ითვლება, ვიდრე მისი დამნაშავეობა არ დამტკიცდება კანონით დადგენილი წესით, კანონიერ ძალაში შესული სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენით. ანალოგიურად, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტის მიხედვით, ყოველი პირი, ვისაც ბრალად ედება სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენა, ითვლება უდანაშაულოდ, ვიდრე მისი ბრალეულობა არ დამტკიცდება კანონის შესაბამისად.

159. საკასაციო პალატა ყურადღებას გაამახვილებს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებაზე საქმეზე „რინგვოლდი ნორვეგიის წინააღმდეგ.“ მომჩივანი სწორედ ევროკონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტზე დაყრდნობით ასაჩივრებდა ეროვნული სასამართლოების გადაწყვეტილებას, რომლის მიხედვითაც, მას დაზარალებულის სასარგებლოდ კომპენსაციის გადახდა დაეკისრა. კერძოდ, მომჩივანს ბრალი დასდეს არასრულწლოვანის მიმართ სექსუალური ხასიათის ძალმომრეობით ქმედების განხორციელებაში, თუმცა ნაფიც მსაჯულთა სასამართლომ იგი უდანაშაულოდ ცნო და გაამართლა. მიუხედავად ამისა, იმავე წარმოების ფარგლებში, განმცხადებელს დაეკისრა დაზარალებულისათვის კომპენსაციის გადახდა, რაც, გამამართლებელი ვერდიქტის არსებობის პირობებში, მომჩივანმა უდანაშაულობის პრეზუმფციის დარღვევად მიიჩნია. ევროპული სასამართლო არ დაეთანხმა მომჩივანის პოზიციას კომპენსაციის დაკისრების დაუშვებლობასთან დაკავშირებით და მიუთითა შემდეგი: **მართალია, გარკვეულ შემთხვევებში, სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაკისრების წინაპირობებსა და სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრების საფუძვლებს შორის შესაძლოა თანხვედრა ხდებოდეს**, მაგრამ განსახილველ საქმეში მოთხოვნა ზიანის ანაზღაურებაზე სამოქალაქო (კონკრეტულად, დელიქტური) სამართლის პრინციპების მიხედვით უნდა განხილულიყო. სისხლის სამართლის საქმის წარმოების შედეგი არ თამაშობდა გამამტყვეტ როლს კომპენსაციის დაკისრებასთან დაკავშირებული სამართალწარმოებისათვის. მსხვერპლს უფლება ჰქონდა მოეთხოვა კომპენსაცია, იმის მიუხედავად, ბრალდებულს გამამტყუნებდნენ თუ, როგორც ამ შემთხვევაში მოხდა, გაამართლებდნენ. საკითხის გადაწყვეტა კომპენსაციის მინიჭების თაობაზე, დამოუკიდებელ სამართლებრივ შეფასებას მოითხოვდა იმ კრიტერიუმებისა და მტკიცებით სტანდარტის საფუძველზე, რაც განსხვავდებოდა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრებისას გამოსაყენებელი კრიტერიუმებისა და სტანდარტებისაგან (*ob. Ringvold v Norway, no. 34964/97, 11/02.2003, § 38.*)

160. სხვა შემთხვევებშიც ევროპულმა სასამართლომ კიდევ ერთხელ დაადასტურა მის მიერ დადგენილი პრაქტიკა მსგავს საქმეებზე და განმარტა, რომ **დელიქტთან დაკავშირებული სამოქალაქო სამართალწარმოების ფარგლებში, პირისათვის (რომელიც სასამართლომ დამნაშავედ არ ცნო) პასუხისმგებლობის დაკისრება, თუნდაც ამ პირის მიერ ჩადენილი ქმედება ფარავდეს რომელიმე დანაშაულის დამაფუძნებელ ელემენტებს (შემადგენლობას), არ არღვევს უდანაშაულობის პრეზუმფციას**. თავისთავად კომპენსაციის დაკისრების ფაქტი არ უთანაბრდება სისხლისსამართლებრივ სანქციას, მის მიზანს არ წარმოადგენს პასუხისმგებაში მიცემული პირის დასჯა. სისხლისსამართლებრივი სანქციისაგან განსხვავებით, კომპენსაციის მინიჭების მთავარი არსი სწორედ

დაზარალებული მხარისათვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურებაა და, ამდენად, ეს პროცესი არ შეიძლება განიმარტოს, კონვენციის გაგებით, როგორც პირის დადანაშაულება კონკრეტული ბრალეული ქმედების ჩადენაში. საქმეზე „ლაგარდერი საფრანგეთის წინააღმდეგ“ მომჩივანს ქონებრივი პასუხისმგებლობა დაეკისრა მამამისის მიერ ერთ-ერთი საწარმოს დირექტორად ყოფნის პერიოდში კომპანიის ქონების მითვისების გამო. მამკვიდრებელი გარდაიცვალა მის მიმართ სასამართლოს მიერ გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანამდე. ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ ცალკე აღებული საკომპენსაციო თანხის დაკისრება მემკვიდრისათვის (მომჩივანი) მამკვიდრებლის სამკვიდროს აქტივის ფარგლებში, არ ხელყოფდა არც გარდაცვლილი მამკვიდრებლის და არც მემკვიდრის უდანაშაულობის პრეზუმფციას. აღნიშნულ მიზანს არა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის განსაზღვრა და დადგენა, არამედ, დაზარალებული კომპანიის მიერ განცდილი დანაკარგის ანაზღაურება წარმოადგენდა. ამრიგად, საკომპენსაციო თანხის დაკისრებით ადგილი არ ჰქონია გარდაცვლილი პირისათვის ბრალის წაყენებას დადანაშაულის ჩადენის გამო, ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტის მიზნებისათვის (*ობ. Lagardere v France, no. 18851/07, 12/04/2012, § 61.*)

161. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკით, ევროკონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტს არ ეწინააღმდეგება არც ის გარემოება, რომ ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის ბედი შეიძლება გადაწყდეს სისხლის სამართლის საქმის მასალებიდან მოპოვებული მტკიცებულებებით. ევროპული სასამართლოს შეფასებით, საწინააღმდეგო განმარტების პირობებში, ერთი მხრივ, არაპროპორციულად შეიზღუდება თავად მსხვერპლის უფლება სამართლიანი სასამართლოს ხელმისაწვდომობაზე (კონვენციის 6.1-ე მუხლი), ვინაიდან, მას აღარ ექნებოდა საშუალება მოეთხოვა ზიანის ანაზღაურება სისხლის სამართლის საქმეზე უდანაშაულოდ ცნობილი პირისაგან, მეორე მხრივ კი, თვითონ ბრალდებული აღმოჩნდებოდა პრივილეგირებულ მდგომარეობაში, იმის მიუხედავად, რომ იარსებებდა სამოქალაქო წესით პასუხისმგებლობის დაკისრებისათვის საკმარისი მტკიცებულებები. (*ობ. Diacenco v. Romania, no. 124/04, 07/02/2012, § 58.*)

162. საკასაციო პალატა დასკვნის სახით მიუთითებს, რომ დადანაშაულის შედეგად დაზარალებულ პირს, საქართველოს კანონმდებლობით გააჩნია შესაძლებლობა, დარღვეული უფლების დასაცავად (ზიანის ანაზღაურება) მიმართოს სასამართლოს და მოითხოვოს საქმის განხილვა ჩვეულებრივი სასარჩელო წესით ან გამარტივებული წარმოების წესით. ამასთან, გამარტივებული წესით საქმის განსახილველად აუცილებელია მოსარჩელის შუამდგომლობა და სარჩელზე მოპასუხის მიმართ კანონიერ ძალაში შესული სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენის დართვა. რაც შეეხება ისეთ შემთხვევებს, როდესაც მოპასუხის მიმართ გამოტანილია გამამართლებელი განაჩენი ან მოპასუხის მიმართ სახეზე არაა სისხლის სამართლის საქმეზე არსებითი განხილვის შედეგად გამოტანილი შემაჯამებელი აქტი, აღნიშნული არ წარმოადგენს საერთო სასარჩელო წესით ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის დამაბრკოლებელ გარემოებას, თუკი მოსარჩელის (დაზარალებული) მიერ წარდგენილი მტკიცებულებები სსსკ-ის 105-ე მუხლის მოთხოვნათა შესაბამისად, საკმარისია სამოქალაქო დავის ფარგლებში ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელის დაკმაყოფილებისათვის. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ზემოთ აღნიშნული პრაქტიკაც ნათლად ადასტურებს, რომ ცალკე აღებული, დაზარალებულის სასარებლოდ კომპენსაციის დაკისრება იმ პირისათვის, რომლის მიმართაც სისხლის სამართლის საქმეზე გამოტანილი

იქნა გამამართლებელი განაჩენი, არ წარმოადგენს უდანაშაულობის პრეზუმფციის დარღვევას და არ ეწინააღმდეგება კონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტს.

163. საკასაციო პალატა ყურადღებას გაამახვილებს იმ გარემოებაზეც, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ამოქმედებამდე (2010 წლის 1-ლი ოქტომბერი) მოქმედი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის IV -ე თავი ითვალისწინებდა სისხლის სამართლის საქმეში სამოქალაქო სარჩელის წარდგენის შესაძლებლობას. კერძოდ, სსსკ-ის 30-ე მუხლის თანახმად (2010 წლის 1-ელ ოქტომბრამდე მოქმედი რადაქციით), პირს, რომელსაც უშუალოდ დანაშაულის შედეგად მიადგა ქონებრივი, ფიზიკური ან მორალური ზიანი, უფლება ჰქონდა სისხლის სამართლის საქმის წარმოებისას მოეთხოვა ზიანის ანაზღაურება და ამ მიზნით წარედგინა სამოქალაქო სარჩელი.

164. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ სისხლის სამართლის საქმეში სამოქალაქო სარჩელის აღძვრა იყო დაზარალებული პირის უფლება და არა ვალდებულება. მას შეეძლო როგორც სისხლის სამართლის საქმეში ჩაბმულიყო სამოქალაქო მოსარჩელის სტატუსით, ან სისხლის სამართლის საქმისაგან დამოუკიდებლად სარჩელით მიემართა სასამართლოსათვის და მოეთხოვა მართლსაწინააღმდეგო, ბრალეული მოქმედებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება. **ერთადერთი გამონაკლისი ამ წესიდან, გათვალისწინებული იყო სსსკ-ის 37-ე მუხლის 1-ლი ნაწილით, (2010 წლის 1-ელ ოქტომბრამდე მოქმედი რედაქციით), რომლის თანახმადაც, პროკურორი ვალდებული იყო წარედგინა სარჩელი, თუ იმ პირის დანაშაულის ან მართლსაწინააღმდეგო ქმედების შედეგად, რომლის მიმართაც წარმოებდა სისხლის სამართლის საქმე, ზიანი მიადგა სახელმწიფოს.**

165. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ საკანონმდებლო მოწესრიგებას საფუძვლად უდევს კონკრეტული სოციალური პროცესების მართვის სამართლებრივ-პოლიტიკური მოდელი ანუ, როდესაც კანონმდებელი განსაზღვრულ ქცევას სავალდებულოდ ადგენს, ამით მას სურს განსაზღვრული მიზნების მიღწევა. ასეთ შემთხვევაში კანონმდებელს მინიჭებული აქვს უფლებამოსილებები ერთის მხრივ, დასახული მიზნის მიღწევასთან, ხოლო მეორეს მხრივ, ამ მიზნის მისაღწევად გამოსაყენებელი სამართლებრივი საშუალებების მიზანშეწონილობასთან დაკავშირებით. კანონის ინტერპრეტაცია უნდა ემსახურებოდეს ამ კანონის მიზანს. კანონის ცალკეული დებულებები გააზრებული უნდა იქნას სხვადასხვა დებულებათა ურთიერთდამოკიდებულებაში.

166. კანონის ინტერპრეტაცია მთლიანობაში წარმოადგენს არგუმენტების შერჩევისა და გადაწყვეტილებების მიღების პროცესს, რომელიც ხშირად სხვადასხვა, ერთმანეთთან კონკურენციაში მყოფ მიზნებზე არის ორიენტირებული. სამართლებრივი გადაწყვეტილებები დამოკიდებულია კონკრეტულ სიტუაციებზე, რადგან განსხვავებულ, თუნდაც ტიპურ სიტუაციებში, მიზნები და მათთან დაკავშირებული ინტერესები სხვადასხვა მოცულობითა და კონსტელაციაში გარკვეულ როლს თამაშობენ.

167. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ სამართლიანობის მიღწევის გარდა, სამართლის ამოცანაა, უზრუნველყოს სამართლებრივი უსაფრთხოება და ინტერესთა ოპტიმალური და მიზანშეწონილი დაკმაყოფილება. ყოველივე ეს მიზანი გათვალისწინებულ უნდა იქნას კანონის ინტერპრეტაციისა და განვრცობის პროცესში. სამართლის ფუნქცია, რომ პრობლემები სამართლიანად გადაწყვიტოს, არა მხოლოდ ინტერპრეტაციის გზით ხორციელდება, არამედ, ამავე დროს, წარმოადგენს კანონის განვრცობის საჭიროების შემოწმებას.

168. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ კანონის ინტერპრეტაციის მიზნის მისაღწევად ანუ კანონის აზრის გასაგებად, გამოიყენება განმარტების გრამატიკული, ლოგიკური, ისტორიული და სისტემური ხერხები. „გრამატიკული“ ინტერპრეტაციის მიზანია, დაადგინოს, ენობრივი თვალსაზრისით, რა მნიშვნელობით იხმარება კანონის სიტყვები ამ ენის მატარებელთა საზოგადოებაში და რა მნიშვნელობით იყენებს მათ კანონმდებელი. (რაინჰოლდ ციპელიუსი, იურიდიული მეთოდების მოძღვრება, 10-ე გამამუშავებული გამოცემა, GIZ 2009, 53).

169. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ კანონის ინტერპრეტაცია სამართლიან მოწესრიგებასა და ოპტიმალურ დაკმაყოფილებას უნდა იწვევდეს. კანონის ინტერპრეტაცია არ ნიშნავს მხოლოდ სიტყვების მიღმა მდგომი აზრის ახსნას, არამედ იგი ნიშნავს სხვადასხვა მნიშვნელობებიდან ყველაზე სწორი და გადამწყვეტი მნიშვნელობის შერჩევას. „ინტერპრეტაციას აქვს მსჯელობითი ხასიათი, როდესაც არგუმენტებისა და კონტრარგუმენტების წარმოდგენა ხდება, რომელთაგან უკეთეს მოტივაციას უპირატესი მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს. (რაინჰოლდ ციპელიუსი, იურიდიული მეთოდების მოძღვრება, 10-ე გამამუშავებული გამოცემა, GIZ 2009, 59). გარდა ამისა, კანონის ინტერპრეტაცია უნდა იცავდეს „სამართლის ერთიანობის“ პრინციპს, ე.ი. ინტერპრეტაციის შედეგად მიღებული გადაწყვეტილება არ უნდა მოდიოდეს წინააღმდეგობაში სამართლის სხვა ნორმებთან. სამართლის ნორმა ისე უნდა იქნეს ინტერპრეტირებული, რომ იგი ყოველგვარი წინააღმდეგობის გარეშე ლოგიკურად თავსებადი იყოს უფრო მაღალი ან იგივე რანგის ნორმათა კონტექსტში.

170. გასათვალისწინებელია აგრეთვე, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს დამკვედრებული მიდგომა კანონის ერთგვაროვანი ინტერპრეტაციის აუცილებლობასთან მიმართებით. საქმეში **Tudor Tudor v. Romania** (*Application no. 21911/03*, 24 მარტი, 2009 წელი), ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა ეროვნული კანონმდებლობის განსაზღვრულობის პრინციპის დარღვევა. მითითებული გადაწყვეტილებიდან საგულისხმო სწორედ ის არის, რომ მასში ხაზი გაესვა პრეცედენტული სამართლის (case law) კონფლიქტს კანონის ნორმის განსაზღვრულობის (ინტერპრეტაცია) საკითხში (§ - 27) და ერთგვაროვანი პრაქტიკის შექმნის გზით მისი დაძლევის საჭიროებას, მანამ სანამ აღნიშნული კანონის დონეზე მოწესრიგდებოდა. კანონის ნორმის ასეთივე განსხვავებული ინტერპრეტაციის პრობლემა დადგა სხვა საქმეშიც **ALBU AND OTHERS v. ROMANIA** (*Applications no. 34796/09*), **10 მაისი, 2012 წელი**) §§: 34 (III, IV), რომელშიც აღნიშნა, რომ სასამართლოს სამართლებრივი დასკვნები უნდა დაეფუძნოს სამართლის განსაზღვრულობის პრინციპს, რომელიც იმპლიმენტირებულია კონვენციის ყოველ მუხლში და ადგენს კანონისმიერი წესრიგის ერთ-ერთ ფუნდამენტურ ასპექტს (მსგავს საკითხებზე აგრეთვე იხ., **Jordan Jordanov and Others, §-47; Ștefăniță and Others, §-31**). ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს დიდმა პალატამ სხვა საქმეში აღნიშნა, რომ კონვენციის ხელშემკვრელი სახელმწიფოების სასამართლო სისტემებმა უნდა შექმნან მექანიზმი, რომელიც ხელს შეუწყობს სამართლებრივ განსაზღვრულობას (**Nejdet Şahin and Perihan Şahin v. Turkey [GC]** (*Application no. 13279/05*), **21 ოქტომბერი, 2011 წელი, §§59-96**) და ხელს შეუწყობს ერთგვაროვანი პრაქტიკის დადგენას კონვენციის მე-6 მუხლის მიზნებისათვის (სამართლიანი სასამართლოს უფლება). საქმეში **ALBU AND OTHERS v. ROMANIA** (*Applications no. 34796/09*), **10 მაისი, 2012 წელი**) § - 34 (V) სამართლებრივი განსაზღვრულობის პრინციპი, დასახელდა *სამართლებრივი სტაბილურობის inter alia*, გარანატად, რომელიც იმავდროულად, უზრუნველყოფს საზოგადოების ნდობას სასამართლოების მიმართ. სასამართლო გადაწყვეტილებათა

კონფლიქტი არაერთგვაროვნების კონტექსტში კი, პირიქით საზოგადოების ნდობის ხარისხს ამცირებს სასამართლოს მიმართ, მაშინ როდესაც ამგვარი ნდობა წარმოდგება სამართლებრივი სახელმწიფოს ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს კომპონენტად.

171. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში 2010 წლის 15 დეკემბერს განხორციელებული ცვლილების შესაბამისად, V-ე კარს - გამარტივებული წარმოება, დაემატა ახალი XXXIV³ თავი - ცალკეული დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელის განხილვის გამარტივებული წესი, კერძოდ, ამ თავით დადგენილი წესით შეიძლება განხილული იქნეს სარჩელი დანაშაულის ან ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის შედეგად მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ. **მაშასადამე, აღნიშნული ცვლილებების განხორციელებამდე, დანაშაულის ან მართლსაწინააღმდეგო ქმედებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელის წარდგენა შესაძლებელი იყო ორი წესით:** სისხლის სამართლის საქმეზე სამოქალაქო სარჩელის წარდგენით ან საერთო სასარჩელო წესით. ამ წესიდან გამონაკლისი იყო დადგენილი, როცა დავა ეხებოდა იმ პირის მიმართ, რომლის წინააღმდეგაც წარმოებდა სისხლის სამართლის საქმე, სახელმწიფოსათვის დანაშაულის ან მართლსაწინააღმდეგო ქმედებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ მოთხოვნას, რომელიც პროკურორს **სავალდებულო წესით** უნდა აღედრა 2010 წლის 1-ელ ოქტომბრამდე მოქმედი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 37-ე მუხლის 1-ლი ნაწილით დადგენილი წესით და ასეთი შემთხვევების მიმართ მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადის დენის დაწყება (სსკ-ის 1008-ე მუხლი) უნდა მოხდეს იმ დღიდან, როდესაც სახელმწიფო დაზარალებულად იქნა ცნობილი სისხლის სამართლის საქმეზე და მისთვის ცნობილი გახდა ზიანის მიმყენებლისა და ზიანის ოდენობის შესახებ.

172. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ამოქმედებამდე (2010 წლის 1-ლი ოქტომბერი) მოქმედი სისხლის სა- მართლის საპროცესო კოდექსის 68¹ მუხლის მიხედვით, დაზარალებულად მიიჩნეოდა სახელმწიფო, ფიზიკური ან იურიდიული პირი, რომელსაც მორალური, ფიზიკური თუ ქონებრივი ზიანი მიადგა უშუალოდ დანაშაულის შედეგად. შესაბამისად, სისხლის სამართლის პროცესში დაზარალებულად მიჩნეული შეიძლება ყოფილიყო სახელმწიფო, იურიდიული პირი, ან ფიზიკური პირი. სსსკ-ი მიყენებული ზიანის ანაზღაურების საკითხს უკავშირებდა დაზარალებულის ნების გამოვლენას და ზიანის ანაზღაურების შესაძლებლობას ითვალისწინებდა დაზარალებულის მიერ სისხლის სამართლის საქმეზე სამოქალაქო სარჩელის შეტანის შემთხვევაში. მიუხედავად იმისა, რომ სსსკ-ი დაზარალებულის სტატუსს უკავშირებდა ზიანის არსებობას, საპროცესო სამართლებრივი მნიშვნელობით ასეთი პირი პროცესში დაზარალებულის სტატუსს იძენდა მხოლოდ პროცესის მწარმოებელი ორგანოს მიერ დაზარალებულად ცნობის შესახებ დადგენილების (განჩინების) გამოტანის შემდეგ. დაზარალებულად ცნობის შესახებ დადგენილებას გამოსცემდა გამომძიებელი ან პროკურორი, ხოლო განჩინებას კი - სასამართლო. დაზარალებულად ცნობის შესახებ დადგენილება (განჩინება) გამოტანილი შეიძლება ყოფილიყო მხოლოდ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების შემდეგ და მასში სავალდებულოდ უნდა ყოფილიყო აღნიშნული მიყენებული ზიანის სახე. პირი დაზარალებულად შეიძლება მიჩნეულიყო: წინასწარი გამოძიებისას; სასამართლო სხდომის მოსამზადებელი ნაწილის; ასევე სასამართლო გამოძიებისას. სასამართლოში საქმის წარმოებისას დაზარალებულად ცნობის უფლება გააჩნდა მხოლოდ პირველი ინსტანციის სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმის განხილვისას და ისიც სასამართლო კამათის დაწყებამდე. პირის დაზარალებულად

ცნობა არ იყო დამოკიდებული მის ნება-სურვილზე. შესაბამისი ზიანის სავარაუდო მიყენების ფაქტის დადგენისთანავე პროცესის მწარმოებელი ორგანო დაუყონებლივ ლეზულობდა გადაწყვეტილებას პირის პროცესში დაზარალებულად მოწვევის შესახებ. პირის დაზარალებულად ცნობის საფუძველს წარმოადგენდა - ინფორმაცია სავარაუდოდ დანაშაულის ჩადენის შესახებ; ამ ქმედებით ზიანის მიყენების ფაქტი; მიზეზობრივი კავშირის არსებობა ქმედებასა და დამდგარ ზიანს შორის. (იხილეთ დამატებით: სისხლის სამართლის პროცესი, ზოგადი ნაწილი, ავტორთა კოლექტივი, თბ., 2008, გვ. 213-227).

173. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ სარჩელისაგან მოპასუხის თავდაცვის ეფექტურ საშუალებას წარმოადგენს შესაგებლის წარდგენა. შესაგებლის ერთ-ერთ სახეს წარმოადგენს მოთხოვნის შემწყვეტი ან განხორციელების შემაფერხებელი შესაგებლები. მოპასუხის მიერ მოთხოვნის შემწყვეტი შესაგებლის განხორციელების შემთხვევაში უპირველესად უნდა იქნეს მოძიებული მატერიალურ-სამართლებრივი ნორმა, რომელიც შესაძლოა უპირისპირდებოდეს მოსარჩელის (სამართლებრივ) მოთხოვნის უფლებას; აღნიშნული სამართლებრივი ნორმა, ისევე, როგორც მოსარჩელის სტადიაზე მოსაძიებელი მოთხოვნის საფუძველი, უნდა გამომდინარეობდეს კანონიდან (მაგალითად, ვალდებულების შესრულების შესაგებელი სსკ-ის 427-ე ან 434-ე მუხლის საფუძველზე, ურთიერთმოთხოვნათა გაქვითვა სსკ-ის 442-ე მუხლის საფუძველზე, ვალის პატიების შესაგებელი სსკ-ის 448-ე მუხლის საფუძველზე, კონფუზიის შესაგებელი სსკ-ის 452-ე მუხლის საფუძველზე). მოთხოვნის განხორციელების შემაფერხებელი - ხანდაზმულობის შესაგებლის შემოწმება უნდა მოხდეს სსკ-ის 144-ე მუხლის პირველი ქვეპუნქტის საფუძველზე.

174. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ სსკ-ის 128-ე მუხლის პირველი ნაწილის დანაწესის შესაბამისად, ხანდაზმულობის ვადა ვრცელდება სხვა პირისაგან რაიმე მოქმედების შესრულების ან მოქმედებისაგან თავის შეკავების მოთხოვნის უფლებაზე. ხანდაზმულობის ვადების დაწესებით, კანონმდებლის მიზანია გამორიცხოს კრედიტორის უფლების განხორციელების არათანაზომიერად ან ბოროტად გამოყენების საფრთხე. გარდა ამისა: ა) ხანდაზმულობის ვადა სასამართლოს უმსუბუქებს ფაქტების დადგენისა და შესწავლის პროცესს და ამ გზით ხელს უწყობს დასაბუთებული გადაწყვეტილების გამოტანას; ბ) ხელს უწყობს სამოქალაქო ბრუნვის სტაბილიზაციას; გ) აძლიერებს სამოქალაქო სამართლებრივი ურთიერთობის სუბიექტების ურთიერთკონტროლსა და იძლევა დარღვეული უფლების დაუყონებლივ აღდგენის სტიმულიზაციას (იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს რეკომენდაციები სამოქალაქო სამართლის სასამართლო პრაქტიკის პრობლემატურ საკითხებზე, თბილისი, 2007, გვ.63; მდრ. სუსგ 11.06.2012 საქმე №ას-547-515-2012).

175. აღსანიშნავია, რომ ხანდაზმულობის ვადის გასვლით ისპობა სასამართლოს ან სხვა ორგანოს მეშვეობით პირის მოთხოვნის იძულებით განხორციელების შესაძლებლობა, მაგრამ არა სასამართლოსათვის ან სხვა ორგანოსათვის მიმართვის უფლება. ხანდაზმულობის ვადა სპობს უფლების იძულებით განხორციელების შესაძლებლობას მატერიალური და არა პროცესუალური თვალსაზრისით. ხანდაზმულობის ვადის საფუძველია უფლების დარღვევა, რომელიც შესაძლოა კანონიდან გამომდინარეობდეს ან ხელშეკრულების საფუძველზე წარმოიშვას. ხანდაზმულობის ვადების გათვალისწინება სასამართლოს მიერ ხორციელდება არა საკუთარი ინიციატივით, არამედ მხოლოდ საქმის განხილვაში მონაწილე მხარეების (მხარის) მიერ აღნიშნულზე მითითების შემთხვევაში.

176. სასარჩელო ხანდაზმულობის ვადა გულისხმობს დროის გარკვეულ მონაკვეთს, რომლის განმავლობაშიც პირს, რომლის უფლებაც დაირღვა, შესაძლებლობა აქვს, მოითხოვოს საკუთარი უფლებების სამართლებრივი გზით (იძულებით) განხორციელება ან დაცვა. ამ ვადის გაცდენა კი გულისხმობს ამ პირთა მიერ ასეთი შესაძლებლობის გამოყენების უფლების მოპსპობას, გაქარწყლებას. „მხარეთა სასარჩელო შესაძლებლობები ხშირად არის ვადით შეზღუდული. სამოქალაქო სამართალში სასარჩელო ხანდაზმულობის ვადის გასვლის შემდეგ პირი კარგავს უფლების სასამართლო გზით დაცვის შესაძლებლობას“ (საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 30 აპრილის გადაწყვეტილება #1/3/161 საქმეზე „საქართველოს მოქალაქეები – ოლღა სუმბათაშვილი და ივოგ ხაპროვი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“).

177. სასარჩელო ხანდაზმულობის ვადები ასეე მიიჩნევა საქმის სწორად გადაწყვეტის ერთ-ერთ ეფექტურ გარანტიად. კერძოდ: გადაწყვეტილება ეფუძნება მხარეთა მიერ წარდგენილ მტკიცებულებებს, შესაბამისად, მტკიცებულებათა უტყუარობა, მათი ვარგისიანობის, ნამდვილობის უტყუარად დადგენის შესაძლებლობა უმნიშვნელოვანესია სწორი და ობიექტური გადაწყვეტილების მისაღებად. სამართალწარმოებაში შეცდომის თავიდან აცილება უპირველესი მიზანია. ამასთან, ხანგრძლივი დროის გასვლამ შეიძლება გამოიწვიოს მტკიცებულებების შეცვლა ან მათი მოპოვების უკიდურესად გართულება, ზოგჯერ კი – განადგურება, რაც, საბოლოო ჯამში, გართულებს სადავოდ გამხდარი მტკიცებულებების საიმედოობის დადგენას. როდესაც ხანგრძლივი დროა გასული იმ მოვლენიდან, რომელმაც სადავო გარემოებები წარმოშვა, მაღალია ალბათობა, რომ მტკიცებულებები, რომლებიც ადრე არსებობდა, შეიძლება დაკარგული ან სახეშეცვლილი იყოს, ასევე გაფერმკრთალდება მოწმეთა მეხსიერება, რომელთა ჩვენებებს სასამართლო დავის გადაწყვეტისას უნდა დაეყრდნოს, გაიზრდება სავარაუდო, არასანდო მტკიცებულებათა რიცხვი. შედეგად, მეტი ალბათობით შეიქმნება ნიადაგი საქმის ფაქტობრივი გარემოებების არაობიექტური შეფასებისათვის. ხანდაზმულობის ვადა წარმოადგენს მცდელობას, დაიცვას მხარეები ასეთი საფრთხეებისაგან.

178. ზემოთ ჩამოთვლილი ლეგიტიმური მიზნების არსებობას იზიარებს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოც. 1996 წლის 22 ოქტომბრის გადაწყვეტილებაში **საქმეზე სტაბინგი და სხვები გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ, სასამართლო განმარტავს:** „... ხანდაზმულობის ვადები ემსახურება რამდენიმე მნიშვნელოვან მიზანს, კერძოდ, სამართლებრივ განსაზღვრულობას და საბოლოობას, პოტენციური მოპასუხეების დაცვას ძველი სარჩელებისგან, რომლებისგან თავის დაცვაც შეიძლება რთული აღმოჩნდეს და უსამართლობის თავიდან აცილებას, რომელიც შეიძლება წარმოიშვას, თუ სასამართლოები იძულებული გახდებიან გადაწყვიტონ საქმეები, რომლებიც შორეულ წარსულში მოხდა, იმ მტკიცებულებებზე დაყრდნობით, რომლებიც შესაძლოა, დროის გასვლის გამო არასაიმედო ან არასრული იყოს“ (პარ.51).

179. ხანდაზმულობის ვადის დენის დაწყება დაკავშირებულია სუბიექტურ ფაქტორთან ანუ იმ მომენტთან, როცა დაზარალებულმა შეიტყო ან უნდა შეეტყო თავისი უფლების დარღვევის შესახებ. საწინააღმდეგოს მტკიცების ტვირთი მოსარჩელეს აწევს. ხანდაზმულობის ვადის დენის დაწყების საფუძველია უფლების დარღვევა, რომელიც შესაძლოა კანონიდან გამომდინარეობდეს ან ხელშეკრულების საფუძველზე წარმოიშვას. ხანდაზმულობის ვადების გათვალისწინება სასამართლოს მიერ ხორციელდება არა საკუთარი ინიციატივით, არამედ მხოლოდ საქმის განხილვაში მონაწილე მხარეების მიერ აღნიშნულზე მითითების შემთხვევაში. მოთხოვნის ხანდაზმულობაზე სასამართლო

იმჯგულებს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ამის შესახებ მოპასუხეს შესაგებელში აქვს მითითებული ან მიუთითებს პირველ ინსტანციაში საქმის მომზადების დასრულებამდე. (იხ. **დამატებით: ჰ.ბოელინგი, ლ. ჭანტურია, სამოქალაქო საქმეებზე გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდოლოგია, მეორე გამოცემა, თბ., 2004, 170).**

180. საკასაციო პალატა სრულად ეთანხმება სააპელაციო პალატის მოსაზრებას, რომ განსახილველი დავა დელიქტური ვალდებულებიდან გამომდინარეობს, შესაბამისად, სასარჩელო მოთხოვნის ხანდაზმულობის საკითხზე მსჯელობისას სააპელაციო პალატამ სწორად იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1008-ე მუხლით, რომელიც, დელიქტიდან გამომდინარე, სასარჩელო მოთხოვნებისთვის ხანდაზმულობის ვადას აწესებს, კერძოდ, დელიქტით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლების ხანდაზმულობის ვადა არის სამი წელი იმ მომენტიდან, როცა დაზარალებულმა შეიტყო ზიანის ან ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის შესახებ.

181. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ აღნიშნული ნორმის დანაწესით გათვალისწინებული ხანდაზმულობის ვადის დენის ათვლა დაკავშირებულია დაზარალებულის მიერ ზიანის, ან ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის შეტყობასთან. განსახილველ შემთხვევაში სააპელაციო სასამართლომ დაადგინა, რომ სისხლის სამართლის №-... საქმეზე გამოძიება ლ. თ-ის, გ. ბ-ის, ი-ის, რ. ე-ის, ლ. ზ-ის, ნ. ო-ის, ა. ო-ის, ი. ჩ-ის, გ. გ-ის, ა. გ-ის, ჯ. ლ-ის, მ. ბ-ის, კ. დ-ის, ა. ძ-ი, ლ. დ-ისა და ზ. ჭ-ის მიმართ დაიწყო **2009 წლის 20 სექტემბერს და დასრულდა 2009 წლის 21 სექტემბერს.** ასევე, დადგენილია, რომ 2009 წლის 31 აგვისტოს, გამომძიებლის, გ. ბ-ის დადგენილებით სისხლის სამართლის საქმესთან დაკავშირებით, სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთების თაღლითურად დაუფლების ფაქტზე, **საქართველოს სახელმწიფო ცნობილ იქნა დაზარალებულად. (იხ.ტ.1. ს.გ. 150)** შესაბამისად, მოსარჩელისათვის ზიანისა და ზიანის მიყენებელი პირების შესახებ 2009 წლის აგვისტოს თვეში უკვე ცნობილი იყო. საქმეში წარმოდგენილია ასევე, თბილისის არქიტექტურის სამსახურის 2009 წლის 26 ოქტომბრის წერილი, (იხ. ტ.1.ს.გ. 289) რომლითაც სადავო მიწის ნაკვეთების ნორმატიული ღირებულება განსაზღვრული, ხოლო წერილის ადრესატი კი საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს შემოსავლების სამსახურის საგამომიებო დეპარტამენტის თბილისის მთავარი სამმართველოს უფროსს გამომძიებელია, რომელსაც ინფორმაცია მიეწოდა სისხლის სამართლის საქმესთან დაკავშირებით. 2009 წლის 29 ოქტომბრის სასამართლოს ბრძანებით საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს შემოსავლების სამსახურის საგამომიებო დეპარტამენტის თბილისის მთავარი სამმართველოს უფროსი გამომძიებელის შუამდგომლობა დაკმაყოფილდა და სახელმწიფოსათვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურების უზრუნველსაყოფად ყადაა დაედო უძრავ ქონებებს (იხ. ტ.1. ს.გ. 293) , შესაბამისად, მოსარჩელისათვის ზიანის ოდენობის შესახებაც კი ცნობილი იყო, ჯერ კიდევ 2009 წლის ოქტომბერში. ამასთან, საკასაციო პალატა ყურადღებას გაამახვილებს იმ გარემოებაზეც, რომ მოცემულ შემთხვევაში დადგენილია, **დაზარალებულის მხრიდან ზიანის ანაზღაურების შესახებ სამოქალაქო სარჩელები სხვა ეპიზოდებზე აღძრულია 2009 წლის სექტემბერსა და ამავე წლის ნოემბერში (იხ. ტ.1.ს.გ. 294),** რომლებიც 2010 წლის 15 აპრილის განაჩენით დაკმაყოფილებულია. (იხ.ტ.1.ს.გ.110). აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატა იზიარებს სააპელაციო პალატის მოსაზრებას, რომ მოსარჩელეს შეეძლო სამოქალაქო სარჩელის აღძვრით დაეკმაყოფილებინა ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა სადავო ეპიზოდთან დაკავშირებითაც, რაც მან არ განახორციელა. საკასაციო პალატის მოსაზრებით, მართალია, სამოქალაქო სარჩელები სხვა ეპიზოდებზეა აღძრული, მაგრამ

მოთხოვნის უფლების წარმოშობის სამართლებრივი წინაპირობები მოცემულ შემთხვევაშიც იგივეა, გამომდინარეობს იმავე სისხლის სამართლის საქმიდან, სახელმწიფოსათვის ზიანის მიყენებიდან, მათ შორის მოცემულ ეპიზოდში ბრალდებული პირის, პირველი მოპასუხის მიერ სხვა ეპიზოდით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნიდან. აღნიშნული კი, დამატებით, იმაზე მიანიშნებს, რომ მოსარჩელისათვის ცნობილი იყო ზიანისა და ზიანის მიმყენებელი პირების შესახებ და მას გააჩნდა შესაძლებლობა, მოცემულ ეპიზოდთან დაკავშირებითაც სისხლის სამართლის საქმეზე წარედგინა სამოქალაქო სარჩელი. საკასაციო პალატა იზიარებს საპელაციო პალატის გასაჩივრებულ გადაწყვეტილებაში განვითარებულ მსჯელობას, რომ დანაშაულის ჩადენის შედეგად მიყენებული ზიანის მოთხოვნის ხანდაზმულობასთან დაკავშირებით გასათვალისწინებელია, რომ ვადის ათვლა დაიწყება ზიანის შეტყობის და ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის ფაქტობრივი იდენტიფიკაციის მომენტიდან, თუ საკმარისად განსაზღვრადია ზიანის მიმყენებელი პირის ვინაობა. ზიანის მიყენების ფაქტის (ანუ უფლების დარღვევის ფაქტის) და ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის ვინაობის შეტყობა ვადის ათვლის დაწყების კუმულატიურ წინაპირობებად უნდა იქნეს განხილული. განსახილველ შემთხვევაში საპელაციო პალატამ დაადგინა, რომ მოსარჩელემ სასამართლოს სარჩელით მიმართა 2013 წლის 15 აპრილს, შესაბამისად, საკასაციო პალატას მიაჩნია, რომ სარჩელი ხანდაზმულია, ამიტომაც არ უნდა იქნეს გაზიარებული კასატორის მოსაზრება მოთხოვნის ხანდაზმულობასთან მიმართებით (იხ.წინამდებარე განჩინების პპ.38-44).

182. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ რაც შეეხება 2010 წლის პირველი ოქტომბრის შემდეგ (ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ამოქმედება, რომელიც აღარ ითვალისწინებს სამოქალაქო სარჩელის აღძვრის შესაძლებლობას სისხლის სამართლის საქმეზე), სახელმწიფოსათვის ან სამართლებრივი ურთიერთობის სხვა სუბიექტისათვის დანაშაულით ან სხვა მართლსაწინააღმდეგო მოქმედებით (ადმინისტრაციული სამართალდარღვევა) მიყენებული მატერიალური ზიანის ანაზღაურების შესახებ მოთხოვნების მიმართ, სსკ-ის 1008-ე მუხლით გათვალისწინებული სამწლიანი ხანდაზმულობის ვადის დაწყება, დაკავშირებულია იმ გარემოებასთან, თუ რა წესით ითხოვს დაზარალებული მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას. თუ დაზარალებული ითხოვს მიყენებული მატერიალური ზიანის ანაზღაურებას გამარტივებული წესით, მაშინ მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადის დენა დაიწყება იმ დღიდან, როცა ზიანის მიმყენებლის მიმართ კანონიერ ძალაში შევიდა სისხლის სამართლის საქმეზე სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენი ან ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეზე გამოცემული იქნა ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი, რომლითაც დასტურდება ზიანის მიყენების ფაქტი. ხოლო იმ შემთხვევაში, როცა დაზარალებული მოითხოვს დანაშაულით ან ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის შედეგად მიყენებული მატერიალური ზიანის ანაზღაურებას საერთო სასარჩელო (და არა გამარტივებული სამართალწარმოების წესით) წესით, მიყენებული მატერიალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადის დენა დაიწყება იმ დღიდან, როცა დაზარალებულმა შეიტყო ზიანის ან ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის შესახებ.

183. საკასაციო პალატა არ იზიარებს კასატორის იმ პრეტენზიასაც, რომელიც ეხება მოპასუხეებისათვის სოლიდარული პასუხისმგებლობის დაკისრებას სსკ-ის 992-ე და 998-ე მუხლების საფუძველზე. განსახილველ შემთხვევაში საკასაციო პალატა ყურადღებას ამახვილებს იმ დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებაზე, რომ საქმეში წარმოდგენილი კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით სადავო მიწის ნაკვეთთან დაკავშირებით დანაშაულის ჩადენაში

დამნაშავედ ცნობილია მხოლოდ პირველი მოპასუხე, ხოლო, რაც შეეხება სხვა თანამოპასუხეებს, ისინი კონკრეტულ ეპიზოდში (მტკვრის მარცხენა სანაპიროსა და ც-ის ქუჩას შორის მდებარე მიწის ნაკვეთის ეპიზოდი) მსჯავრდებულნი არ ყოფილან (**იხ.** თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის საქმეთა კოლეგიის 2010 წლის 15 აპრილის განაჩენი, ტ.1.ს.ფ.104-105). შესაბამისად, საკასაციო პალატა სრულად ეთანხმება სააპელაციო სასამართლოს დასკვნას, რომ მოპასუხეების – ლ. დ-ის, მ. ბ-ის, ა. ძ-ის და ზ. ჭ-ის მხრიდან კონკრეტული დანაშაულის ჩადენა სათანადო მტკიცებულებით არ დასტურდება, შესაბამისად, უსაფუძვლოა მათ მიმართ ზიანის ანაზღაურების შესახებ მოთხოვნა ისეთი დანაშაულისთვის, რომელიც მათ არ ჩაუდენიათ.

184. მოსარჩელე კასატორის შემდეგი პრეტენზია შეეხება სააპელაციო სასამართლოს მიერ გასაჩივრებულ განჩინებაში განვითარებულ მსჯელობას (**იხ. წინამდებარე განჩინების კპ. 32-35**), კერძოდ, კასატორი მიუთითებს, რომ სააპელაციო პალატამ აღნიშნა - იმ შემთხვევაშიც კი, თუ წარმოდგენილი სარჩელი ხანდაზმულად არ ჩაითვლება, სასარჩელო მოთხოვნა დანაშაულით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ პირველი მოპასუხის მიმართ მაინც უსაფუძვლოა, რადგან პირველი მოპასუხე საქართველოს პარლამენტის მიერ პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ პირად იქნა მიჩნეული იმ განაჩენის საფუძველზე, რომელზე დაყრდნობითაც ქ. თბილისის მუნიციპალიტეტის მერია ითხოვს მოპასუხისაგან დანაშაულით მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას. საქართველოს ხელისუფლების უმაღლესმა საკანონმდებლო ორგანომ დაადგინა, რომ 2010 წლის 15 აპრილის თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის განაჩენით პირველი მოპასუხის მსჯავრდება განხორციელდა პოლიტიკური ნიშნით, გამოგონილი ბრალდებით და სინამდვილეში მას დანაშაული არ ჩაუდენია. ამიტომაც, უსაფუძვლოა ქ. თბილისის მუნიციპალიტეტის მერიის სარჩელი არსებული დანაშაულით სახელმწიფოსთვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ.

185. კასატორი არ ეთანხმება სააპელაციო სასამართლოს ამ მსჯელობას და მიუთითებს, რომ ერთადერთი უფლებამოსილი ორგანო, ვისაც შეეძლო პირველი მოპასუხის მიმართ გამოტანილი განაჩენის გაუქმება, იყო და არის სასამართლო და არა პარლამენტი. რაც შეეხება პირველი მოპასუხის „პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ და პოლიტიკური ნიშნით დევნილ პირთა შესახებ“ საქართველოს პარლამენტის 2012 წლის 5 დეკემბრის დადგენილების თანახმად, პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ პირად მიჩნევას, მითითებული დადგენილების პირველი პუნქტის თანახმად, „მიჩნეულ იქნენ პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ პირებად საქართველოს პარლამენტის ადამიანის უფლებათა დაცვისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის კომიტეტის 2012 წლის 30 ნოემბრის სხდომაზე (ოქმი №8) დამტკიცებულ პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ პირთა სიაში დასახელებული მსჯავრდებულები (დანართი №1). ამავე დადგენილების მე-3 პუნქტის თანახმად: „საქართველოს პარლამენტმა უმოკლეს ვადაში უზრუნველყოს ამ დადგენილების პირველი და მე-2 პუნქტებით განსაზღვრულ პირთათვის სისხლის-სამართლებრივი პასუხისმგებლობისა და სასჯელისაგან გათავისუფლების ან/და სამართლიანი სასამართლოს უფლების სარგებლობის სამართლებრივი მექანიზმების შექმნა“. ზემოაღნიშნული დადგენილებისა და „ამნისტიის შესახებ“ საქართველოს კანონის 22-ე მუხლის თანახმად, კასატორმა განმარტა, რომ პირველი მოპასუხე „პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ და პოლიტიკური ნიშნით დევნილ პირთა შესახებ“ საქართველოს პარლამენტის 2012 წლის 5 დეკემბრის დადგენილების თანახმად, მიჩნეულ იქნა პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ

პირად და ამავე ნორმატიული აქტით განისაზღვრა მისი უფლება, მიმართოს სასამართლოს განაჩენის გადახედვის მიზნით, რაც დღემდე არ მომხდარა, შესაბამისად, 2010 წლის 15 აპრილის განაჩენი ძალაშია, ხოლო „ამნისტიის შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად, პირველი მოპასუხე გათავისუფლდა მხოლოდ სისხლის - სამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან და სასჯელისაგან, რაც არ გულისხმობს სამოქალაქო სამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან გათავისუფლებას.

186. საკასაციო პალატა ნაწილობრივ იზიარებს კასატორის ამ პრეტენზიას და განმარტავს, რომ ერთადერთი უფლებამოსილი ორგანო, ვისაც შეუძლია პირველი მოპასუხის მიმართ გამოტანილი განაჩენის გაუქმება იყო და არის სასამართლო და არა ხელისუფლების უმაღლესი წარმომადგენლობითი ორგანო - პარლამენტი. სადავო არ არის, რომ პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ და პოლიტიკური ნიშნით დევნილ პირთა შესახებ საქართველოს პარლამენტის 2012 წლის 5 დეკემბრის დადგენილების საფუძველზე, რაც, თავის მხრივ, ეფუძნება ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის 2012 წლის 3 ოქტომბრის №1900 რეზოლუციას, პირველი მოპასუხე ცნობილ იქნა პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ, ხოლო მეორე მოპასუხე - პოლიტიკური ნიშნით დევნილ პირად. ასევე, უდავოა, რომ „ამნისტიის შესახებ“ საქართველოს 2013 წლის 13 იანვრის კანონის საფუძველზე პირველი მოპასუხე და მეორე მოპასუხე გათავისუფლდნენ სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობისაგან და სასჯელისაგან. ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეამ, რომლის წევრიცაა საქართველო, 2012 წლის 3 ოქტომბერს მიიღო **№1900 რეზოლუცია და განსაზღვრა ის კრიტერიუმები, რომელიც საფუძვლად უნდა დაედოს**

პირის პოლიტპატიმრად ცნობას, კერძოდ პირი, რომელსაც წაერთვა პერსონალური თავისუფლება, მიიჩნევა პოლიტიკურ პატიმრად: ა) თუ დაპატიმრება განხორციელდა ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციით გათვალისწინებული რომელიმე უფლების დარღვევის გამო, განსაკუთრებით, აზრის, სინდისისა და რელიგიის, გამოხატვისა და ინფორმაციის მიღების, შეკრებისა და გაერთიანების თავისუფლების ხელყოფის მიზნით; ბ) თუ დაპატიმრებას საფუძვლად დაედო მხოლოდ პოლიტიკური მიზეზი და ადგილი არ ჰქონია დანაშაულის ჩადენას; გ) თუ დაპატიმრება, როგორც ღონისძიება, აშკარად არ შეესაბამება იმ დანაშაულის სიმძიმეს, რომლის ჩადენაშიც იქნა პირი ბრალდებული ან მსჯავრდებული და დაპატიმრების გადაწყვეტილება პოლიტიკურადაა მოტივირებული; დ) პოლიტიკური მიზეზით, პირის დაპატიმრება შეეფარდა დისკრიმინაციულად, სხვებისაგან განსხვავებით; ე) დაპატიმრება აშკარად უსამართლო და უკანონო სამართალწარმოების შედეგია, რაც ხელისუფლების მოქმედების პოლიტიკურ მოტივებს უკავშირდება. ანსამბლემ მოუწოდა ევროსაბჭოს ყველა წევრ სახელმწიფოს შესაბამის სახელმწიფო ორგანოებს, გადაეხედათ ნებისმიერი სავარაუდო პოლიტიკური პატიმრის საქმისათვის ზემოთაღნიშნული კრიტერიუმების გათვალისწინებით და გაანთავისუფლონ ისინი ან ხელახლა განიხილონ მათი საქმეები (**იხ.ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ანსამბლეის 2012 წლის 03 ოქტომბრის №1900 რეზოლუცია**).

187. საკასაციო პალატა მიუთითებს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 310-ე მუხლზე, რომელიც ითვალისწინებს ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო განაჩენის გადასინჯვის საფუძველებს. ასევე, ამავე კოდექსის 332¹-ე პრიმა მუხლის თანახმად, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 310-ე მუხლში ჩამოთვლილ საფუძველებთან ერთად, ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო განაჩენი გადასინჯება „პოლიტიკური

ნიშნით დაპატიმრებულ და პოლიტიკური ნიშნით დევნილ პირთა შესახებ“ საქართველოს პარლამენტის 2012 წლის 5 დეკემბრის №76-IX დადგენილებით პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ პირად ან პოლიტიკური ნიშნით დევნილ პირად მიჩნეული მსჯავრდებულის მიმართ, თუ ეს განაჩენი გამოტანილია აღნიშნული დადგენილების მიღებამდე და შესაბამისი შუამდგომლობა სასამართლოს წარედგინა 2018 წლის 01 ივლისამდე. (რაც საკასაციო პალატის მოსაზრებით, შესაბამისობაშია ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ანსამბლეს 2012 წლის 03 ოქტომბრის №1900 რეზოლუციასთან).

188. განსახილველ შემთხვევაში, პირველი მოპასუხის მიერ არ არის წარმოდგენილი სათანადო მტკიცებულებები, რაც გათვალისწინებულია საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ზემოაღნიშნული ნორმებით, თუმცა აღნიშნული ვერ მოახდენს გავლენას საკასაციო საჩივრის დაკმაყოფილებაზე, რადგან როგორც უკვე აღინიშნა, ქ. თბილისის მუნიციპალიტეტის მერიის სარჩელი ხანდაზმულია, ამიტომაც არ უნდა იქნეს დაკმაყოფილებული.

189. ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, საკასაციო პალატას მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლოს გასაჩივრებული განჩინება არსებითად სწორია, მიუხედავად იმისა, რომ გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილი არ შეიცავს შესაბამის დასაბუთებას, შესაბამისად, სსსკ-ის 410-ე მუხლის „გ“ ქვეპუნქტის თანახმად, არ არსებობს გასაჩივრებული განჩინების გაუქმების სამართლებრივი საფუძველი.

190. რაც შეეხება მეორე კასატორის საკასაციო საჩივარს, საკასაციო სასამართლო საქმის შესწავლის შედეგად მიიჩნევს, რომ **მეორე კასატორის** საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ უნდა დაკმაყოფილდეს, გაუქმდეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 22 მარტის განჩინება და საქმე დაუბრუნდეს ხელახლა განსახილველად სააპელაციო სასამართლოს იმავე შემადგენლობას შემდეგი გარემოებების გამო:

191. სსსკ-ის 407-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სააპელაციო სასამართლოს მიერ დამტკიცებულად ცნობილი ფაქტობრივი გარემოებები სავალდებულოა საკასაციო სასამართლოსათვის, თუ წამოყენებული არ არის დასაშვები და დასაბუთებული საკასაციო პრეტენზია (შედავება).

192. მოცემულ საქმეზე თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის მიერ დადგენილადაა ცნობილი დავის გადაწყვეტისათვის მნიშვნელობის მქონე შემდეგი ფაქტობრივი გარემოებები:

193. მოსარჩელემ სარჩელის ფაქტობრივ საფუძველად მიუთითა, რომ 2010 წლის 15 აპრილის თბილისის საქალაქო სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით, მოპასუხეები ცნობილი იქნენ დამნაშავედ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენისათვის, კერძოდ, მათ ყალბი ოფიციალური დოკუმენტების გამოყენებით მიითვისეს თვითმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული 5501 კვ.მ მიწის ნაკვეთი, მდებარე ქ.თბილისი, ი. რაიონი, 3-ს შორის, რითაც სახელმწიფოს მიადგა 1570650 ლარის ოდენობის მატერიალური ზიანი.

194. ზიანის მიყენების ფაქტის და მისი ოდენობის დასამტკიცებლად მოსარჩელემ სასამართლოს წარუდგინა 2010 წლის 15 აპრილის თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის კანონიერ ძალაში შესული განაჩენი და თბილისის პროკურატურისადმი გაგზავნილი თბილისის არქიტექტურის სამსახურის 2009 წლის 12 მარტის წერილი, რომლითაც დგინდება, რომ 2009 წლის 27 თებერვლის მდგომარეობით სადავო მიწის ნაკვეთის ერთი ნაწილის (2130 კვ.მ) 1 კვ.მ-ის ღირებულება შეადგენდა 320

ლარს, ხოლო მეორე ნაწილის (3371 კვ.მ) 1 კვ.მ-ის ნორმატიული ღირებულება შეადგენდა 96 ლარს (იხ. ტ.1. ს.ფ.207).

195. მოპასუხეებმა წარადგინეს მოთხოვნის განხორციელების შემაფერხებელი შესაგებელი და სარჩელი არ ცნეს ხანდაზმულობისა და უსაფუძვლობის გამო. მათ მიუთითეს, რომ განაჩენში მითითებული არ არის მოპასუხეების მიერ თვითმმართველის საკუთრებაში არსებული უძრავი ქონების უშუალოდ მითვისების შესახებ. სადავო ქონება ქ.თბილისის თვითმმართველი ერთეულისაგან საკუთრებაში მიიღო გ. გ-მა, რომელმაც 2007 წლის 10 აგვისტოს საკუთრებაში დაირეგისტრირა სადავო მიწის ნაკვეთი. თბილისის მერიას არა მოპასუხეების ქმედებით, არამედ სწორედ გ. გ-ის ქმედებით მიადგა ზიანი. თბილისის მუნიციპალიტეტის 1994 წლის 17 ივლისის №...დადგენილება და მიწის ნაკვეთის გეგმა შედგენილია გ. გ-ის სახელზე. სადავო მიწის ნაკვეთის პრივატიზაციასთან დაკავშირებით გ. გ-ის მიმართ უკვე დამდგარია გამამტყუნებელი განაჩენი.

196. მოპასუხეებმა მიუთითეს, რომ ზიანის შესახებ მოსარჩელემ იცოდა ან უნდა სცოდნოდა, თუნდაც 2009 წლის 31 აგვისტოს, როდესაც საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საგამომიებო დეპარტამენტის დადგენილებით სახელმწიფო ცნობილ იქნა დაზარალებულად. სისხლის სამართლის კანონმდებლობით სახელმწიფოში მოიაზრება ადგილობრივი თვითმმართველობებიც. სასარჩელო მოთხოვნა ხანდაზმულია, რადგან უტყუარად დგინდება, რომ მოსარჩელე დაზარალებულად სისხლის სამართლის საქმეში ცნობილი იქნა 2009 წლის 31 აგვისტოდან, შესაბამისად, მას სარჩელის წარდგენის უფლება საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 37-ე მუხლის საფუძველზე წარმოეშვა ამ პერიოდიდან მაინც, იმავე საქმის ფარგლებში. აღნიშნული წარმოადგენდა ბრალდების იმპერატიულ ვალდებულებას და მას ისევე უნდა ემოქმედა, როგორც აღმაშენებლის ხეივანზე მდებარე სადავო მიწის ნაკვეთთან მიმართებით, როდესაც წარდგენილ და დაკმაყოფილებულ იქნა სამოქალაქო სარჩელი. შესაბამისად, მოსარჩელეს გაშვებული აქვს მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადა. რაც შეეხება მითითებას 309²⁰ მუხლზე, აღნიშნული ვერ გავრცელდება სადავო ურთიერთობაზე უკუქცევით, რადგან ნორმაში არ არის მითითებული, ზიანის მომტანია და აუარესებს თუ არა მოპასუხეთა მდგომარეობას. საქართველოს პარლამენტის 2012 წლის 5 დეკემბრის დადგენილებით, პირველი მოპასუხე ცნობილ იქნა პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ პირად, ხოლო მეორე მოპასუხე – პოლიტიკური ნიშნით დევნილ პირად. 2012 წლის 28 დეკემბრის „ამნისტიის შესახებ კანონის“ 22-ე მუხლის თანახმად, ისინი გათავისუფლდნენ სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობისა და სასჯელისაგან. შესაბამისად, პარლამენტის ამ აქტებით მათი ბრალეულობა ჩადენილ ქმედებაში გაქარწყლდა.

197. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2016 წლის 15 ივლისის გადაწყვეტილებით სარჩელი არ დაკმაყოფილდა ხანდაზმულობის გამო.

198. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 22 მარტის განჩინებით, მოსარჩელის სააპელაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნდა პირველი ინსტანციის სასამართლოს.

199. მეორე კასატორის ძირითადი საკასაციო პრეტენზია იმაში მდგომარეობს, რომ სააპელაციო პალატამ არასწორად იმსჯელა მოთხოვნის ხანდაზმულობაზე, ამიტომაც არ არსებობდა პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილების გაუქმების სამართლებრივი საფუძვლები. მეორე კასატორის მოსაზრებით, პირველი ინსტანციის სასამართლო საქმის განხილვის არსებით ნაწილში არ შესულა და, როგორც ასეთ შემთხვევაში ხდება, შემოიფარგლა მხოლოდ ხანდაზმულობის საკითხის განხილვით და მხოლოდ ამ

მოტივით უთხრა უარი მოსარჩელეს სარჩელის დაკმაყოფილებაზე. აღნიშნულს ადასტურებს თავად სააპელაციო სასამართლოც, რომლის დასაბუთებაც წინააღმდეგობაშია საკუთარ თავდაპირველ მსჯელობასთან, კერძოდ, საქმის პირველი ინსტანციის სასამართლოში განსახილველად დაბრუნების მოტივად მან მიუთითა, რომ ვინაიდან, წინამდებარე განჩინებით სააპელაციო სასამართლომ არ გაიზიარა პირველი ინსტანციის სასამართლოს მსჯელობა სასარჩელო მოთხოვნის ხანდაზმულობის თაობაზე, აღნიშნული გარემოება სააპელაციო პალატის მოსაზრებით, მიზანშეწონილად ხდის საქმეში პირველი ინსტანციის სასამართლოში განსახილველად დაბრუნებას, რათა გამოკვლეულ იქნეს სასარჩელო მოთხოვნის ფაქტობრივი საფუძვლები და გათვალისწინებულ იქნეს მხარეთა მატერიალურ-სამართლებრივი პოზიცია. (იხ. წინამდებარე განჩინების პპ. 55-57.

200. საკასაციო პალატა წინამდებარე განჩინების პპ. 171-182 განვითარებული მსჯელობების გათვალისწინებით, დასაბუთებულად მიჩნევს კასატორის პრეტენზიას მოსარჩელის მოთხოვნის ხანდაზმულობასთან დაკავშირებით და ამ ნაწილში არ იზიარებს სააპელაციო სასამართლოს მოსაზრებებს (იხ.წინამდებარე განჩინების პპ. 72)

201. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ სააპელაციო სასამართლოს მიერ პირველი ინსტანციის სასამართლოში საქმის ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძვლებს განსაზღვრავს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 385-ე მუხლი, რომლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტის თანახმად, იმ შემთხვევაში, თუკი ადგილი აქვს ამ კოდექსის 394-ე მუხლით გათვალისწინებულ შემთხვევებს [გადაწყვეტილების გაუქმების აბსოლუტური საფუძვლები], სააპელაციო სასამართლო აუქმებს გადაწყვეტილებას და საქმეს უბრუნებს პირველი ინსტანციის სასამართლოს ხელახლა განსახილველად, ხოლო ამავე მუხლის მე-2 ნაწილი სააპელაციო სასამართლოს შესაძლებლობას აძლევს, არ გადააგზავნოს საქმე უკან და თვითონ გადაწყვიტოს იგი. ამრიგად, აღნიშნული მუხლი, ერთის მხრივ, უთითებს პირველი ინსტანციის სასამართლოში საქმის დაბრუნების საფუძვლებზე, ხოლო, მეორეს მხრივ, სასამართლოს აძლევს უფლებას, ამ საფუძვლების არსებობისას, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, სამართლიანი მართლმსაჯულების განხორციელების სტანდარტიდან გამომდინარე, შეაფასოს, რა უფრო მართებულია - მის მიერ გადაწყვეტილების გამოტანა, თუ საქმის ხელახლა განსახილველად პირველი ინსტანციის სასამართლოში დაბრუნება (*იხ. სუსგ №ას-1234-1175-2014, 2015 წლის 23 თებერვალი*).

202. ამრიგად, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 385-ე მუხლი, ერთის მხრივ, უთითებს პირველ ინსტანციაში საქმის დაბრუნების საფუძვლებზე, ხოლო, მეორეს მხრივ, სააპელაციო სასამართლოს აძლევს უფლებას, ამ საფუძვლების არსებობისას, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, სამართლიანი მართლმსაჯულების განხორციელების სტანდარტიდან გამომდინარე, შეაფასოს რა უფრო მართებულია - მის მიერ გადაწყვეტილების გამოტანა, თუ საქმის ხელახლა განსახილველად პირველ ინსტანციაში დაბრუნება.

203. ზემოაღნიშნული განპირობებულია სამართლიანი სასამართლოს უფლებით, რომელიც ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის თანახმად, ადამიანის ერთ-ერთი ძირითადი უფლებაა და თავის თავში მოიცავს ადამიანის უფლებას მისი საქმე გონივრულ ვადაში, სწრაფად და ეფექტიანად განიხილოს სასამართლომ (*Profitis and Others v. Greece, §93; Tierce v. San Marino, §31; Surmeli v. Germany [GC], §129; Capuano v. Italy, §§30-31; Versini v. France, §29*), რაც წარმოშობს სახელმწიფოს ვალდებულებას, ისე მოაწყოს თავისი სამართლებრივი სისტემა, რომ სასამართლოებმა უზრუნველყონ თითოეული პირის უფლება გონივრულ ვადაში მიაღწიოს საბოლოო გადაწყვეტილებას დავაზე, რომელიც მისი

სამოქალაქო უფლებებისა და მოვალეობების განხორციელებას ეხება (Scordino v. Italy (no.1) [GC] §183, Surmeli v. Germany [GC], § 129).

204. თუმცა, ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლი მოითხოვს რა, რომ მართლმსაჯულება იყოს სწრაფი და ეფექტიანი, ხაზს უსვამს, რომ ამით არ უნდა დაზარალდეს მართლმსაჯულების სწორად (სათანადოდ) განხორციელების პრინციპი (Von Maltzan and Others v. Germany (dec.) [GC], §132), რომელიც სამართლიანი სასამართლოს უფლების უფრო ზოგადი პრინციპია.

205. სამართლიანი სასამართლოს უფლებით დადგენილი სტანდარტის ჭრილში, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 394-ე მუხლით გათვალისწინებული, სასამართლო გადაწყვეტილების გაუქმების აბსოლუტური საფუძვლების განხილვა, თვალსაჩინოს ხდის, რომ რამდენიმე მათგანი, კერძოდ: ა) საქმე განიხილა სასამართლოს არაკანონიერმა შემადგენლობამ; ბ) სასამართლომ საქმე განიხილა ერთ-ერთი მხარის დაუსწრებლად, რომელსაც არ მიუღია შეტყობინება კანონით დადგენილი წესით, ან მისი კანონიერი წარმომადგენლის გარეშე, თუ ასეთი წარმომადგენლობა კანონით იყო გათვალისწინებული; გ) გადაწყვეტილება გამოტანილია საქმეზე, რომელიც უწყებრივად სასამართლოს არ ექვემდებარება; დ) გადაწყვეტილება მიღებულია საქმის ზეპირი განხილვის საფუძველზე, რომლის დროსაც დარღვეულია პროცესის საჯაროობის წესები; ე) გადაწყვეტილებას ხელს არ აწერენ ის მოსამართლეები, რომლებიც გადაწყვეტილებაში არიან აღნიშნულნი; ვ) გადაწყვეტილება გამოტანილია იმ მოსამართლეების მიერ, რომლებიც საქმის განხილვაში ადრე მონაწილეობდნენ; ზ) საქმეში არ არის სასამართლოს სხდომის ოქმი - პირდაპირ გამომდინარეობს მართლმსაჯულების სწორად განხორციელების პრინციპიდან, მათ შორის, საქმის განხილვაში მხარის მონაწილეობის და სამართლიანი და საჯარო განხილვის ფუნდამენტური უფლებიდან, და ქმნის იმ შემთხვევას, როდესაც ცალსახაა, რომ საქმე ხელახლა განსახილველად უნდა დაუბრუნდეს იმ სასამართლოს, სადაც მოხდა აღნიშნული დარღვევა.

206. თუმცა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 394-ე მუხლით გათვალისწინებული კიდევ ორი საფუძველი, კერძოდ: ა) გადაწყვეტილება იურიდიულად არ არის საკმარისად დასაბუთებული; და ბ) გადაწყვეტილების დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია - წარმოადგენს ისეთ საფუძვლებს, რომლებიც, საკასაციო სასამართლოს აზრით, იძლევა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 385-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, საქმის გარემოებების სრულყოფილი ანალიზის შედეგად და სამართლიანი სასამართლოს უფლების ჭრილში, საქმის პირველ ინსტანციაში დაბრუნების მართებულობა-არამართებულობის შეფასების საშუალებას.

207. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ სააპელაციო სასამართლოს მიერ პირველი ინსტანციის სასამართლოსთვის საქმის უკან დაბრუნების მართებულობის შეფასებისას, სასამართლომ, უპირველეს ყოვლისა, უნდა გაითვალისწინოს: (1) რა პროცესუალური გარემოებები მიუთითებენ სააპელაციო სასამართლოს მიერ საქმის უკან დაბრუნებაზე; (2) ამ გარემოებების გათვალისწინებით, რამდენად მიზანშეწონილია საქმის უკან დაბრუნება, და (3) ხომ არ გამოიწვევს ეს საქმის უსაფუძვლოდ გაჭიანურებას (*იხ. სუსგ №სს-1118-1145-2011, 2012 წლის 10 იანვარი*).

208. აღნიშნულს მოითხოვს, აგრეთვე, რაციონალური მართლმსაჯულებისა და პროცესუალური ეკონომიის პრინციპები, რომლებიც გულისხმობს, რომ სააპელაციო სასამართლომ, რომელიც, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის თანახმად, ასევე საქმის არსებითად განმხილველი სასამართლოა, პირველი ინსტანციის სასამართლოს საქმე უნდა

დაუბრუნოს მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში, როდესაც მას თავად რეალურად გაუჭირდება ფაქტობრივი გარემოებების დადგენა ან კონკრეტული საქმის გარემოებების გათვალისწინებით მართლაც მიზანშეწონილია საქმის უკან დაბრუნება (იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები Nას-402-764-05 23 ივნისი, 2005 წელი; Nას-657-618-2012, 10 დეკემბერი, 2012 წელი; Nას-1308-1234-2012, 4 თებერვალი, 2013 წელი)

209. გამომდინარე იქიდან, რომ მოცემულ საქმეში სააპელაციო სასამართლომ საქალაქო სასამართლოსთვის საქმის უკან დაბრუნების საფუძვლად მიუთითა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 394-ე მუხლის „ე“ პუნქტზე (გადაწყვეტილების დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია), სააპელაციო სასამართლოს განჩინებაში მითითებული თითოეული პროცესუალური გარემოება, რომელიც საფუძვლად დაედო საქმის უკან დაბრუნებას, უნდა შეფასდეს ზემოაღნიშნული მოთხოვნების შესაბამისად.

210. პირველი პროცესუალური გარემოება, რომლითაც სააპელაციო სასამართლომ საქმის პირველ ინსტანციაში დაბრუნების აუცილებლობა დაასაბუთა, მდგომარეობს შემდეგში: სააპელაციო პალატამ გაიზიარა აპელანტის პოზიცია და მიიჩნია, რომ მოთხოვნა არ იყო ხანდაზმული (იხ. ტ.2..ს.ფ.100).

211. მეორე პროცესუალური გარემოება, რომელიც სააპელაციო სასამართლომ პირველ ინსტანციაში საქმის დაბრუნების საფუძვლად მიუთითა, მდგომარეობს შემდეგში: სააპელაციო პალატამ მიუთითა, რომ განსახილველ შემთხვევაში დადგენილად იქნა მიჩნეული, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლომ სარჩელი არ დააკმაყოფილა ხანდაზმულობის გამო, ხოლო სასარჩელო მოთხოვნის საფუძვლიანობის საკითხი კი არსებითად არ განიხილა. იმის გათვალისწინებით, რომ სააპელაციო პალატა არ დაეთანხმა პირველი ინსტანციის სასამართლოს მოსაზრებას სასარჩელო მოთხოვნის ხანდაზმულობის თაობაზე, ამიტომაც მიზანშეწონილად მიიჩნია საქმის დაბრუნება ხელახლა განსახილველად, რათა გამოკვლეული ყოფილიყო სასარჩელო მოთხოვნის ფაქტობრივი საფუძვლები და გათვალისწინებული ყოფილიყო მხარეთა მატერიალურ-სამართლებრივი პოზიცია.

212. საკასაციო პალატას მიაჩნია, რომ მოცემულ საქმეზე სააპელაციო პალატის მიერ პირველ ინსტანციის სასამართლოში საქმის ხელახლა განსახილველად დაბრუნების სამართლებრივი საფუძვლები არ არსებობდა, რადგან სააპელაციო სასამართლომ, რომელიც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის თანახმად, ასევე საქმის არსებითად განმხილველი სასამართლოა, პირველი ინსტანციის სასამართლოს საქმე უკან უნდა დაუბრუნოს მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში, როდესაც მას თავად რეალურად გაუჭირდება ფაქტობრივი გარემოებების დადგენა ან კონკრეტული საქმის გარემოებების გათვალისწინებით, მართლაც მიზანშეწონილია საქმის უკან დაბრუნება. რადგან განსახილველი შემთხვევა შეეხება დანაშაულით მიყენებულ მატერიალურ ზიანს, ამ კატეგორიის საქმეების განხილვის თავისებურება მდგომარეობს იმაში, რომ კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით დადგენილ ფაქტებს პრეიუდიციული მნიშვნელობა გააჩნიათ (სსსკ-ის 309²⁰-ე მუხლის მეორე ნაწილი), რაც იმას გულისხმობს, რომ დამტკიცებულად და განხორციელებულად ითვლება დელიქტური სამართლის მთავარი ნორმის, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის, შემდეგში სსკ-ის, 992-ე მუხლით გათვალისწინებული სამართლებრივი შედეგის განმაპირობებელი ყველა სამართლებრივი წანამდვარი: ქმედების მართლსაწინააღმდეგობა, ზიანი, მიზეზობრივი კავშირი და ბრალი. თუმცა მოთხოვნა განუხორციელებელი დარჩება, თუ მოპასუხე წარადგენს მოთხოვნის განხორციელების შემაფერხებელ შესაგებელს (ხანდაზმულობა) სსსკ-ის მე-4 მუხლისა და სსკ-ის 144-ე მუხლის მოთხოვნების შესაბამისად.

213. საკასაციო პალატას მიაჩნია, რომ მეორე კასატორმა ამ ნაწილში წარმოადგინა დასაშვები და დასაბუთებული პრეტენზია (შედავება), რაც სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის თანახმად, გასაჩივრებული განჩინების გაუქმების აბსოლუტური საფუძველია.

214. რაც შეეხება მეორე კასატორის მოთხოვნას თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 05 დეკემბრის განჩინების, რომლითაც ქ.თბილისის მუნიციპალიტეტის მერიის სააპელაციო საჩივარი მიღებული იქნა განსახილველად (იხ. საკასაციო მოთხოვნა, ტ.2.ს.ფ.111), გაუქმებას იმ საფუძველით, რომ აპელანტმა გაუშვა გადაწყვეტილების გასაჩივრების კანონით დადგენილი 7 დღიანი ვადა, საკასაციო პალატა კასატორის ამ პრეტენზიას არ იზიარებს და აღნიშნავს, რომ როგორც ეს საქმის მასალებითაა დადგენილი, მოსარჩელეს თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2016 წლის 15 ივლისის გადაწყვეტილება ჩაბარდა 2016 წლის 15 ნოემბერს (იხ. ტ.1.ს. ფ. 337), ხოლო სააპელაციო საჩივარი კი შეტანილი იქნა 2016 წლის 21 ნოემბერს (იხ. ტ.1. ს.ფ. 339) ანუ კანონით დადგენილ 7 დღიან ვადაში - სსსკ-ის 309²¹-ე მუხლი.

215. საკასაციო სასამართლო მიუთითებს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 411-ე მუხლზე, რომლის თანახმადაც, საკასაციო სასამართლო თვითონ მიიღებს გადაწყვეტილებას საქმეზე, თუ არ არსებობს ამ კოდექსის 412-ე მუხლით გათვალისწინებული გადაწყვეტილების გაუქმებისა და საქმის სააპელაციო სასამართლოში ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძველები. რადგან მოცემულ შემთხვევაში, სახეზეა საქმის ქვემდგომი ინსტანციის (სააპელაციო) სასამართლოში განსახილველად დაბრუნების წინაპირობები, ამიტომაც საკასაციო პალატა სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ პუნქტის საფუძველზე (გადაწყვეტილების დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძველიანობის შემოწმება შეუძლებელია), მოკლებულია სამართლებრივ შესაძლებლობას, თვითონ მიიღოს გადაწყვეტილება საქმეზე. საქმის ხელახლა განხილვისას სააპელაციო სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს წინამდებარე განჩინებაში განვითარებული საკასაციო პალატის მოსაზრებები მოთხოვნის წარმოშობასთან, ასევე მოთხოვნის განხორციელების შემაფერხებელ შესაგებელთან - ხანდაზმულობასთან დაკავშირებით და ისე გადაწყვიტოს დავა.

216. სსსკ-ის 53-ე მუხლის მეოთხე ნაწილის თანახმად, თუ საკასაციო სასამართლო დააბრუნებს საქმეს ხელახლა განსახილველად, მთელი სასამართლო ხარჯები, რაც გაწეულია ამ საქმის განხილვასთან დაკავშირებით, სარჩელის აღძვრიდან დაწყებული, უნდა შეჯამდეს და შემდეგ განაწილდეს მხარეთა შორის ამ მუხლის მიხედვით. აღნიშნული ნორმის შინაარსიდან გამომდინარე, სააპელაციო სასამართლომ მოცემულ საქმეზე გადაწყვეტილების მიღებისას უნდა გადაწყვიტოს სასამართლო ხარჯების მხარეთა შორის განაწილების საკითხიც.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი:

საკასაციო სასამართლომ იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 408-ე მუხლის მე-3 ნაწილით, 410 -ე მუხლის „ გ“ ქვეპუნქტით, 412-ე მუხლით და

და ა დ გ ი ნ ა:

1. ქ.თბილისის მუნიციპალიტეტის მერიის საკასაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდეს.

2. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 12 ივლისის განჩინება დარჩეს უცვლელად.

3. ჯ. ლ-ის, მ. ბ-ის, ლ. დ-ისა და ა. ძ-ის საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდეს.

4. გაუქმდეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 22 მარტის განჩინება და საქმე დაუბრუნდეს იმავე სასამართლოს ხელახლა განსახილველად.

5. საკასაციო სასამართლოს განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

თავმჯდომარე

ზ. ძლიერიშვილი

მოსამართლეები:

ბ. ალავეიძე

ე. გასიტაშვილი